

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra české literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Využití naučné literatury s tematikou hmyzu v praxi mateřské školy
Scientific literature with the theme of insects in the practice of kindergarten

Kateřina Faltusová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.
Studijní program: Pedagogika předškolního věku
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku (N PPP)

2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma Využití naučné literatury s tematikou hmyzu v praxi mateřské školy potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 4. prosince 2023

Poděkování

Velice ráda bych poděkovala své vedoucí diplomové práce, PhDr. Veronice Laufkové, Ph.D., za odborné vedení práce, cenné rady, vlídnou a trpělivou podporu. Velmi si vážím její ochoty a přístupu. Dále také děkuji fakultní mateřské škole, za umožnění provedení výzkumu a dalších aktivit potřebných k sepsání této diplomové práce. Děkuji také své rodině, přátelům a kolegyním za podporu.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce s názvem: „Využití naučné literatury s tematikou hmyzu v praxi mateřské školy“ je rozdělena na část teoretickou a empirickou. Cílem práce je rozvoj přírodovědných znalostí prostřednictvím práce s dětskou naučnou literaturou v prostředí mateřské školy.

Teoretická část vymezuje charakteristiku dítěte předškolního věku s ohledem na téma práce, problematiku environmentální výchovy v předškolním vzdělávání, charakteristiku literatury pro děti, práci s naučnou knihou v mateřské škole a analýzu RVP PV ve vztahu k tématu práce.

Cílem empirické části je vytvořit lekce s naučnou literaturou o hmyzu přispívající k rozvoji přírodovědných znalostí u dětí. Dále zjistit oblíbenost naučných knih o hmyzu dle věku a pohlaví dětí a zmapovat čtenářské zázemí dětí. Výsledky praktické části byly ověřovány na základě pretestu a posttestu, zúčastněného pozorování dětí, dotazníku pro rodiče dětí a aktivit směřujících k hodnocení oblíbenosti knih.

Akční výzkum probíhal během měsíce října 2023 a účastnilo se ho šestnáct dětí navštěvujících lesní třídu záměrně vybrané mateřské školy. Výsledky výzkumu prokázaly, že práce s naučnou literaturou měla pozitivní vliv na rozvoj přírodovědných znalostí dětí, rozvoj čtenářství, kreativity a paměti. Děti si při ní také osvojily metody čtenářských strategií a zlepšila se jejich schopnost argumentace.

KLÍČOVÁ SLOVA

naučná literatura, hmyz, mateřská škola, rozvoj čtenářství, čtenářské strategie

ABSTRACT

This master's thesis entitled "Utilization of educational literature on the topic of insects in the practice of preschool education" is divided into theoretical and empirical sections. The aim of the thesis is the development of scientific knowledge through the use of children's educational literature in the preschool environment.

The theoretical section outlines the characteristics of preschool-aged children with respect to the topic of the thesis, issues related to environmental education in preschool education, characteristics of literature for children, utilization of educational books in preschools, and an analysis of the Framework Educational Program for Preschool Education in relation to the thesis topic.

The objective of the empirical section is to create lessons using educational literature about insects that contribute to the development of scientific skills in children. Additionally, it seeks to determine the popularity of educational books about insects based on the age and gender of the children, as well as to map the reading environment of the children. The results of the practical part were verified based on pretest and posttest, participant observation of children, a questionnaire for parents of pupils, and activities aimed at assessing the popularity of books.

The action research took place during October 2023, involving sixteen children attending the forest classroom. The research results demonstrated that working with educational literature had a positive impact on the development of children's scientific knowledge, reading skills, creativity, and memory. Through this approach, children also acquired methods of reading strategies and improved their ability to argue.

KEYWORDS

non-fiction, insect, kindergarten, reading literacy, reading strategies

Obsah

Úvod	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Dítě v předškolním věku.....	10
1.1 Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku.....	10
1.1.1 Motorika	12
1.1.2 Kognitivní vývoj dítěte.....	13
1.1.3 Komunikační dovednosti.....	15
1.1.4 Emocionální a sociální vývoj	16
1.2 Základní pojmy environmentální výchovy	18
1.3 Environmentální výchova v RVP PV	21
1.3.1 Vzdělávací oblasti.....	21
1.3.2 Klíčové kompetence	22
1.3.3 Dílčí vzdělávací cíle v oblasti environmentální výchovy.....	23
1.3.4 Doporučené očekávané výstupy environmentální výchovy	24
2 Literatura pro děti	26
2.1 Typy knih v literatuře pro děti	26
2.2 Literární žánry pro děti	28
2.3 Naučná literatura s tematikou hmyzu	33
3 Práce s knihou v mateřské škole.....	35
3.1 Čtenářské strategie	35
3.1.1 Propojování.....	36
3.1.2 Předvídání.....	36
3.1.3 Usuzování	37
3.1.4 Vizualizace	38

3.1.5	Shrnování.....	38
3.1.6	Hodnocení.....	39
3.1.7	Kladení otázek	39
3.2	Environmentální citění.....	41
3.3	Situační a zážitkové učení.....	43
II PRAKTICKÁ ČÁST		45
4	Cíle diplomové práce a výzkumné otázky.....	45
5	Metody sběru dat a jejich popis.....	47
5.1.1	Pretest	47
5.1.2	Posttest.....	47
5.1.3	Zúčastněné pozorování.....	47
5.1.4	Rozhovor s dětmi.....	48
5.1.5	Dotazník pro rodiče dětí	48
5.1.6	Aktiviny směřující k hodnocení oblíbenosti knih	48
6	Charakteristika výzkumného vzorku – mateřské školy a dětské skupiny	50
7	Lekce a jejich reflexe.....	51
7.1	Lekce č. 1 - „Motýli“	51
7.1.1	Řízená literární činnost s knihou „Ó, ó, ó, vajíčko!“ a práce se čtenářskými strategiemi:	53
7.2	Lekce č. 2 - „Včely“.....	55
7.2.1	Řízená literární činnost s knihou „Včelka Meduška“ a práce se čtenářskými strategiemi:	57
7.3	Lekce č. 3 - „Mravenci“	59
7.3.1	Řízená literární činnost s knihou „Knížka Ferdy Mravence“ a práce se čtenářskými strategiemi:.....	60
7.4	Lekce č. 4 - „Brouci“	62

7.4.1	Řízená literární činnost s knihou „Hovnivál Hugo“ a práce se čtenářskými strategiemi:	64
8	Vyhodnocení oblíbenosti naučných knih	67
8.1	Sběr dat a vyhodnocení oblíbenosti knih u jednotlivých lekcí	67
8.1.1	Lekce č. 1 – motýli	67
8.1.2	Lekce č. 2 – včely	70
8.1.3	Lekce č. 3 – mravenci.....	73
8.1.4	Lekce č. 4 – brouci	76
8.1.5	Naučné publikace zaměřující se obecně na hmyz	80
9	Vyhodnocení pokroků dětí v přírodovědných znalostech	86
9.1	Skupinové výsledky testů u jednotlivých lekcí.....	86
9.1.1	Lekce č. 1 – motýli	86
9.1.2	Lekce č. 2 – včely	87
9.1.3	Lekce č. 3 – mravenci.....	89
9.1.4	Lekce č. 4 – brouci	90
9.2	Individuální pokrok dětí v přírodovědných znalostech ověřený testy	92
9.3	Porovnání výsledků testu u mladších a starších dětí.....	105
10	Vyhodnocení získaných dat dotazníků	107
10.1	Zpracování dotazníku pro rodiče: Rodinná čtenářská infrastruktura	107
10.2	Shrnutí výsledků z dotazníku pro rodiče o čtenářském zázemí dětí	112
11	Vyhodnocení výzkumných otázek.....	113
12	Diskuse	118
	Závěr.....	120
	Seznam použitých informačních zdrojů	122
	Seznam příloh.....	133

Úvod

Už od dětství mám blízký vztah ke knihám a vnímám je jako klíčový prvek vzdělání člověka. Ráda vzpomínám na dobu, kdy si mě jako malou rodiče posadili na klín a prohlíželi si se mnou různé knihy a učili mě pomocí nich poznávat svět. Milovala jsem chvíle, kdy mi předčítali dobrodružné příběhy a pohádky, a já si představovala, že jsem na chvíli jejich součástí. Díky rodičům jsem si utvořila pozitivní vztah ke knihám a ráda bych ho touto cestou předávala dál i dětem, které učím.

Poté, co jsem nastoupila jako učitelka do lesní třídy, kladla jsem si otázku, jak a jakými prostředky u dětí vzbudit zájem o environmentální výchovu, podpořit u nich osvojování přírodovědných znalostí a podpořit u nich pozitivní vztah ke knihám. Tato práce je mojí odpovědí na tuto otázku a jedním z možných řešení, jak rozvíjet přírodovědné znalosti dětí předškolního věku prostřednictvím práce s knihou.

Proto jsem si vybrala toto téma a svou práci nazvala: „Využití naučné literatury s tematikou hmyzu v praxi mateřské školy“. Tato práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické.

Teoretická část se zabývá zásadními pojmy pro tuto práci – charakteristikou dítěte předškolního věku a problematikou environmentální výchovy v předškolním vzdělávání. Dále zde uvádím charakteristiku literatury pro děti a způsoby práce s naučnou knihou v mateřské škole, u které se zaměřuji na čtenářské strategie, se kterými pracuji v praktické části práce.

Hlavním cílem praktické části, která je založená na designu akčního výzkumu, je vytvořit lekce s naučnou literaturou o hmyzu přispívající k rozvoji přírodovědných znalostí u dětí. Navrhla jsem proto čtyři lekce, které zahrnují: nabídku tematických naučných knih, práci se čtenářskými strategiemi při řízené literární činnosti a nabídku na ně navazujících činností.

Dalšími cíli práce bylo zjistit oblíbenost vybraných naučných knih o hmyzu dle věku a pohlaví dětí a zmapovat čtenářské zázemí dětí účastnících se výzkumu.

Výsledkem výzkumného šetření budou závěry vytvořené na základě výsledků jednotlivých pretestů a posttestů, zúčastněného pozorování dětí, rozhovorů s dětmi, dotazníku pro rodiče dětí a aktivit směřujících k hodnocení oblíbenosti knih.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Dítě v předškolním věku

Dítě v předškolním věku z hlediska tělesného vývoje získává obratnost a vylepšuje své schopnosti koordinace svého těla. Jeho kognitivní vývoj probíhá hlavně v oblasti názorného a intuitivního myšlení. Typickými znaky tohoto období jsou například egocentrismus, fenomenismus nebo magičnost. Reálný život dítě interpretuje tak, aby pro ně byl přijatelný a srozumitelný. Pravidelně si kombinuje fantazii a skutečnost a vytváří tak konfabulace. Proto bývá dítě v tomto období velmi činné a aktivní. S přirozenou zvědavostí dítěte se rozvíjí jeho schopnost posuzování a vyvozování si závěrů.

Toto vývojové období je z hlediska celého života nejvýznamnější nejen proto, že zde dítě získává základní informace, ale také vzorce svého chování, které už neztratí. Jeho sociální chování se posouvá k nesobeckosti, jeho emoční vývoj směřuje k větší stabilitě a vyrovnanosti. Typické je pro dítě v tomto věku intenzivní prožívání a rozvoj emoční paměti.

Citová vazba na rodiče u dítěte přetrvává, ale stále vzrůstá jeho potřeba kontaktu s vrstevníky. Také dochází k jeho identifikaci s mužskou nebo ženskou rolí. Předškolní období je pak ukončeno vstupem dítěte do školy.

1.1 Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku

Předškolní věk navazuje na věk batolecí a je poslední fází raného dětství. Předškolní věk dítěte vymezuje Vágnerová (2005) od tří do zhruba šesti let.¹ Podle Průchy a Kořátkové (2013, s. 48–49) toto období můžeme ještě rozdělit na mladší předškolní věk od jednoho do tří let a starší předškolní věk od tří do šesti let.² Většina dětí v tomto věku navštěvuje mateřskou školu, přičemž po dovršení věku 5 let, před nástupem do základní školy, je v ČR docházka povinná (zákon č. 178/2016 Sb.)³ „Dle školského zákona se

---

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

² PRŮCHA, Jan a Soňa KOŘÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

³ *Portál veřejné správy* [online]. 20234 © [cit. 2023-09-13]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=58471&fulltext=mate~C5~99sk~C3~A9~20~C5~A1koly&nr=&part=&name=&rpp=100#local-content>.

s účinností od 1. 9. 2016 předškolní vzdělávání organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let. Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.“ (RVP PV, 2021, s. 6)⁴ Vývojová psychologie dále uvádí, že ukončení předškolního věku není dáno pouze fyzickým věkem, ale především sociálně, a to nástupem dítěte do základní školy. Ten ale může kolísat v rozmezí jednoho i více let.

Každé vývojové stadium dítěte má své aspekty, které souvisí se změnami v jeho vývoji. V předškolním věku se dítě osamostatňuje a úmyslně se novým činnostem. To, co v této době prožívá, jej ovlivňuje na celý život. Jeho vývoj se odehrává v oblasti kognitivní, fyzické, emocionální a sociální. „Máme-li rozvíjet dítě v souladu s jeho vývojovými zvláštnostmi, zájmy a potřebami, chceme-li dítěti rozumět, je nutné tato specifika znát.“ (Šmelová, Prášilová, 2018, s. 30)⁵

V předškolním věku je již u dětí rozvinuto vnímání všemi smysly. Dítě dokáže rozlišovat sluchem, hmatem, zrakem, čichem i chutí a podle svých řečových schopností tyto vjemy i popisovat. Smyslové vnímání dítěte můžeme stále rozvíjet a prohlubovat různými pestrými aktivitami, proto je nejčastěji vázáno na osobní prožitek. I paměť se rozvíjí od mechanického opakování po záměrné zapamatování si věcí a událostí. Pro toto období platí více než kdy jindy: „Pověz mi a zapomenu, ukaž mi a já si vzpomenu, ale nech mne se zúčastnit a já pochopím.“ (Konfucius)⁶

V předškolním období se také značně rozvíjí fantazie dítěte. Ta vyplňuje všechny mezery, které má dítě v prožívání reálného světa a které si nedokáže samo vysvětlit. Fantazie má u dětí hlavní roli ve hře. Dítě si už umí hrát samostatně a využívá k tomu hračky nebo předměty denní potřeby. Často si vytváří vlastní svět s vymyšlenými příběhy, a proto při popisu skutečných událostí a zážitků si také děj neúmyslně upravuje. Díky tomu dochází k rozvoji řeči a rozšiřování slovní zásoby dítěte. Časté slovo pro začátek předškolního období je slovo “proč”. Podle Vágnerové (2005) bývá toto období

---

⁴ MSMT. *RVP PV září 2021*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-11-21].

⁵ ŠMELOVÁ, Eva, PRÁŠILOVÁ, Michaela a kol.: *Didaktika předškolního vzdělávání*. 1.vyd. – Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.

⁶ *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 2023-11-13]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/1983042-cinske-prislovi-rekni-mi-ja-to-zapomenu-ukaz-mi-mozna-si-to-zap/>

označováno jako věk iniciativy, neboť hlavní potřebou dítěte je činorodost a aktivita.⁷ Jeho rozvíjející se schopnost posuzování a vyvozování závěrů je spojena s jeho přirozenou zvědavostí. Špaňhelová (2004) říká, že předškolní období je dobou různorodých otázek, které děti neustále kladou, hnány potřebou zvědavosti, neustálého zkoumání ve snaze pochopit a poznat, co se kolem nich děje, jaký je svět, v němž se nacházejí.⁸ V individuálním vývoji řeči bývají ale u dětí velké rozdíly.

Podle Vágnerové (2005) je předškolní období ukončeno vstupem do školy, jenž je podmíněn tzv. školní zralostí (schopnost pozornosti a koncentrace, rozvoj senzomotorických dovedností a odolnost vůči zátěži atd.)⁹ Nyní se zaměříme na základní charakteristiky tohoto období, vývoje, poznávání, a to zejména v kontextu se čtenářskou pregramotností a environmentální výchovou.

1.1.1 Motorika

Základním stavebním kamenem vývoje člověka je motorika, tedy celková pohybová činnost člověka. Úroveň motoriky odpovídá nejen za pohybové schopnosti dítěte, ale také za postavení těla, úchop předmětů včetně tužky a koordinaci. Ovlivňuje také lateralitu a řečové dovednosti dítěte. Pro předškolní věk je typické další osamostatňování dítěte, jeho sebezpracování a přizpůsobování se jak společnosti dospělých, tak vrstevníkům. Informace děti zpracovávají intuitivně a fantazijně. Děti mají potřebu zvládat nové úkoly a tím si potvrdit vlastní kvality. Využívají své schopnosti v praxi, lépe koordinují své pohyby, zlepšuje se obratnost paží, dolních končetin i trupu. Děti se stávají zručnější, rozvíjí se jemná motorika. V činnostech je dominantní hra, která ovlivňuje další rozvoj pohybových schopností a dovedností, myšlení, učení, citů i fantazie. Podle Bednářové, Šmardové (2015) se motorika dělí do pěti oblastí:

- *hrubá motorika* – ovládání, držení a pohyby celého těla,
- *jemná motorika* – manipulace a úchop drobných předmětů,
- *grafomotorika* – součást jemné motoriky, je nezbytná při psaní a kreslení,
- *motorika mluvidel* – ovlivňuje řeč,

---

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

⁸ ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1187-9.

⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

- *motorika očních pohybů* – důležitá při fixaci pohybů očí při čtení a psaní¹⁰

Při utváření dovedností a návyků hraje důležitou roli rozvoj motoriky, kterou si dítě procvičuje při běžných činnostech. Podle Bednářové (2017) zdokonaluje hmatové vnímání dítěte uchopování knih a jejich listování. Před nástupem do školy už dítě zvládá v knize otáčet po jednotlivých listech. K tomu je zapotřebí přesnost, obratnost a správná regulace tělesného napětí v ruce.¹¹ Do rukodělných činností v tomto období patří kreslení, malování a modelování, do nichž může dítě přenést svoje informace, pocity a prožitky. Dětská kresba prochází významným vývojem, a to od linií, oválů, čar, křížků až po hlavonožce, který znázorňuje lidskou postavu. Před nástupem do školy je už dítě schopné nakreslit lidskou postavu se všemi detaily i částmi těla. „Kresba je pro dítě hrou, zábavou, prostředkem k uplatnění fantazie a tvořivosti.“ (Bednářová, 2017, s. 56)¹² A Lepilová (2014) dodává, že kresba je pro dítě přirozeným vyjadřovacím prostředkem, pomocí níž si reflektuje a osvojuje přečtené informace. Dítě nekreslí věci takové, jaké jsou ve skutečnosti, ale kreslí je tak, jak si je představuje z předčítání, vyprávění a prohlížení si ilustrací.¹³ Podle Chaloupky (1982) je kresba pro dítě důležitá, pomocí ní si srovnává rozdíly ve vnímání a poznávání vnitřního a vnějšího světa, je také snahou o mezilidskou komunikaci, díky níž dítě sděluje, co ještě nesvede verbálně.¹⁴

1.1.2 Kognitivní vývoj dítěte

Jak už bylo výše řečeno, je vývoj předškolního dítěte složitý a doprovázený velkými změnami. U dětí se v tomto období vyskytují značné rozdíly ve fyzickém i psychickém zrání. Velkou roli v životě předškolního dítěte hrají příběhy, které „výrazně podněcují zcela přirozený rozvoj myšlení i ostatních procesů, čímž se výrazně podílejí na učení.“ (Svobodová, 2010, s. 131)¹⁵ Poznávání dítěte v tomto období je zaměřené na

¹⁰ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

¹¹ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

¹² BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

¹³ LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

¹⁴ CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.

¹⁵ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.

nejbližší okolí, které jej obklopuje. Podle Hyhlíka (1963) se dítě seznamuje s věcmi a jevy, které samo nevidělo, a vytváří si tak o nich představy prostřednictvím vyprávění dospělých nebo za pomoci prohlížení si obrázkových knížek.¹⁶ Myšlení předškolního dítěte se dostává do fáze názorného myšlení. Podle Bednářové (2017) je jeho myšlení prelogické, navázané na činnost dítěte, manipulaci s věcmi a bezprostřední vnímání okolního světa. Dítě ještě neovládá systematicky uspořádat jednotlivé oddělené poznatky.¹⁷ Podle Svobodové (2010) je jeho vnímání příběhů komplexní a z různých úhlů pohledu.¹⁸ Hyhlík (1963) upřesňuje, že starší předškolní dítě dokáže z příběhů vytáhnout podstatné informace a nelpí na doslovné reprodukci příběhů.¹⁹

Podle Lepilové (2014) rozvíjíme rozumové schopnosti u předškolního dítěte nejen vzájemnou komunikací, odpovídáním na jeho otázky typu „proč to je, co je to, kam to vede“, ale také četbou.²⁰ Bednářová (2017) tvrdí, že paměť dítěte v tomto období bývá převážně bezděčná a mechanická, spíše konkrétní a krátkodobá.²¹ Upevňuje se opakováním, kdy si dítě zapamatuje krátké básničky, písničky, říkanky a později i obsahy čtených pohádek. Paměť mu roste s věkem a objevují se v ní mezi jednotlivými dětmi velké rozdíly. Bednářová (2017) dále připomíná, že představy a fantazie pomáhají dítěti vytvářet realitu dle jeho přání takovou, aby byla pro něj pochopitelná a smysluplná.²² Představy jsou tedy pro děti důležité a mají nezastupitelnou úlohu i v oblasti myšlení. Hyhlík (1963) upozorňuje, že s pomocí fantazie si děti pomáhají objasnit v pohádkách se

---

¹⁶ HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Edice Státních vědeckých knihoven.

¹⁷ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

¹⁸ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.

¹⁹ HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Edice Státních vědeckých knihoven.

²⁰ LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

²¹ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

²² BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

vyskytující nadpřirozené schopnosti a jevy.²³ U dětí se fantazie rozvíjí nejen při vyprávění pohádek a příběhů, ale také při hře. Také vnímání prostoru bývá pro děti dost náročné, protože ještě neumí dobře odhadnout prostorové vztahy. Hyhlík (1963) poukazuje na to, že prostorové vnímání u dítěte velmi dobře rozvíjíme ukazováním ilustrací a jejich vysvětlováním.²⁴ Podle Bednářové (2017) si předškolní dítě zprostředkovává nejvíce informací o okolním světě pomocí zrakového vnímání, a to je spolu se sluchovým vnímáním potřebné pro to, aby se ve školním věku naučilo číst a psát.²⁵

1.1.3 Komunikační dovednosti

Podle Bednářové a Šmardové (2015) je vývoj řeči a komunikace nejdůležitější okamžik ve vývoji samotného člověka. Pomocí řeči se dítě nejen včleňuje do kolektivu, ale učí se spolupracovat a navazovat vztahy. Řeč mu slouží také jako prostředek myšlení.²⁶ „Komunikační dovednosti usnadňují dítěti učení, ovlivňují a formují sociální vztahy, pomáhají vyjadřovat myšlenky a emoce a usnadňují fungování společnosti.“ (Thorová, 2015, s. 224)²⁷

Dorozumívání probíhá nejčastěji mluvenou formou, ale komunikace může mít i podobu znakovou nebo psanou. Lepilová (2014) uvádí, že v období 2,6–3 let dochází k výraznému rozvoji řeči.²⁸ Hlavním dorozumívacím prostředkem je pro dítě řeč, která „nemusí být vázána na bezprostřední zkušenost, ale na čtený text, verbální popis obrázku.“ (Bednářová, 2017, s. 33)²⁹ U dětí dochází k obohacování slovní zásoby a poznávání gramatické stránky jazyka. Podle Wildové (2005) se ukazuje, že malé dítě si osvojuje řeč

---

²³ HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Edice Státních vědeckých knihoven.

²⁴ HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Edice Státních vědeckých knihoven.

²⁵ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVIČOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

²⁶ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

²⁷ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

²⁸ LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

²⁹ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

za pomoci řečových konstrukcí, kterými chce vyjádřit svá přání, potřeby a záměry.³⁰ Vzhledem k tomu, že dítě nejprve používá podstatná jména, měly by být jeho první knihy obrázkové. Slovesa se dítě učí následně, a to ve spojení toho, k čemu předmět slouží nebo se používá. Jelikož si dítě rádo povídá, snažíme se rozvíjet rozhovory o tom, co dítě vidí na obrázku, v knížce, okolo sebe. Podle Bednářové (2017) postupně s věkem získává dítě schopnost naučit se z paměti různé říkanky, básničky nebo písničky. Stále déle vydrží poslouchat krátké příběhy nebo pohádky a ty se pak snaží převyprávět vlastními slovy.³¹ Proto má být předškolní období dítěte „maximálně využito k podpoře předčtenářských dovedností, k tzv. přípravě na čtení, k rozvoji jazykových schopností a dovedností, korekci logopedických vad a také k rozvoji poznávacích a psychických procesů, které se čtením velmi úzce souvisejí (zrakové, sluchové vnímání, motorika, pozornost, představivost, paměť atd.)“ (Kropáčková, Wildová, Kucharská, 2014, s. 497)³² Úkolem mateřské školy je budovat základy čtenářské pregramotnosti, na které v základní škole naváží dovednosti čtenářské.

1.1.4 Emocionální a sociální vývoj

V předškolním věku děti také získávají základní informace a vzorce svého chování. Sociální chování se posouvá k nesobeckému způsobu myšlení a cítění, emoční vývoj směřuje k větší stabilitě a vyrovnanosti. Typické je také intenzivnější prožívání a rozvoj emoční paměti. Citová vazba na rodiče sice přetrvává, ale zvyšuje se intenzita potřeby kontaktu s vrstevníky.

Nejvýznamnějším faktorem, který zajišťuje primární socializaci dítěte v předškolním období, ale zůstává rodina. K rozvoji identity dítěte také významně přispívají různé sociokulturní vlivy a média, patří sem dětské knihy, pořady v televizi, filmy i divadelní představení. Nápodobou dospělého člověka, ale také nápodobou chování a jednání hrdinů z pohádek, příběhů a filmů se dítě ztotožňuje se základními normami chování a osvojuje si žádoucí a bohužel i nežádoucí způsoby chování. Dítě přijímá tyto

---

³⁰ WILDOVÁ, Radka. *Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-228-8.

³¹ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

³² KROPÁČKOVÁ, J., WILDOVÁ, R., & KUCHARSKÁ, A. (2014). *Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období*. Pedagogická orientace, 24(4), 488–509. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5817/PedOr2014-4-48>.

modely chování za vzor a ztotožňuje se s nimi. Podle Vágnerové (2000) předškolní dítě stále ještě nedokáže své emoce dostatečně kontrolovat, protože mu chybí mnohé volní vlastnosti, morální a společenské hodnoty.³³ U dítěte roste touha porozumět myšlenkám, motivům a prožitkům druhých lidí, a to se odráží v jeho hrách, v zálibě v příbězích a pohádkách, ale i ve schopnosti žertovat a chápat humor. Podle Langmeiera, Krejčířové (2006) dochází v předškolním věku dítěte k identifikaci s mužskou nebo ženskou rolí. Dívky se častěji zaměřují na knihy o princeznách, vílách a chlapci preferují zase knihy s tematikou aut, rytířů apod.³⁴ Svobodová (2010) říká, že pohádky a příběhy umožňují dítěti odpoutat se sama od sebe a prozkoumat podobný nebo stejný problém či životní skutečnost prostřednictvím někoho jiného.³⁵ Na konkrétních situacích z knih tedy můžeme dětem velmi dobře ukázat žádoucí a nežádoucí vlastnosti a chování.

---

³³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

³⁴ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

³⁵ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.

1.2 Základní pojmy environmentální výchovy

Podle Kindlmanové (2008) byl vůbec poprvé pojem environmentální výchova použit v průběhu konference Mezinárodní unie ochránců přírody v polovině dvacátého století.³⁶ První široce akceptovaná definice byla ale vytvořena až roku 1977 na Mezinárodní konferenci o environmentální výchově v Tbilisi. Činčera (2007) přeložil tuto definici, která byla jedním z hlavních výstupů, takto: „Cílem environmentální výchovy je 1. posílit naše vědomí a porozumění ekonomické, sociální a ekologické provázanosti v městských i venkovských oblastech; 2. poskytnout každému příležitost dosáhnout znalostí, hodnot, názorů, odpovědnosti a dovedností k ochraně a zlepšování životního prostředí; 3. tvořit nové vzorce chování jednotlivců, skupin i společností jako celku vstřícné k životnímu prostředí.“³⁷ Mezinárodní shoda ve třech hlavních cílech environmentální výchovy učinily z této definice na dlouhá léta alfu a omegu environmentálního vzdělávání.

I přes své mládí má environmentální výchova za sebou poměrně bohatou paletu pojmů a termínů. Nyní budu tyto základní pojmy definovat:

EKOLOGIE

Všeobecně je známá definice ekologie jako věda o vztazích mezi organismy a prostředím a mezi organismy navzájem. Dnes má ale toto označení už mnohem širší význam. Přídavné jméno ekologický požíváme dnes v souvislosti „šetrný k životnímu prostředí“ a ekology většinou myslíme ochránce přírody a nikoli vědce, kteří zkoumají vztahy mezi organismy.

VÝCHOVA K PÉČI O ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Jedná se o označení využívané v 80. letech 20. století, které předcházelo ekologické výchově. Podle Kvasničkové (1984) se jedná o „proces, který má umožnit poznání, pochopení a zhodnocení vztahů v prostředí i vzájemných vztahů člověka a jeho životního prostředí a má vést k vytvoření takových znalostí, dovedností, schopností a postojů při rozhodování a jednání člověka, jakých je (a bude) třeba pro vytváření vhodných podmínek

---

³⁶ KINDLMANOVÁ, J. *Co je to environmentální výchova a jaké jsou její cíle*. Nika [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://nika-casopis.cz/archiv/zari-2008.aspx>.

³⁷ ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. 1. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-147-8.

pro zdravou existenci a harmonický rozvoj jednotlivců, společenských skupin i celé lidské společnosti.“³⁸

EKOLOGICKÁ VÝCHOVA

V českém prostředí se tento pojem často používá jako synonymum environmentální výchovy. Podle Činčery (2007) jde o tradiční směr environmentální výchovy, který klade důraz na poznání přírody a jejích základních procesů.³⁹ Byla by proto z logiky věci podřazená environmentální výchově. U nás se obě označení ale často zaměňují.

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Podle Jančaříkové (2010) je environmentální výchova „veškeré výchovné a vzdělávací úsilí, jehož cílem je především: zvyšovat spoluzodpovědnost lidí za současný i příští stav přírody a životního prostředí, rozvíjet tvořivost, citlivost a vstřícnost lidí k řešení problémů péče o přírodu, utvářet ekologicky příznivé hodnotové orientace, které kladou důraz na dobrovolnou střídmost, na nekonzumní, duchovní kvality lidského života, hledat příčiny ekologické krize a cesty k jejímu řešení.“⁴⁰ Leblová (2012) tvrdí, že environmentální výchova „odhaluje důsledky lidské činnosti, která působí devastaci a ohrožuje život na Zemi. Ukazuje možné způsoby potřebné k dosažení pozitivních změn v životním prostředí. Vychovává k odpovědnému vztahu k přírodě a pochopení její nenahraditelné ceny pro život všech. Má za úkol budovat v lidech pozitivní vztah k přírodě, schopnost estetických prožitků v souvislosti s přírodou, zabývá se poznáváním vztahů v přírodě a vlivem člověka na ni. Věnuje se budování správných hodnot, postojů a kompetencí k péči o přírodu; připravenosti k angažovanému jednání.“⁴¹ Cílem environmentální výchovy je tedy vychovat člověka, který vnímá svou odpovědnost, je citlivý ke svému okolí, má odpovědný vztah k přírodě a ekologicky příznivé hodnotové a postojové orientace.

EVVO

Jedná se o zkratku pro Environmentální výchovu, vzdělávání a osvětu. Toto označení pochází z české legislativy: „Výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby

---

³⁸ KVASNIČKOVÁ, Dana. *Výchova k péči o životní prostředí*. Praha: VŠZ, 1984.

³⁹ ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. 1. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-147-8.

⁴⁰ JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe, Praha, 2010. ISBN 978-80-86307-95-4.

⁴¹ LEBLOVÁ, Eliška. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.

vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách.“ (Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí)⁴² Cílem EVVO je vytvořit pozitivní vztah člověka k životnímu prostředí, a zároveň také pochopení sociálních, ekonomických a kulturních vztahů.

TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ

„...je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“ (Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí)⁴³ Leblová (2012) ve své knize mluví v souvislosti s trvale udržitelným rozvojem o odmítnutí konzumu a přijetí zdravého životního stylu. Cílem je zkvalitnění života a zároveň ochrana Země a zachování biodiverzity.⁴⁴ Prakticky by mělo jít o přijetí určité dobrovolné skromnosti v kombinaci s rozvojem moderních, k přírodě šetrných technologií. Ve vzdělávacím procesu se používá pojem Výchova k trvale udržitelnému rozvoji.

MÍSTNĚ ZAKOTVENÉ UČENÍ

Místně zakotvené učení znamená učení v místě o daném místě. Využívá se pro výuku přírodních, kulturních, historických a socioekonomických souvislostí dané oblasti.

PŘÍRODOVĚDNÁ GRAMOTNOST

Přírodovědná gramotnost je součástí environmentální výchovy. Vyjadřuje dosaženou úroveň přírodovědného vzdělávání, tedy schopnosti využívat přírodovědné poznání, klást otázky, docházek k závěrům, spolurozhodovat a jednat. Podle Jančaříkové (2019) je třeba rozvíjet přírodovědnou gramotnost již od předškolního věku, a to ve čtyřech oblastech: „rozšiřování slovní zásoby, učení hrou a prožitkem, podpora badatelských dovedností, rozvoj pozitivního vztahu k přírodě.“⁴⁵

---

⁴² Zákon č. 17/1992Sb., o životním prostředí. In [Systém ASP]. Wolters Kluwer [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴³ Zákon č. 17/1992Sb., o životním prostředí. In [Systém ASP]. Wolters Kluwer [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁴ LEBLOVÁ, Eliška. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.

⁴⁵ JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe, Praha, 2010. ISBN 978-80-86307-95-4.

1.3 Environmentální výchova v RVP PV

Environmentální výchova je ukotvena hned v několika zákonech, a to Úmluva o právech dítěte – sdělení 104/1991 sb., zákon č. 114/1992 Sb. České národní rady o ochraně přírody a krajiny a zákon č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí. Ten v § 13 zajišťuje podporu environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty Ústředními správními úřady, Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, kraji i obcemi. Ministerstvo životního prostředí zpracovává Státní program environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty v České republice a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zodpovídá za zařazení EVVO do základních pedagogických dokumentů. Pro mateřské školy je to Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). Další zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) stanovuje jako jeden z obecných cílů vzdělávání „získávání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.“⁴⁶

1.3.1 Vzdělávací oblasti

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a je závazný pro tvorbu školních, respektive třídních vzdělávacích programů. Jeho obsah se skládá z pěti vzdělávacích oblastí:

- *dítě a jeho tělo,*
- *dítě a jeho psychika,*
- *dítě a ten druhý,*
- *dítě a společnost,*
- *dítě a svět.*

Obsah jednotlivých vzdělávacích oblastí je členěn na Dílčí vzdělávací cíle, Vzdělávací nabídku, Očekávané výstupy a možná Rizika. Dílčí cíle určují, co by měl učitel u dětí pozorovat a rozvíjet. Ve vzdělávací nabídce je znázorněný souhrn činností, které jsou vhodné a vedou k naplňování jednotlivých cílů. Očekávané výstupy představují

---

⁴⁶ Školský zákon ve znění účinném od 1. 7. 2023. [online]. [cit. 2023-09-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-7-2023>.

jednotlivé dosažitelné cíle, které děti zpravidla na konci předškolní docházky zvládnou. V České republice je tento dokument závazný od roku 2004 (RVP PV, 2021)⁴⁷.

Environmentální oblast jako taková je v RVP PV vytyčena ve vzdělávací oblasti Dítě a svět, která se zaměřuje na seznámení dítěte s okolním světem a životním prostředím. V praxi je nanejvýš žádoucí, aby nedocházelo k realizaci environmentálních aktivit pouze v rámci oblasti Dítě a svět, ale napříč všemi oblastmi.

1.3.2 Klíčové kompetence

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV, 2021) hovoří o klíčových kompetencích takto: „reprezentují v současném vzdělávání cílovou kategorií vyjádřenou v podobě výstupů. V kurikulárních dokumentech jsou obecně formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince. Jejich pojetí i obsah vychází z hodnot přijímaných společností a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence přispívají ke vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu člověka a k posilování funkcí občanské společnosti. Kompetence představují soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů, které se propojují a doplňují, čímž se postupně stávají složitější, a tím i využitelnější (univerzálněji použitelné). Jejich osvojování je dlouhodobý a složitý proces, který začíná v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Proto je snahou, aby klíčové kompetence tvořily neopominutelný základ vzdělávání na všech úrovních a aby k jejich vytváření směřoval a přispíval veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají. Klíčové kompetence tak získávají ústřední pozici v rámcových vzdělávacích programech. Již v předškolním věku dítěte jsou vytvářeny základy klíčových kompetencí, sice elementární, avšak důležité a významné nejen z hlediska přípravy dítěte pro započetí systematického vzdělávání, ale zároveň pro jeho další životní etapy i celoživotní učení. Dobré a dostatečné základy klíčových kompetencí položené v předškolním věku mohou být podstatným příslibem dalšího příznivého rozvoje a vzdělávání dítěte, nedostatečné základy naopak brzdou, která dítě na počátku jeho životní a vzdělávací cesty může

---

⁴⁷ MSMT. *RVP PV září 2021*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-11-21].

znevýhodňovat. Proto předškolní vzdělávání o jejich vytváření cíleně usiluje. Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence činnostní a občanské.⁴⁸

1.3.3 Dílčí vzdělávací cíle v oblasti environmentální výchovy

O záměrech vzdělávacího úsilí učitele v oblasti environmentální výchovy říká Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV, 2021), že je třeba založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí od nejbližšího okolí po globální problémy celosvětového dosahu a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte k životnímu prostředí. Dílčí vzdělávací cíle, tedy to, co učitel u dítěte podporuje jsou definovány v RVP PV takto:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu;
- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách;
- poznávání jiných kultur;
- pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí a k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vlivy;
- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách;
- rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám;
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, se živou a neživou přírodou, lidmi, společnostmi, planetou Zemí.⁴⁹

---

⁴⁸ MSMT. *RVP PV září 2021*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-11-21].

⁴⁹ MSMT. *RVP PV září 2021*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-11-21].

1.3.4 Doporučené očekávané výstupy environmentální výchovy

Očekávané výstupy jsou podle RVP PV (2021) to, co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže. Jedná se o následující blíže specifikované dovednosti:

- orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v budově mateřské školy, v blízkém okolí) zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.);
- uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc);
- osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi;
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte;
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý, jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.);
- všimnout si změn a dění v nejbližším okolí;
- porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé (všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje) a že s těmito změnami je třeba v životě počítat, přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i v mateřské škole;
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí;
- rozlišovat aktivity, které mohou zdraví okolního prostředí podporovat a které je mohou poškozovat, všimnout si nepořádků a škod, upozornit na ně;

- pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.).⁵⁰

Doporučené očekávané výstupy tak nepřímou definují také klíčová témata, jejichž rozvoji by se měli věnovat pedagogové při práci s dětmi v mateřských školách. Stěžejní je v tomto ohledu environmentální senzitivita, kterou Činčera a spol. (2011) rozumí „citlivost, vztah a empatie vůči přírodě a životnímu prostředí, včetně citlivého vztahu ke zvířatům a rostlinám.“⁵¹ V prostředí mateřské školy lze rozvíjet v určité míře zákonitosti a při vhodné badatelsky orientované výuce také základy výzkumných dovedností dítěte. Na základě informací z Doporučených očekávaných výstupů můžeme říci, že cílem environmentální výchovy v mateřské škole je environmentálně senzitivní jedinec, který má přehled o základních environmentálních zákonitostech a touží poznávat a objevovat své životní prostředí.

---

⁵⁰ MSMT. *RVP PV září 2021*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-11-21].

⁵¹ ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. 1. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-147-8.

2 Literatura pro děti

Nejen pro předškolní dítě je čtení knížek mimořádně důležité pro rozvoj učení. Dnes již víme, že děti, kterým je čteno ještě v období předškolního věku, lépe prospívají po nástupu do základní školy. Předčítání dětem má přínos nejen v oblasti učení se jazyku, slovní zásobě, tvoření vět, ale také v matematice a jiných technických předmětech založených na logickém myšlení. Předčítání knížek pomáhá dětem nejen v rozvoji verbálních nebo inteligenčních schopností, ale také sociálních dovedností, abstraktního myšlení, logiky, empatie atd. Díky předčítání rozvíjí dítě i komunikační dovednosti, když si poslechem rozšiřuje slovní zásobu, posiluje koncentraci a disciplínu.

Předčítání by pro dítě mělo být v první řadě příjemným zážitkem a je třeba začít s ním už od malička tak, aby jim přišla práce s knihou v pozdějším věku zcela přirozená. S předčítáním by se mělo začít od jednodušších titulů po složitější, abychom dítě spíše neodradili. Dále je potřeba mu nabízet různorodé knihy, aby si mohlo vybírat.

Knihy rozvíjí u dítěte mnoho dovedností a znalostí, podporuje zvědavost a přemýšlivost, ale hlavně posiluje pouto mezi dítětem a rodičem. Je to výborný druh společné aktivity, zábavy, hry a pro živé děti také možnost pro zklidnění se.

2.1 Typy knih v literatuře pro děti

Literatura pro předškolní děti patří do kategorie literatury pro děti a mládež. Ta je určena čtenářům ve věku od tří do šestnácti let. Podle Encyklopedie literárních žánrů (2004, s. 360) je literatura pro děti a mládež „přímo určená dětem a mládeži; v širším pojetí též jiné literární texty, které přijímají jako svou četbu“.⁵²

Literatura pro děti a mládež je velmi specifická a má své zákonitosti. Jednak je citelně závislá na potřebách svého adresáta, a proto se přizpůsobuje psychologickým i sociálním potřebám dítěte, jednak se snaží o to, aby byl obsah knihy přitažlivý, přístupný a také podnětný. Velká pozornost je tedy věnována nejen ilustracím, ale celkové obrazové stránce knihy.

Zcela specifickým typem literatury jsou knihy pro malé děti před dovršením třetího roku věku. Jedná se často o beztextové publikace nebo knižní hračky. Podle Urbanové

---

⁵² MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-x.

(2004) je můžeme zařadit do oblasti literatury pro děti jen proto, že většina těchto knih vznikla na základě literárního námětu.⁵³ V této předškolní literatuře se můžeme setkat se třemi základními funkcemi. Funkce didaktická zajišťuje rozvíjení hodnotové orientace dítěte, jeho emocionality, sociálních dovedností a také rozvoj jazyka a logiky. Funkci poznávací přinášejí třeba dětské encyklopedie, čítanky, cestopisy, historická nebo biografická próza. Třetí funkcí je pak funkce imaginativní, a ta rozvíjí fantazii a hravost dítěte. Neoddělitelnou součástí knihy je slovesná rovina. Ta se realizuje formou verbálního projevu dítěte nebo komunikací dítěte a prostředníka.

Podle Gebhartové (1987), která zařazuje knihy k jednotlivým typům podle vzhledu knižní publikace, podílu textu a obrázku, formátu či dalších složek knihy, uvádím dělení knih pro děti předškolního věku takto:⁵⁴

OBRAZOVÝ

- jde o knihy, které jsou pouze obrazové, bez textu, ale mají námět a podrobný scénář,
- dítě se s nimi většinou setkává již v raném věku,
- tyto knihy směřují k vizuální a verbální komunikaci,
- obrázky přitahují pozornost dítěte a podněcují ho ke hře,
- jsou podkladem pro další vyprávění, slovníčkem nových slov a pojmů,
- patří mezi ně rozkládací kartonové leporelo, ale i leporelo z plastu, karty, kostky, panoramatické knížky apod.

HRAVĚ DIDAKTICKÝ

- přítomnost textu v různé podobě a rozsahu – jednoslovné označení zobrazeného objektu, návodné otázky nebo instrukce k provedení nějakého úkolu, ale také beletrie,
- podněcuje dítě k aktivitě a poznávání,
- může obsahovat i další herní prvek, jako třeba ozvučení, posuvné části atd.,
- patří sem omalovánky a vystřihovánky, skládačky, publikace s didaktickými hrami a úkoly, knížky s hračkou, apod.

---

⁵³ URBANOVÁ Svatava a kol. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN: 80-7220-185-9.

⁵⁴ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti*. Praha: SPN, 1987. ISBN: 14-283-89.

OBRAZOVÁ KNIHA

- dominuje výtvarná složka – obraz, oproti složce textové,
- slovo se stává inspirátorem námětu a kompozice,
- může mít netradiční úpravu i atypický formát,
- má podobu klasické knihy, knihy netradičního formátu nebo leporela.

ILUSTROVANÁ KNIHA

- do tohoto typu patří většina knížek pro děti,
- ilustrace doplňuje příběh, dotváří atmosféru a akcentuje významné situace,
- patří sem knihy básní, pohádkové knihy, povídky o zvířátkách a příběhy s dětským hrdinou nebo umělecko-naučné knihy.

SYNTETIZUJÍCÍ TITULY

- u těchto knih jsou k textu přidány například notové přílohy, plakáty, omalovánky, CD, DVD, apod.

KNIHY BEZ PRŮVODNÍ ILUSTRACE

- text slouží k předčítání, knihy jsou bez ilustrací, a tím se významně podílí na rozvoji dětské fantazie a představivosti.

Současný knižní trh nabízí také dětským čtenářům elektronické a interaktivní knihy, které jsou stále populárnější. Tyto publikace vyzývají ke komunikaci s uživatelem prostřednictvím digitálních technologií, a přinášejí tak nový rozměr čtenářství. Mezi interaktivní knihy bychom mohli zařadit volvelle, pop-up knihy, tunelové knihy, omalovánky, gamebooks, obrázkové knihy se skrytými objekty, hmatové a zvukové knihy.⁵⁵ Čtení knih dětem umožňují speciální technologie. Zábavnou a poutavou formou se seznamují například s barvami, čísly, písmeny, tvary, základy anglického nebo německého jazyka aj.

2.2 Literární žánry pro děti

Odlišnost knih podle Wildové (2012) je dána rozdíly v jejich výtvarném a slovesném zpracování nebo v náročnosti textu.⁵⁶ Na základě těchto kritérií dělíme knihy

---

⁵⁵ ŠVEJNOHOVÁ, Alena. *Dětské knihovny v mateřských školách: možnosti, limity a výzvy*. [online]. 2017 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/174219>

⁵⁶ WILDOVÁ, Radka. *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80.7290-579-9.

podle žánru. Žánrovou skladbou pro děti od 3 do 6 let se zabývá například Toman (1992):⁵⁷

1) Lidová a autorská poezie říkadlového typu

Literární adaptace lidových pohádek:

- pohádky kumulativní – opakují se stejné pasáže a přidává se jedna nová,
- pohádky didaktické – k poučení,
- pohádky zvířecí – hrdiny jsou zosobněná nebo polidštěná zvířata,
- pohádky kouzelné – vystupují v ní nadpřirozené bytosti.

2) Jednoduché příběhy z dětského života

3) Umělecko-naučné knihy

Podle Encyklopedie literárních žánrů (2004) známe tyto literární žánry pro děti:⁵⁸

ŘÍKADLO

Podle Gebhartové (1987) je říkadlo krátký textový typ původně lidové poezie, díky kterému se učí dítě mluvit. Je charakteristické svým jednoduchým, strohým, a někdy i trochu nesmyslným veršem.⁵⁹ Říkadlo patří do tradiční ústní lidové slovesnosti a vytváří základ dětského folklóru. Lidová i umělá říkadla mají mnoho podob. Většina takovýchto veršů je pro děti snadná na zapamatování, a můžou je libovolně opakovat, přednášet, drammatizovat, zhudebňovat, doplňovat nebo dokonce vymýšlet nové. Podle Havlínové (1987) působí rytmus říkadla jako jednoduchý mimojazykový vyjadřovací prostředek, který plní velmi důležitý úkol v rozvoji dětské řeči. Díky rytmu říkadel se srozumitelným rýmem, se do povědomí dítěte ukládají první pevnější spojení mezi slovy, která jsou důležitá pro začátky vývoje řeči.⁶⁰ Říkadla rozdělujeme na:

Lidová říkadla

- *Hry dospělého s dítětem* – první říkadla používá dospělý člověk ke hře s batoletem např.: Vařila myšička kašičku.

---

⁵⁷ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, 1992. ISBN 8070400552.

⁵⁸ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-x.

⁵⁹ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti*. Praha: SPN, 1987. ISBN: 14-283-89.

⁶⁰ HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: rozšířený a aktualizovaný modelový program (dokument a metodika)*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8383-8.

- *Říkadla doprovázející dětskou hru* – slouží jako doprovod k pohybovým hrám dětí např.: Zlatá brána otevřená.
- *Rozpočítávadla* – jde o rytmická říkadla, která slouží k rozhodování a výběru dítěte pro danou hru či činnost. Často obsahují slova, která nemají jasný význam. Typickými dětskými rozpočítadla jsou: En ten týky, tři špalíky...; U potoka roste kvítí..., atd.
- *Hádanky* – jedná se o veršovánky, které slouží k přetransformování jednoduché věci do věty s nápovědou. Hádanky podporují zvědavost dítěte a jeho logické uvažování. Motivací k jejich řešení je samotná radost z objevu správného řešení. Příkladem jsou hádanky: Truhláři mě nejlíp znají, pěkné dřevo ze mne mají., atd.
- *Jazykolamy* – jsou zaměřené na samotné rozvíjení mluvidel.
- *Škádlivky* – Proč? Pro slepičí kvoč. Aby kvočna nekvoкала, protože nemá proč.
- *Zaříkávadla* – Čáry, máry, čáry, máry, vznes se, koště, láry, fáry.
- *Pranostiky* – Únor bílý, pole sílí.
- *Říkadla, jako podklad pro činnost* – Kolo, kolo mlýnský za všechny rýnský.

Umělá říkadla

– jsou adresnější, ale mnoho autorů je píše v lidové podobě. Mezi nejznámější české autory říkadla patří třeba:

Michaela Klimková – Jaro, léto, podzim, zima

Vojtěch Novák – Cvrčci a mravenci

POEZIE PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Dětská poezie může být často zaměňována právě s dětskými říkadly, ale není to totéž. Oproti říkadlu má báseň rytmickou konstrukci a veršové uspořádání textu, jenž na sebe navazuje. Dítě u poezie vnímá nejprve jen rytmus, teprve později rozpozná i věcnost sdělení. Poezie patří mezi základní žánry dětské literatury společně s pohádkou a příběhovou prózou.

PRÓZA S DĚTSKÝM HRDINOU

Přináší dětem autentický problém, konflikt, který stojí za to řešit, tedy i o něm číst; problém musí být přiměřený věku dítěte. Většinou psáno v ICH formě. Přijatelnější pro mladší děti, protože se s hrdinou lépe identifikují. Na modelových situacích z reálného života líčí mezilidské vztahy a různé životní situace. Podle Chaloupky (1989) s vývojem

dítěte vzrůstá racionalizace myšlení a náplň v příběhu se významně proměňuje, ubývá symbolů a fantazie a přibývá reálných problémů.⁶¹ Řadíme sem povídky, novely, črty a romány. Dalšími žánrovými variantami jsou prázdninové příběhy nebo próza s dívčím či chlapeckým hrdinou. Příběh si vždy udržuje přímou linku příběhu a nemění charakter hlavních postav. Často mají knihy pokračování a vytváří cyklus se stejným ústředním hrdinou. Příkladem je Říhova Honzíkova cesta nebo kniha Goscinnnyho Mikulášovy patálie.

BAJKA

Bajka je krátké veršované nebo prozaické vyprávění. Její podstatou je alegorie, kdy zvířata jednájí na základě určitých rysů lidského charakteru, čímž dochází k jejich zosobnění. Snaží se působit na děti a vychovávat je k odstranění špatných vlastností pomocí nějakého obecně platného ponaučení. Nejčastěji je bajka psána humornou formou, pomocí ironie a satiry.

Dříve byly bajky určené pouze pro dospělého člověka, od devatenáctého století se řadí i mezi dětské žánry. Patří sem například: Lev a myš, Liška a čáp, atd.

POHÁDKA

Jedná se o nejvhodnější literární útvar v předškolním období. Pohádka má své poslání a mnohé symbolické významy. Podle Lepilové (2014, s. 30) má pohádka „obrovský význam ve vědomí tradice a podstaty literatury, spojení individuálního a obecného, národního a univerzálního pravzoru (archetypu) v ústní i písemné slovesnosti.“⁶² Stejná pohádka po generace mění svůj obsah a průběh děje, záleželo na vypravěči, otázkách posluchače, radosti a strachu dítěte. I Vařejková (1998, s. 4) říká, že pohádka „je osobitým zpodoběním skutečnosti, lidských vztahů, názorů, ideálů a zkušeností, touhy po štěstí, hojnosti, spravedlnosti a pohodě“.⁶³

Podle Bettelheima (2000) je přínosem pohádky poučení, zábava, podpora osobnostního růstu, rozvíjení a obohacování života dítěte.⁶⁴ Ze všech literárních žánrů jsou pohádky dítěti nejvíce srozumitelné. Zejména pro jednoduchost, naději a šťastný konec

---

⁶¹ CHALOUPEK, Otakar. *O literatuře pro děti*. Praha: Československý spisovatel, 1989.

⁶² LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

⁶³ VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. Brno: CERM, 1998. ITEM. ISBN 80-7204-092-8.

⁶⁴ BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Praha: Lidové noviny, 2000. Edice 21, sv. 14. ISBN 80-7106-290-1.

jsou vhodné i pro nejmenší děti. Dítě předškolního věku dokáže snadno vstoupit do pohádkového světa a přijmout jej za skutečný. Podle Černouška (1990) učí pohádky dítě lépe porozumět mezilidským vztahům, ukazují mu, jak si poradit s problémy nebo situacemi, v nichž se cítí nejistě. Dále rozvíjí paměť, tvořivé myšlení, fantazii a podporují dítě v boji s méněcenností a úzkostmi.⁶⁵

V dnešní máme hodně druhů pohádek, které vznikly z tradiční lidové pohádky. Ve folkloristice se ustálilo s menšími nebo většími výhradami dělení lidové pohádky na zvířecí, kouzelnou, o čertech a novelistickou, jejíž odnoží je pohádka anekdotická neboli žertovná.

Zvířecí pohádky

Odpovídají myšlení předškolního dítěte, hlavním hrdinou je zvíře. Dělíme je na:

- *vlastní zvířecí pohádka* – zvířata mluví, ale chovají se jako v přírodě, ne jako člověk,
- *zvířata jsou pomocníci člověka* – mají i schopnosti kouzlit,
- *zvířata znázorňují vlastnosti lidí* – od bajky se liší možnostmi kouzlit,
- *didaktická pohádka* – zdůrazňuje správné chování, například O Budulínkovi, atd.
- *kumulativní pohádka* – příběh postupně narůstá, například O Otesánkovi, atd.

Kouzelné pohádky

Podstatou je nepravděpodobnost příběhu zvýrazněná tím, že kouzelné a nadpřirozené jevy jsou neoddelitelnou a očekávanou součástí pohádkového děje. Postavy mohou mít jména podle svých vlastností. Například Popelka, O třech zlatých vlasech děda Vševěda.

Pohádky o čertech

Čert je v pohádce nadpřirozená postava, která je většinou negativně laděná.

Novelistické moderní pohádky

Jsou určeny staršímu školnímu věku, jejich nepravděpodobnost je v rozporu s pravděpodobností. V prozaickém vyprávění se téměř ztrácí rozdíl mezi pohádkou pro děti a pohádkou pro dospělé.

---

⁶⁵ ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.

Pro předškolní děti jsou primárně určeny pohádky se zvířecími hrdiny, nebo takové, v nichž vystupují zvířata po boku lidí či jiných bájných tvorů. V těchto pohádkách soupeří dobro se zlem, přičemž dobro vždy zvítězí. V mateřské škole plní četba pohádek velmi důležitou úlohu.

POVÍDKA

Povídka má s pohádkou spoustu společných rysů. Předškolním dětem v povídce pro lepší porozumění vyhovuje jednoduché a přímočaré rozvíjení děje, jeho krátký časový úsek a ukončenost, malý počet jednajících postav a jejich jednoznačná charakteristika. Podle Gebhartové (1989) tematika povídek pro nejmenší děti vychází zpravidla z rodinného okruhu a rozšiřuje se spolu s tím, jak se rozšiřuje obzor dítěte, jeho zájmy a první životní zkušenosti.⁶⁶ Z dnešních povídkářských autorů pro děti vynikají hlavně Jiří Kahoun – U všech čertů a Jiří Macoun – Experiment Max, atd.

POZNÁVACÍ LITERATURA

Vzhledem k psychologickým zvláštnostem nejmenších dětí se také v poznávací literatuře objevuje převaha beletristických prvků, ale i sem pronikají žánry věcné literatury a encyklopedie. Podle Barnes, Bernsteina a Blooma je třeba omezit dětem čtení beletrie s fantazy postavami a předkládat jim více literatury zaznamenávající fakta a život kolem nás.⁶⁷ Mluvíme hlavně o encyklopediích, ať už jsou zaměřením na přírodu, zvířata či laděné všeobecně. Jsou velmi důležitým prvkem poznávání světa kolem sebe při vzdělávání dětí a motivují je k samostatnému učení. Dítě se tak může samo zaměřit právě na takový druh encyklopedie, který ho baví a naplňuje. Nejznámějšími českými autory jsou Ivona Březinová – Obrázková encyklopedie pro nejmenší, Jiří Žáček, Radana Přenosilová – Encyklopedie pro děti 21. století, atd.

2.3 Naučná literatura s tematikou hmyzu

U dětí předškolního věku je mimo jiné velmi oblíbená poznávací a naučná literatura. Právě díky ní mohou uspokojit svoji touhu po nových faktických poznatcích. Do naučné literatury řadíme zejména encyklopedie pro děti a dětské atlasy, ale také texty

---

⁶⁶ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti*. Praha: SPN, 1987. ISBN: 14-283-89.

⁶⁷ BARNES, J. L., BERNSTEIN, E., & BLOOM, P. (2015). *Fact or Fiction? Children's Preferences for Real Versus Make-Believe Stories. Imagination, Cognition and Personality*, 34(3), 243–258. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0276236614568632>.

propojující věcnou literaturu s beletrií. Chaloupka mezi uměleckonaučnou literaturu pro děti řadí i texty, které jsou úzce propojeny s ilustrací, tzv. obrazové knihy, naučná leporela, omalovánky, pracovní sešity, vystřihovánky a podobné.⁶⁸

V dnešní době je obrovské množství naučné dětské literatury, která se týká mnoha různých témat. Podle Halady je možné z formálního hlediska rozdělit naučné publikace na:

- velké barevné **poznávací knížky**,
- **encyklopedie** – souhrnné nebo zaměřené na užší oblast,
- **slovníky** – řazené abecedně i věcně,
- chovatelské a průvodcovské **příručky**,
- **monotematická díla** zaměřená na pouze jednu speciální oblast (např. příroda),
- **edice** věnované jednomu tématu, jedné vědní disciplíně nebo zahrnující různé obory lidské činnosti.⁶⁹

V oblasti dětské naučné literatury pojednávající o hmyzu se setkáváme s encyklopediemi obojího druhu, chovatelskými příručkami, monotematickými díly a edicemi.

Jako příklad naučné literatury uveďme tuto knihu: VOSTRADOVSKÁ, Tereza, Šárka SVOBODNÁ a Robin KRÁL. Řez kočkou. Praha: Běžiliška, 2017. ISBN 978-80-907052-0-3. Kniha obsahuje rozkládací dvoustrany, které představují dětem nejmladšího školního věku kouzla spjatá s lidskou schopností vnímat abstraktno. Dítě tak v působivé zkratce nahlédne nejen do útrob domácí šelmy, ale i do zákulisí Národního divadla, pod povrch sopky či do kosmonautova skafandru, prozkoumá masožravou rostlinu či anatomii oka – to vše v hravé jednotě formy a obsahu.

---

⁶⁸ CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1982.

⁶⁹ HALADA, Jan. Populárně-naučná literatura. Trvalá čtenářská potřeba. *Zlatý máj*. 1994, (3-4), 70-72.

3 Práce s knihou v mateřské škole

3.1 Čtenářské strategie

Podle Průchy (2009, s. 287) můžeme strategii definovat jako „posloupnost činností promyšleně řazených tak, aby bylo možné dosáhnout cíle.“⁷⁰ Čtenářské strategie chápeme jako soubor záměrných postupů, které umožňují čtenáři dosáhnout cíle čtení, a to porozumění textu. Používání strategií je tedy vědomou aktivitou. Tím, že se čtenářskými strategiemi děti pracují opakovaně, se rozvíjí jejich dovednost porozumět textu. Při představování čtenářských strategií se uplatňují dva způsoby, a to přímé vysvětlování, jak, kdy a proč strategii využít a rozvíjení porozumění prostřednictvím jejich aplikace, kdy si dítě strategie osvojuje nápodobou. V předškolním věku je pro děti přirozené sociální učení, které se vyskytuje jako funkce pozorování, udržení a replikace chování pozorovaného u jiných. Děti jsou tak schopny strategické postupy uplatňovat, aniž by je dokázaly vysvětlit, a to právě s dopomocí učitele. Nastává tak situace, kdy učitel vědomě používá konkrétní čtenářskou strategii, zatímco dítě s ní pracuje nevědomě.

Používání čtenářských strategií doporučuje Lepilová (2014) již od předškolního věku.⁷¹ Podle Najvarové (2008) jsou čtenářské strategie více rozšířené až od primárního vzdělávání a v mateřských školách zatím nejde o běžný jev.⁷² Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání definuje oblast čtenářské pregramotnosti jako oblast dovedností předcházející čtenářské gramotnosti. S pojmem čtenářské strategie npracuje vůbec. V oblasti cílů, které se týkají porozumění, zmiňuje jen doslovné porozumění, kdy má dítě pochopit dějovou linku, dokázat příběh vyprávět vlastními slovy, dokončit jej (RVP PV, 2021).⁷³

V zahraničí doporučované čtenářské strategie pro předškolní věk plně pokrývají tyto požadavky. Konkrétně se jedná o strategii propojování, předvídaní, usuzování, vizualizaci, shrnování, hodnocení a kladení otázek. Všechny tyto strategie spojuje to, že jsou klíčové pro aktivizaci tzv. schémat, což jsou znalosti či zkušenosti, které dítě při

⁷⁰ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

⁷¹ LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

⁷² NAJVAROVÁ, Veronika. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně základní školy. Pedagogická orientace*. Brno: Konvoj, 2008, roč. 18, č. 1, s 7-12, ISSN 1211-4669.

⁷³ MSMT. *RVP PV září 2021*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-11-21].

poslechu příběhu využívá, aby mu mohlo porozumět (Koželuhová, 2022)⁷⁴. Dítě se při jejich používání může opřít o své smysly a nepotřebuje k tomu dovednosti čtení a psaní. Díky tomu dítě dokáže zaujmout hodnotící stanovisko k příběhu či jednání postav, dokáže předvídat děj či usuzovat na nevyřčené souvislosti. Uvedený výčet čtenářských strategií se objevuje i v materiálech českých autorů. Jde však o práce metodického charakteru seznamující s existencí čtenářských strategií a možnostmi jejich využití, nikoli práce empirické. Učitelé mateřských škol v České republice dosud nemají k dispozici ucelenou metodiku, která by se práci se čtenářskými strategiemi věnovala. Informace nejčastěji získávají z materiálů pro vyšší stupně škol (např. www.ctenarska-gramotnost.cz) nebo na vzdělávacích seminářích.

3.1.1 Propojování

Pro porozumění textu, je stěžejní, aby si posluchač uvědomoval, zda o daném tématu již něco ví. Jde zkušenosti, které čtenář může využít ke konstrukci smyslu sdělení, které přijímá. Při čtení nebo poslechu se tak dítěti vybavují různá fakta, zážitky či události, s jejichž pomocí přetváří ve své mysli verbální sdělení do podoby osobní představy.

V předškolním věku dítě nevnímá celek a jeho části, ale vše posuzuje na základě smyslů ve vztahu ke své zkušenosti či představě. Proto je klíčové, aby během poslechu příběhu mělo tyto své představy, znalosti a zkušenosti vybavené.

Propojování je tedy jednou z nejdůležitějších strategií. Tato strategie je poté využívána dalšími strategiemi. Pro předškolní děti je důležité, aby jim učitel pomohl uvědomit si, co už znají. K tomu slouží otevřené otázky, které se zaměřují na osobní zkušenost dětí, např. Byl jsi? Slyšel jsi někdy o? Stalo se ti? Co víš o...? Připomíná ti to něco...?

3.1.2 Předvídaní

Všeobecně platí, že předvídavý člověk dokáže „číst“ situaci“ a podle toho se rozhodovat. Při předvídaní tedy vytváření poučený odhad na základě dostupných informací. Je také nezbytné, aby člověk používal své dosavadní znalosti a zkušenosti. S jejich pomocí pak dokáže odhadnout, co se stane a jaké budou důsledky. Při čtení

---

⁷⁴ KOŽELUHOVÁ, Eva. *Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů*. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6.

předvídání funguje podobně. Pomáhá nám odhadnout, co bude v textu či příběhu následovat dál, jak se bude odvíjet děj a co vůbec je obsahem samotné knihy. Podle Koželuhové a Šafránkové (2022) se předvídáním u čtenáře jednak zvyšuje zájem o text, ale také míra, do jaké mu porozumí. Malé děti si většinou vybírají knihu na základě obálky, kdy podle ilustrace odhadují, o čem kniha bude a zda je bude zajímat.⁷⁵ Podle Vágnerové (2012) při předvídání, kterého jsou schopny ve formě epizod už tříleté děti a které se v průběhu předškolního věku stále zlepšuje v důsledku neustálého získávání nových zkušeností, dítě uplatňuje své vzpomínky na to, co již prožilo a co už zná.⁷⁶ Jak tvrdí Koželuhová a Šafránková (2022) je strategie předvídání úzce spjata právě s dovedností propojovat informace, vybavovat si je a dávat do souvislostí.⁷⁷

Strategie předvídání se uplatňuje ve všech fázích práce s textem: Během evokace zvyšuje zájem o samotnou četbu a při čtení napomáhá správnému porozumění. Po čtení pak můžeme hodnotit, jak moc se naše předpoklady naplnily, nebo si domýšlet konec příběhu. Předvídání, které vychází z vlastní zkušenosti, je možné rozvíjet již s těmi nejmenšími dětmi: Je dobré se při tom opírat o obrázek a předvídat obsah knihy podle obálky nebo předvídat děj podle ilustrace uvnitř knihy. Dále je vhodné využívat kumulativní pohádky a opakující se motivy, nechávat děti doplňovat slovo nebo domýšlet další děj, a postupně s jejich rostoucími dovednostmi přecházet ke strategii usuzování.

3.1.3 Usuzování

Je třeba říct, že hranice mezi předvídáním a usuzováním může být velmi tenká. V předškolním vzdělávání si musí být učitel vědom toho, že usuzování je pro mladší děti ještě těžké, a proto musí pracovat nejprve s předvídáním.

I při usuzování se u předškolních dětí využívají nejprve obrázky, ze kterých dokážou děti vyčíst mnoho detailů a vodítek pro to, jak bude příběh pokračovat. Postupně dokážou díky informacím z obrázku chápat vztahy mezi událostmi. Při usuzování musí učitel dětem pomoci otázkami „proč“ pomoci se zamýšlet nad těmito vztahy, a vést je k tomu,

---

⁷⁵ KOŽELUHOVÁ, Eva a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů: kouzlo vyprávěného slova*. Vyd.1. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6.

⁷⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

⁷⁷ KOŽELUHOVÁ, Eva a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů: kouzlo vyprávěného slova*. Vyd.1. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6.

aby si uvědomovaly, jak ke svému úsudku došly. Zda si svůj předpoklad dokážou spojit s informací na obrázku. Pochopení kauzálních vztahů přímo souvisí s porozuměním příběhu, jeho smyslu, a pomáhá zapamatování si příběhu samotného.

3.1.4 Vizualizace

Při vizualizaci dochází souběžně s poslechem příběhu k tomu, že se v hlavě odvíjí „film“. Podle Koželuhové (2022) využíváním této strategie podněcujeme děti k tomu, aby si vytvářely co nejpřesnější mentální obraz toho, co slyší. Při vizualizaci představa odráží doslovné vyjádření textu a liší se tak od prosté fantazie. Při vizualizaci dochází také k aktivizaci všech smyslů, a to umocňuje prožitek z četby samotné a posluchač se tak stává účastníkem příběhu.⁷⁸ U předškolních dětí znovu nejprve využíváme obrázky, kdy děti vybírají ten, který odpovídá čtenému textu, nejvíc vystihuje atmosféru příběhu. Děti v souvislosti s příběhem mohou naslouchat různým zvukům, pracovat s různými materiály, očíhávat je a ochutnávat. Dobré je také postupovat opačně, kdy pracujeme s obrazy a ilustracemi a děti popisují, jaké pocity to v nich vyvolává. Míra zájmu o příběh, o čtení, přímo souvisí s mírou představivosti. To, nakolik posluchač dokáže svou mysl použít k vyvolání mentálního obrazu, z toho, co slyšel. V dnešní době, kdy právě děti předškolního věku tráví hodiny sledováním animovaných či hraných příběhů, a tedy nemusí samostatně vytvářet představy, je rozvoj schopnosti imaginace jedním z priorit učitele mateřské školy při snaze probudit zájem dítěte o čtení.

3.1.5 Shrnutí

Shrnutí je aktivita, kdy se dítě snaží vystihnout podstatné jevy a nezabíhat do detailů. Tím je odlišné od vyprávění, které je naopak košatější a je u něho žádoucí zabíhat do podrobností. V předškolním vzdělávání má vyprávění velmi důležitou roli, protože poskytuje příležitost k rozvoji řečových dovedností. Shrnutí je ale také významné, jelikož se při něm „zpřesňuje“ myšlení. Předškolní dítě potřebuje při shrnutí pomoc učitele, samo by to pravděpodobně nedokázalo. Učitel tak využívá v této strategii nedokončené věty a grafické záznamy. Dítě postupně doplňuje podstatné informace na základě dokončování vět započatých učitelem, který mu tak poskytuje vodítko, kolik je

---

⁷⁸ KOŽELUHOVÁ, Eva. *Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů*. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6.

toho třeba ještě z příběhu „vybrat“, co je opravdu důležité, co se k dokončení věty vlastně hodí a jak to správně formulovat. Mnohdy jim to umožní shrnout celý příběh do jediného souvětí.

3.1.6 Hodnocení

Při používání strategie hodnocení jsou děti otázkami vedeny k tomu, aby hlouběji přemýšlely o chování jednotlivých postav. Proč se tak chovají a jaké to pro ně bude mít následky. Podle Homolové (2009) je pro děti v předškolním věku přirozené se vžít do postavy či se s ní identifikovat, stejně jako zkoušet hodnotit druhé i sebe. Tato schopnost posuzovat souvisí s tím, zda se dítě dokáže soustředit na podstatné znaky, a také s osobní zkušeností dítěte a jeho dosavadními znalostmi.⁷⁹ Dále se při hodnocení uplatňuje aplikace naučeného vzorce chování, kdy po dítěti chceme, aby navrhlo, jak by ono reagovalo v podobné situaci a jak by řešilo daný problém. Dítě předškolního věku nedokáže plánovat a promýšlet jednotlivé kroky, musí tedy vycházet ze své dosavadní zkušenosti a aplikovat ji do situace, která je v příběhu popisována. Učitel musí vycházet ze znalosti světa předškolního dítěte, aby dítě mohlo uplatnit rozvíjející se analogické uvažování a spatřit paralelu mezi příběhem a svým životem. Jelikož dítě posuzuje vše ze své perspektivy, je pro něho nesnadné vžít se do pocitů druhých lidí. Strategie hodnocení proto pomáhá dítěti posilovat schopnost vnímat druhé, a podporuje jeho emoční a sociální rozvoj.

3.1.7 Kladení otázek

Při poslechu předčítaného textu se dítě přestává ptát a zaposlouchává se do děje. Proto je dobré je povzbuzovat, aby se ptaly, pokud něčemu nerozumí nebo je něco zaujme a potřebují to více objasnit. Kladení otázek se dobře procvičuje při práci s odborným textem. Je dobré formulovat takové otázky, které směřují k nalezení odpovědi na skutečnosti, jež by je s daným tématem ještě mohly zajímat. Dalším vhodným východiskem je využít ilustrace z knihy, na jejímž podkladě děti zkouší formulovat otázku, učitel ji zapíše a během čtení na ni hledají odpověď.

Čtenářské strategie představují základ, který je pro předškolní děti vzhledem ke specifickým jejich vývoje dosažitelný. Při využívání čtenářských strategií mluvíme o tzv.

---

⁷⁹ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-807368-657-4.

„dialogickém učení“. To je založeno na vzájemné komunikaci učitele a žáka, přičemž učitel svými otázkami podněcuje žáka k přemýšlení a hledání odpovědí. Učitel se však na předčítání musí připravit předem, identifikovat obtížná a důležitá místa v textu a promyslet si, jaké čtenářské strategie bude u dítěte rozvíjet.

3.2 Environmentální citění

Kladný vztah k přírodě a tedy i rozvíjení environmentálního citění je základní kompetence, kterou rozvíjíme u dětí prakticky od narození. Nejprve postačí pouhý kontakt s přírodou, když si dítě hraje venku a cítí se při tom dobře. Od předškolního věku je ale důležitá i osoba průvodce. Rodič nebo učitel, který bude dítě přírodou provádět, vysvětlovat mu souvislosti, dávat podněty k aktivitám apod. K rozvíjení vztahu k přírodě nepotřebujeme botanickou zahradu nebo přírodní rezervaci, postačí i malá zahrada, les nebo přírodní zákoutí. Podle Fraňka (2004) je „environmentální senzitivita emoční stránka vztahu k přírodě, citlivost k přírodě, k živým tvorům i ke krajině, která se nejlépe rozvíjí ve společnosti rodinných příslušníků a dalších blízkých lidí. Nevzniká jako reakce na určitý ojedinělý prožitek, ale vytváří se jako odpověď na větší množství více či méně důležitých zážitků v přírodě, které se během života objevují.“⁸⁰

Rozvoj environmentální senzitivity k přírodě i k životnímu prostředí, je základním cílem environmentální výchovy a vzdělávání v mateřské škole. Předpokladem správného rozvoje environmentální senzitivity u dětí je tedy dostatek kvalitního kontaktu s přírodním prostředím. Pro předškolní děti jsou ideální školní přírodní zahrady. V zásadě platí, že čím je prostředí variabilnější, tím více podnětů a pozitivních zážitků nabízí. Důležitá je také následná práce s pozitivními zážitky u dětí, jejich opětovné zhodnocení a diskuze. Nutnost kontaktu dětí mateřské školy s přírodou má u nás velkou tradici. Doporučení pro rozvoj environmentální senzitivity v mateřské škole koncipovaly Jančaříková a Kapuciánová (2012) následovně:

- děti jsou minimálně dvě hodiny ve venkovním prostředí, na vhodně koncipované školní zahradě nebo ve vhodně vybraném přírodním prostředí,
- prostředí pro vycházku by mělo být dostatečně pestré, aby byl zajištěn dostatečný kontakt s jednotlivými přírodními prvky, různými typy ekosystémů, a byla tak respektována přírodní rozmanitost,
- výběr přírodních prvků, organismů a biotopů musí ctít bezpečnost dětí a být dostatečně reprezentativní a pestrý,

---

⁸⁰ Franěk, M. (2004): *Odcizení přírodě a možnosti environmentální výchovy*. Praha: Zpravodaj MŽP, 6/2000. s. 14-15. Pozn.: Krátký, leč zásadní článek. Online, získáno: http://www.ceu.cz/edu/vyzkum/vyzkum_text.htm. [Citace 1. 9. 2023]

- děti pečují za pomoci dospělé osoby o živý organismus (rostlinu nebo zvíře), vytváří si odpovědný přístup k živým organismům,
- děti si vytváří intenzivní vztah ke konkrétnímu místu nebo stromu,
- děti poznávají historii krajiny v okolí MŠ, do této aktivity je vhodné zahrnout i rodiče a prarodiče,
- děti vhodným způsobem oslavují významné události (Den Země, dožínky ...).⁸¹

V rozvoji environmentální senzitivity mají významné postavení příběhy. U předškolních dětí je obraz lesa ovlivněn pohádkami a pověstmi, které znají už z domova. Neexistuje téměř žádná s pohádkou srovnatelná forma vyprávění, která by mohla vylíčit původ člověka a přírody pravdivěji a zároveň dokázala posílit morální sílu. Les se na vycházkách pro děti stává čarovnou říší skřítků, jeskyně ožívá loupežníky a rybník může mít svého vodníka. Podle Jančaříkové (2010) můžeme „ze světové i české literatury čerpat řadu svědectví o tom, že část lidstva nepovažuje posluchače z živočišné, resp. rostlinné, říše za pouze pasivní účastníky dialogu, ale za posluchače aktivní, tj. vidí smysl promlouvání k nelidským bytostem.“⁸²

---

⁸¹ JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. a Marie KAPUCIÁNOVÁ. (2012). *Environmentální výchova v předškolním vzdělávání – hledání optimální podoby*. Envigogika, 7(1). Dostupné na: <http://www.envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/71> [cit. 1. 9. 2023]

⁸² JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, 2010. ISBN 978-80-86307-95-4.

3.3 Situační a zážitkové učení

Situační učení je definováno jako učení, které lze uskutečňovat pouze v reálných situacích, jež vycházejí z potřeb učícího se a využívají jeho vlastní zkušenosti. „Situační učení proto nejlépe vzniká smysluplným řešením problémů důležitých pro učební cíle a životní situace učícího se.“ (Hartl, Hartlová, 2000, str. 648)⁸³

Výchova prožitkem je definována jako výchova spojená s fyzicky náročnými činnostmi. Cílem prožitkové výchovy je postupně zvyšovat odolnost dítěte na složité životní situace, rozvoj sebepojetí, vztahů ve skupině a také rozvoj kladného postoje k životnímu prostředí. (Hartl, Hartlová, 2000)⁸⁴ Prožívání je způsob, kdy se čas dítěte naplňuje novými prožitky. Dochází ke vzniku něčeho nového, přičemž čas plyne a formuje se těmito prožitky. (Hogenová in Kirchner, 2009)⁸⁵ Jestliže dítě prožívá daný obsah individuálně, je oddáno přítomnosti a nevnímá časová omezení, pak tomu říkáme autentické prožívání. Pozornost dítěte není rozptylována dalším očekáváním. Učitel vytváří takové prostředí, aby dítě mohlo plně prožít vzniklé situace. Tyto situace navozují pocit bezpečí, kdy se dítě může projevit bezprostředně, vybavuje si dřívější zkušenosti a nápady, které využívá při řešení aktuální situace.

S prožitkem se spojují i přístupy pedagogiky, které se říká „zážitková pedagogika“. Zážitkem je myšlen „každý duševní jev, který jedinec prožívá (vnímání, myšlení, představivost). Vždy vnitřní, subjektivní, citově provázaný zdroj osobní zkušenosti. Hromadí se celý život a skládá jedinečné duševní bohatství každého člověka.“ (Hartl, Hartlová, 2000, str. 701)⁸⁶ Prožitek představuje aktivní prožívání, zatímco zážitek představuje ucelený obecný význam a zahrnuje v sobě prožitky a interiorizované zkušenosti.

Požadavek situačního učení je vymezen v RVP PV. Vychází z přirozenosti dítěte, jeho touhy objevovat a experimentovat. Jestliže má dítě dostatek příležitostí k činnostem

---

⁸³ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

⁸⁴ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

⁸⁵ KIRCHNER, Jiří. *Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009, 135 s. ISBN 978-802-5125-625.

⁸⁶ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

nejrůznějšího charakteru, pak je uspokojena jeho zvědavost a získává takové zkušenosti, které využije v praktickém životě. Termín situační učení se využívá pro didaktický styl. V něm učitel respektuje spontánnost dítěte a tím mu umožňuje získávat nové prožitky a zkušenosti. Díky tomu, že dítě vynakládá úsilí k řešení problému, tak získává dovednosti, uspokojuje svou touhu po poznávání a nalézá smysluplnost nabytého poznatku. Situační učení tedy obohacuje dítě o zážitky, které pozitivně ovlivňují vývoj jeho osobnosti. Dítě získává i náhodné zážitky, které mohou mít negativní dopad. „Síly dopadu prožitku na změnu osobnosti si musí být lidem kolem dítěte vědomi, s tímto rizikem počítat a podle toho se sami chovat a postupovat v komunikaci s ním.“ (Havlínová, str. 161)⁸⁷

---

⁸⁷ HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: rozšířený a aktualizovaný modelový program (dokument a metodika)*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 220 s. ISBN 80-717-8383-8.

II PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této diplomové práce zahrnuje popis metodologie – cíle, výzkumné otázky, metody sběru dat a charakteristiku výzkumného vzorku. Dále je zde uveden popis realizovaných lekcí vedoucích k naplnění cíle s jejich následnou reflexí.

Pro dosažení cílů své diplomové práce jsem zvolila formu akčního výzkumu.

Z metod sběru dat jsem využila zúčastněného pozorování dětí, dotazníku pro rodiče dětí, formu pretestu a posttestu na ověření úrovně přírodovědných znalostí a aktivity směřující k hodnocení oblíbenosti knih.

Přípravné fáze výzkumu probíhaly od března 2023, samotná realizace výzkumu a jeho vyhodnocení pak v říjnu a listopadu 2023 v mateřské škole v Praze.

4 Cíle diplomové práce a výzkumné otázky

Tato diplomová práce si stanovila tři hlavní cíle:

1. Vytvořit lekce s naučnou literaturou o hmyzu přispívající k rozvoji přírodovědných znalostí u dětí ve vybrané třídě mateřské školy a ověřit jejich dopad na znalosti dětí.
2. Zjistit oblíbenost vybraných naučných knih o hmyzu dle věku a pohlaví dětí.
3. Zmapovat čtenářské zázemí dětí.

K cíli č. 1 byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- 1.1 Jakými přírodovědnými znalostmi byly vybaveny děti před intervenční činností (tj. návrhu a realizaci lekcí)?
- 1.2 U jakých dětí byl zaznamenán největší pokrok v jejich přírodovědných znalostech a proč?
- 1.3 V jakých přírodovědných znalostech se děti nejvíce zlepšily?
- 1.4 Které další znalosti /oblasti se u dětí zlepšily?

Jako metoda sběru dat byl zvolen pretest a posttest, který se zaměřoval na přírodovědné znalosti dětí, dále návrh a realizace lekcí a zúčastněné pozorování dětí.

K cíli č. 2 byla stanovena následující výzkumné otázky:

2.1 Jaké typy knih (a konkrétní knižní tituly) byly dětmi nejlépe hodnoceny?

2.2 Jaké typy knih (a konkrétní knižní tituly) si děti nejčastěji půjčovaly při volné hře nebo při odpočinku?

Jako metody sběru dat byly zvoleny zúčastněné pozorování, hodnocení knih dětmi po každé z lekcí a hromadné hodnocení knih obecně o hmyzu.

K cíli č. 3 byly formulovány následující výzkumné otázky:

3.1 Jaké je rodinné čtenářské zázemí dětí zapojených do výzkumu (četba knih a práce s knihou, návštěva knihoven, kniha jako dárek apod.)?

3.2 Jaké typy knih jsou podle rodičů u dětí nejoblíbenější?

3.3 Setkávají se děti v rodině i s dalšími médii?

3.4 Zda, event. jakým způsobem se projevily lekce na zájmech dětí doma?

3.5 Jaké téma (z oblasti hmyzu) podle výpovědi rodičů děti nejvíce oslovilo?

Jako metody sběru dat byly zvoleny: dotazník pro rodiče dětí zařazených do výzkumu, pretest a posttest, který absolvovaly děti.

5 Metody sběru dat a jejich popis

Z metod sběru dat jsem využila pretest, posttest, zúčastněné pozorování, rozhovory s dětmi, dotazník pro rodiče dětí a aktivity směřující k hodnocení oblíbenosti knih.

5.1.1 Pretest

Bude probíhat v prostorách zahrady mateřské školy se zvolenou skupinou předškolních dětí navštěvujících lesní třídu. Pretest bude prováděn čtyřikrát během měsíce října, a to vždy v pondělí před zahájením nové tematické lekce s naučnou literaturou. Bude zjišťovat vstupní přírodovědné znalosti dětí o dané tematicce a probíhat **formou individuálního rozhovoru** s každým dítětem. Každý pretest bude obsahovat čtyři otázky či úkoly, které bude dítě řešit. Hodnocení vstupních znalostí bude odstupňováno podle kritérií – dítě úkol zvládá samostatně, zvládá s dopomocí, zatím nezvládá.

5.1.2 Posttest

Bude probíhat v prostorách zahrady mateřské školy se zvolenou skupinou předškolních dětí navštěvujících lesní třídu. Posttest bude prováděn čtyřikrát během měsíce října, a to vždy v pátek po uzavření tematické lekce s naučnou literaturou. Bude zjišťovat výstupní přírodovědné znalosti dětí o dané tematicce. Proběhne **formou individuálního rozhovoru** s jednotlivými dětmi a poslouží ke zjištění znalostí dětí ovlivněných prací s naučnou literaturou. Hodnocení výstupních znalostí proběhne podle stejných kritérií jako v pretestu (dítě úkol zvládá samostatně, zvládá s dopomocí, zatím nezvládá).

Cílem „testů“ je vyhodnocení pokroků dětí v přírodovědných znalostech ovlivněných prací s naučnou literaturou. Budou vyhodnoceny jak skupinové, tak individuální výsledky dětí a bude provedeno porovnání rozdílů vstupních a výstupních znalostí u mladších a starších dětí.

5.1.3 Zúčastněné pozorování

Pozorování bude vykonáváno v prostorech mateřské školy, zahrady a jejího okolí se zvolenou skupinou dětí předškolního věku navštěvujících lesní třídu. Bude probíhat v říjnu během čtyř tematicky zaměřených lekcí s naučnou literaturou. Pozorování bude

zúčastněné, přímé a bude sloužit ke zjištění vhodnosti volby činností s ohledem na dosažení cíle a k průběžnému sledování zájmu a znalostí dětí.

Také bude sloužit ke zjištění oblíbenosti a preference daných druhů knih. Obdobné preference knih budu sledovat během ranních činností při volné hře dětí a ve třídě během odpočívání na lehátkách, kdy děti měly možnost si půjčovat a prohlížet knihy z knihovny.

5.1.4 Rozhovor s dětmi

Rozhovor bude probíhat v prostorech budovy, zahrady mateřské školy a jejího okolí se zvolenou skupinou dětí předškolního věku navštěvujících lesní třídu. Bude probíhat během měsíce října při zodpovídání jednotlivých pretestů a postestů, během řízených literárních činností využívajících práci se čtenářskými strategiemi. Dále při hodnocení oblíbenosti naučných knih. Většina rozhovorů bude zaznamenávána pro potřeby vyhodnocování výsledků pomocí audiozáznamů.

5.1.5 Dotazník pro rodiče dětí

Dotazník bude zjišťovat rodinnou čtenářskou infrastrukturu a prověří, jaký vliv budou mít lekce na zájem dětí o dané téma.

Dotazník bude obsahoval celkem osm otázek – šest uzavřených a dvě polootevřené. Prvních šest bude zaměřeno na zjištění čtenářského zázemí dětí doma. Následující dvě otázky se budou týkat reflexe literárních lekcí, zaměřených na naučné knihy s tematikou hmyzu.

Rodiče budou požádány o vyplnění dotazníků v tištěné podobě. Ty budou distribuovány rodičům dětí účastnících se výzkumu na konci měsíce října po ukončení čtyř tematických lekcí s naučnou literaturou. Výsledky dotazníků budou zpracovány do grafů se slovním popisem, kde každý bude odpovídat konkrétní otázce. Forma dotazníku bude součástí příloh diplomové práce.

5.1.6 Aktivity směřující k hodnocení oblíbenosti knih

Hodnocení bude probíhat v prostorách budovy nebo zahrady mateřské školy se zvolenou skupinou předškolních dětí navštěvujících lesní třídu. Bude prováděno čtyřikrát během měsíce října, a to vždy v pátek po uzavření tematické lekce s naučnou literaturou. Bude zjišťovat oblíbenost naučných knih z konkrétní lekce a probíhat **formou hlasování** –

kde každé dítě ohodnotí svoji nejoblíbenější knihu (přiložením kartičky se svojí značkou ke knize). Poté budou vedeny individuální rozhovory s dětmi, v nichž budu zjišťovat důvod volby dané publikace. Z rozhovoru bude pořízen audiozáznam pro potřeby vypracování diplomové práce.

6 Charakteristika výzkumného vzorku – mateřské školy a dětské skupiny

Výzkumným vzorkem diplomové práce byla heterogenní skupina šestnácti dětí ve věku od 3 do 6 let ve fakultní mateřské škole v Praze, ve které zároveň působím jako učitelka lesní třídy.

Výzkum probíhal v průběhu měsíce října 2023 po dobu čtyř týdnů. Byl realizován v lesní třídě, jejímž specifikem je, že dopolední výuka probíhá vždy venku. Odpolední výuka probíhá v budově či na zahradě mateřské školy.

Lesní třída má zázemí na školní zahradě v maringotce a v nově postavené, nadstandardně vybavené venkovní učebně. Dopolední výuka probíhá často mimo areál mateřské školy. Velkým benefitem je přilehlé Prokopské a Dalejské údolí, které lesní třída často využívá.

Specifikem vzdělávání lesní třídy je důraz na environmentální výchovu, prožitkové a situační učení – kdy se děti učí konáním, experimentováním, opravou vlastních chyb a vlastním prožitkem.

7 Lekce a jejich reflexe

Cílem jednotlivých lekcí bylo podpořit rozvoj přírodovědných znalostí dětí skrze práci s dětskou naučnou literaturou; vést děti ke čtenářství a vztahu k přírodě a živočichům žijícím v ní.

Jednotlivé lekce jsou strukturované podle jednotného formátu obsahujícího: datum realizace, počet dětí a jejich věkovou kategorii, název školního vzdělávacího programu, měsíční blok, týdenní téma, použité tematické knihy, vzdělávací cíle lekce, řízenou literární činnost s vybranou knihou z dané lekce (pracující se čtenářskými strategiemi) a sebereflexi.

Každá lekce je v první den zahájena uvedením dětí do daného tématu a zodpovězením otázek pretestu, který zjišťuje vstupní přírodovědné znalosti dětí. Poslední den se zaměřuje na shrnutí lekce a zodpovězení otázek posttestu, který hodnotí získané přírodovědné znalosti dětí. Výsledky přírodovědných znalostí dětí z pretestu a posttestu k daným lekcím uvádím v kapitole č. 9. *Vyhodnocení pokroků dětí v přírodovědných znalostech*. Poslední den také probíhá vyhodnocení nejoblíbenější knihy z dané lekce pomocí hlasovacích kartiček, výsledky tohoto hlasování jsou zpracovány v samostatné kapitole č. 8. *Vyhodnocení oblíbenosti naučných knih*.

Jednotlivé lekce zahrnují nabídku tematických naučných knih, práci se čtenářskými strategiemi (předvídání, vizualizace, propojování, usuzování, hodnocení) při řízené literární činnosti a nabídku na ně navazujících činností (environmentální, jazyková, předmatematická, estetická – hudební, výtvarná, pracovní, land-artová, dramatická).

Vybrané fotografie z lekcí jsou uvedeny v příloze diplomové práce.

Následující podkapitoly jsou zaměřeny na týdenní lekce a popis řízených literárních činností využívajících práci se čtenářskými strategiemi ve vybrané tematické knize.

7.1 Lekce č. 1 - „Motýlí“

Datum realizace: 2.10. – 6.10. 2023

Počet dětí: 14

Věková kategorie dětí: 3–6 let

Název školního vzdělávacího programu: „Slunečný rok s kamarády“

Měsíční blok: „Objevujeme svět hmyzu!“

Týdenní téma: „Motýli“

Pro tuto lekci byly vybrány tyto čtyři knihy:

- ALADJIDI, Virginie a Caroline PELLISSIER. *Malý motýlek*. Brno: Kazda, 2021. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-7670-056-7.
- CARLE, Eric. *Tuze hladová housenka*. 1.vydání. Zelený kocúr, 2018. ISBN 978-80-89761-41-8.
- HORÁČEK, Petr. *Motýlek motýl*. Praha: Portál, 2023. ISBN 978-80-262-2052-7.
- STARÁ, Ester. *Ó, ó, ó, vajíčko!*. První vydání. Praha: 65. pole, 2019. Políčko. ISBN 978-80-88268-14-7.

Doplňující kniha:

- ERNSTEN, Svenja a Tobias PAHLKE. *Copak ze mě bude?: fascinující proměny ve světě zvířat a rostlin*. I. vydání. Brno: Kazda, 2020. ISBN 978-80-88316-70-1.

Vzdělávací cíle učitele:

- Podněcovat zájem dětí o psanou formu jazyka a literaturu – seznámit děti s naučnou literaturou, která se vztahuje k tématu, a podporovat je ve vyhledávání informací o motýlech prostřednictvím knih.
- Rozvíjet řeč – obohacení slovní zásoby dětí novými pojmy (můra, housenka, kukla, nektar, pyl aj.).
- Podporovat zvědavost a radost z objevování – provést experiment s vyrobenými vonícími květinami majícími nalákat motýly.
- Rozvíjet koordinaci ruky a oka – pomocí výtvarných, pracovních a grafomotorických činností zaměřených na motýly.
- Prohloubit v dětech zájem o téma prostřednictvím zážitkového učení v přírodě – hledání, pozorování a odchyt motýlů a housenek v přírodě.
- Propojit řízenou literární činnost s dalšími aktivitami, které knihy nabízí.

Očekávané výstupy (cíle):

- Dítě seřadí a popíše vývojová stadia motýla na obrázkových kartičkách dle časové posloupnosti. (Dítě používá pojmy – vajíčko, housenka, kukla, motýl.)
- Dítě se zajímá o naučné knihy a umí v nich vyhledávat informace.
- Dítě uvede, čím se živí motýli.

- Dítě vnímá pestrost, krásu a rozmanitost různých druhů motýlů v přírodě.
- Dítě se vhodně a citlivě chová k nalezeným a odchyceným housenkám a motýlům.
- Dítě popíše rozdíl mezi motýlem a můrou (nočním motýlem).

7.1.1 Řízená literární činnost s knihou „Ó, ó, ó, vajíčko!“ a práce se čtenářskými strategiemi:

Předcházející činnosti:

- Seznámení dětí s tematikou hmyzu – vyhledávání nafocených obrázků hmyzu v interaktivních naučných publikacích obecně zaměřených na hmyz.
- Výlet do Národního muzea do expozice hmyzu – prohlížení sbírky motýlů, brouků, mravenců, včel aj.

Řízená literární činnost s knihou „Ó, ó, ó, vajíčko!“

Přerušení 1 – strategie předvídání

Děti nejprve měly odhadnout podle titulní obálky, o čem kniha bude. Často si myslely, že bude o hmyzu, který je vyobrazen na titulním obalu knihy (brouk, kobylka aj).

Přerušení 2 – strategie propojování (já – text, text – text)

„Kterí živočichové by se mohli z vajíčka vylíhnout?“ Děti měly přemýšlet, jaké živočichy líhnoucí se z vajíčka znají. Poté dostaly k prohlédnutí knihu „*Copak ze mě bude?*“ a snažily se pomocí ní přijít na to, jací živočichové se líhnou z vajíček – propojovaly informace z různých typů publikací se svými znalostmi.

Přerušení 3 – strategie vizualizace

Improvizované pohybové ztvárnění veršů „Našlapujte zlehka na špičky, k vajíčku se blíží tři sudičky.“

Přerušení 4 – strategie propojování (text – text)

„Znáte ještě jiné pohádky, kde vystupují tři sudičky?“ Děti si vzpomněly na pohádku o Šípkové Růžence.

Přerušení 5 – strategie vizualizace

„Najdeš rozdíly mezi jednotlivými proměnami houseňáka Pepíka?“

U druhé proměny je houseňák chlupatý – děti mají za úkol po hmatu vybrat ze sáčku chlupatý předmět (drátek).

Přerušení 6 – strategie předvídání

„Co udělá Pepík, aby pomohl ochránit včelí úl před útokem lišaje?“

Děti vymýšlejí různé postupy, jak ochránit úl a včely.

Přerušení 7 – strategie propojování (vytváření souvislostí mezi textem a jejich životem)

„Znáte i jiné nepřátele včel, kromě lišaje?“ Děti odpovídají: medvědi, sršně, vosy a zloději.

Přerušení 8 – strategie propojování (já – text)

„Máte ve svém okolí nějakého člověka, který by vás zachránil, kdyby vám šlo o život?“

(Stejně jako Pepík zachránil kamarádka housenku?)

Děti odpovídají nejčastěji rodiče, sourozence, své kamarády nebo policii.

Přerušení 9 – strategie hodnocení

„Jaký příklad si můžeme vzít z této knihy, z chování Pepíka vůči ostatním živočichům?“

„Může nás jeho příběh inspirovat?“ „Čím?“ Děti odpovídaly, že ano, že máme druhým pomáhat a všimnout si potřeb druhých.

Navazující činnosti:

- Velkoformátová grafomotorika motýla.
- Hledání, pozorování a odchyt motýlů a housenek v přírodě.
- Pozorování stavby těla housenky zvětšovací lupou.
- Experiment – výroba navoněných květin, které lákají motýly.
- Zdravotní cviky s námětem vývojových stadií motýla.
- Pohybová hra „Na můry a motýly“ (dvě skupiny dětí, každá běhá na jiný signální obrázek měsíce nebo slunce).
- Sběr pylu a nektaru brčkem (sosáčkem) – přenášení barevných papírků, třídění dle barev.
- Pohybová hra – podbíhání padáku – let motýla.
- Četba a prohlížení dalších naučných knih: „Tuze hladová housenka“, „Malý motýlek“ a „Motýlek, motýl“.

Sebereflexe lekce:

Ze zájmu a nadšení dětí usuzuji, že výběr publikací k této lekci byl sestaven vhodně. Myslím si, že počet titulů pro toto téma byl adekvátní s ohledem na to, že aktivita hodnocení knih byla pro děti nová, i přesto bylo pro ně obtížné si vybrat pouze jednu knihu. Pro práci s naučným textem a čtenářskými strategiemi jsem si vybrala knihu

„Ó, ó, ó, Vajíčko!“, která vedla děti k lepšímu porozumění textu a hlubšímu zamýšlení nad různými situacemi. Řízenou literární činnost s knihou jsem, pro její obsáhlost, plánovala rozdělit a realizovat ve dvou dnech. Zaujetí a pozornost dětí spolu s jejich prosbami mě přiměly tento plán přehodnotit a provést činnost v jednom dni. Pro tuto knihu se mi dobře vymýšlely navazující aktivity a její humorné verše jsem si zamilovala stejně jako děti. Jako mírný nedostatek vnímám termín realizace lekce, v přírodě bylo méně motýlů, než by bylo v dřívějších měsících roku. Ideálním termínem by byl květen, kdy by bylo možno v rámci navazujících aktivit navštívit výstavu tropických motýlů v Botanické zahradě Praha v Troji. Všechny stanovené cíle lekce byly naplněny a lekci hodnotím jako zdařilou.

7.2 Lekce č. 2 - „Včely“

Datum realizace: 9.10. – 13.10. 2023

Počet dětí: 14

Věková kategorie dětí: 3–6 let

Název školního vzdělávacího programu: „Slunečný rok s kamarády“

Měsíční blok: „Objevujeme svět hmyzu!“

Týdenní téma: „Včely“

Pro tuto lekci bylo vybráno těchto osm titulů:

- BARTÍKOVÁ, Petra. *Co se děje ve včelím úlu*. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-04997-7.
- GERSTMEIER, David, Tobias MILTENBERGER a Hannah GÖTTE. *Jeden rok v životě včely: jak včely žijí, co všechno dělají a proč je královna matkou všech včel*. 1.vydání. Brno: Kazda, 2020. ISBN 978-80-88316-50-3.
- HOLASOVÁ, Aneta Františka. *Lumír včelaři, aneb, Medový slabikář*. 1.vydání (dotisk).V Praze: Raketa v produkci nakl. Labyrint, 2013. ISBN 978-80-86803-25-8.
- KAHOUN, Jiří a Zdeněk SVĚRÁK. *Včelí medvídci od jara do zimy*. 3. vydání. Praha: Albatros, 2021. ISBN 978-80-00-06486-4.
- KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dobrodružství včelky Máji*. Vydání první. Praha: Svoboda, 1992. ISBN 80-205-0244-0.

- POPPROVÁ, Andrea. *Medový domeček*. 1.vydání V Praze: Mladá fronta, 2023. ISBN 978-80-204-6144-5.
- SMATANA, Simona. *Včelař Josífek*. 1.české vydání. V Praze: Labyrint, 2019. ISBN 978-80-86803-59-3.
- ŠIBOROVÁ, Zdeňka. *Včelka Meduška: pohádky z včelího úlu*. Vydání třetí. V Praze: Fragment, 2022. ISBN 978-80-253-5947-1.

Vzdělávací cíle učitele:

- Podněcovat zájem dětí o psanou formu jazyka a literaturu – seznámit děti s naučnou literaturou, která se vztahuje k tématu, a podporovat je ve vyhledávání informací o včelách prostřednictvím knih.
- Rozvíjet řeč – obohacení slovní zásoby dětí novými pojmy (dělnice, královna, matka, trubec, mateří kašička, plástev, včelařský dýmák, opylování květin, larva, kukla, aj.).
- Podporovat zvědavost a radost z objevování – exkurze k včelaři, výlet k hmyzímu hotelu a včelím úlům aj.
- Rozvíjet koordinaci ruky a oka – pomocí výtvarných, pracovních a jiných činností zaměřených na včely.
- Prohloubit v dětech zájem o téma prostřednictvím zážitkového učení v přírodě – hledání a pozorování a včel, vos a čmeláků v jejich přirozeném prostředí.
- Propojit řízenou literární činnost s dalšími aktivitami vycházejícími z obsahu knih.

Očekávané výstupy (cíle):

- Dítě seřadí a popíše vývojová stadia včely na obrázkových kartičkách dle časové posloupnosti. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, včela.)
- Dítě si uvědomuje, že v úlu je více druhů včel a každá má jiné poslání (matka, dělnice a trubec).
- Dítě se zajímá o naučné knihy a umí v nich vyhledávat informace.
- Dítě popíše hlubší význam včel pro ekosystém (opylování rostlin).
- Dítě se chová obezřetně v blízkosti včel, uvědomuje si možné hrozící nebezpečí.

7.2.1 Řízená literární činnost s knihou „Včelka Meduška“ a práce se čtenářskými strategiemi:

Předcházející činnosti:

- Prohlížení interaktivní naučné publikace „Co se děje ve včelím úlu“.
- Seznámení dětí s tematikou včel – exkurze k včelaři – pozorování včelaře při jeho práci, nahlížení do úlu, prohlížení pláství, ochutnávání různých druhů medu, vyzkoušení práce s včelařským dýmákem, výroba svící z včelího vosku aj.

Řízená literární činnost s knihou „Včelka Meduška“ (kapitola s názvem Meduška a ufňukané miminko)

Přerušení 1 – strategie předvídání

Děti měly nejprve podle ilustrace odhadnout o čem bude daná kapitola. Domnívaly se, že bude o třech smutných miminkách, kukličkách nebo larvičkách.

Přerušení 2 – strategie vizualizace (chuťová)

„Med je přece velice zdravý, třeba by larvičce pomohl od bolení břicha. Dlouho prohlížela komůrku a hledala med.“ Zadáni dětem: „Pomůžete včelce vybrat správný džbánek?“ Děti měly pouze podle chuti vybrat džbánek s medem. (V jiných džbáncích byla například nutela, marmeláda, lučina aj.) Děti med poznaly.

Přerušení 3 – strategie propojování (já – text)

„Včelka miminku nabrala trošičku medu a chtěla dát larvičce ochutnat. Ta ale prskala a nechtěla pusinku otevřít. Chvilíčku se vymlouvala, mračila se a plačtivě fňukala.“

Otázka položená dětem: „Stalo se vám také někdy, že byste něco nechtěli ochutnat? Co?“ Děti propojovaly popsanou situaci v knize se sebou a vzpomínaly na pokrmy, které nechtěly jíst či ochutnávat. („Mě jednou máma nutila do kapusty!“, „Mě nutila maminka brokolici, nechutnala mi a vyplivl jsem ji do koše!“, „Mě rodiče nutili jíst rybičkovou pomazánku a zeleninu!“, „Mě nutili jíst kyselou okurku!“)

Přerušení 4 – strategie předvídání

„Některé larvy, které se vylíhly ve stejnou dobu jako ty, jsou už veliké a chce se jim spát. Zítřka je budou včely v komůrce víčkovat a ty jsi stále malá, bzzz, trošku uplakaná larvička.“ Otázka položená dětem: „Co myslíte, že udělá larvička po tom, co jí toto řekne

Meduška?“ Děti předpokládají, že larvička začne vzorně jíst, aby dohnala ostatní larvičky a mohla se také zavíčkovat a stát se včelou.

Přerušení 5 – strategie hodnocení

Po dočtení kapitoly mají děti zhodnotit chování larvičky a včely Medušky: „Kdo se podle vás choval správně? Proč?“.

Navazující činnosti:

- Velkoformátová skupinová výtvarná činnost – výroba včelího úlu – pláství, kresba stavby včelího těla.
- Pozorování včel, čmeláků a vos v přírodě.
- Edukační hra zaměřená na jemnou motoriku – sběr nektaru pomocí kapátek z květin a jeho přenášení do úlu.
- Pozorování stavby těla vos a včel zvětšovací lupou (porovnávání rozdílů mezi nimi).
- Zdravotní cviky s námětem vývojových stadií včel.
- Výlet k hmyzímu hotelu a včelím úlům.
- Pohybová hra na orientaci v prostoru a pohotovou reakci na zvukový signál – děti běhají na hudbu „Včelích medvídků“, po jejím stopnutí si každý musí co nejrychleji v prostoru najít podložku ve tvaru květiny a stoupnout si na ni.
- Pohybová aktivita zaměřená na koordinaci a rovnováhu – přechod „přelet“ klády.
- Četba a prohlížení dalších naučných knih: „Jeden rok v životě včely“, „Lumír včelař“, „Včelí medvídci od jara do zimy“, „Dobrodružství včelky Máji“, Medový domeček“ a „Včelař Josífek“.

Sebereflexe lekce:

Děti byly v této lekci nadšené z exkurze k včelaři, během níž mohly být svědky toho, co obnáší jeho práce. Většinu činností si mohly vyzkoušet – to se projevilo v rychlejší osvojení přírodovědných znalostí o včelách. Naučné publikace k tematice včel se mi vybíraly dobře, protože jich je napsáno mnoho. Množství a obsáhlost textů v publikacích mě u této lekce přiměla vybírat pouze některé kapitoly z knih, aby bylo možno přečíst ukázky ze všech. Na text knihy „Včelka Meduška“ se mi, pro autorčin styl psaní, obtížněji vymýšlely čtenářské strategie v porovnání s jinými publikacemi, příště

bych volila knihu „Medový domeček“. Aktivitky na naučné knihy jsem sestavila tak, aby děti získaly potřebné znalosti stanovené ve vzdělávacích cílech této lekce.

7.3 Lekce č. 3 - „Mravenci“

Datum realizace: 16.10. – 20.10. 2023

Počet dětí: 10

Věková kategorie dětí: 3–6 let

Název školního vzdělávacího programu: „Slunečný rok s kamarády“

Měsíční blok: „Objevujeme svět hmyzu!“

Týdenní téma: „Mravenci“

Pro tuto lekci bylo vybráno těchto šest publikací:

- BARTÍKOVÁ, Petra. *Co se děje v mraveništi*. 2. vydání (v této úpravě 1.). V Praze: Albatros, [2019]. Dětská knihovnička. ISBN 978-80-00-05391-2.
- BARTÍKOVÁ, Petra. *Jak zvířata spí*. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05056-0.
- KOŽÍŠEK, Josef. *Polámal se mravenček*. 18. vydání. V Praze: Albatros, 2022. ISBN 978-80-00-06605-9.
- PETŘEKOVÁ, Jitka. *Mravenišťe*. První vydání. V Praze: Albatros, [2016]. ISBN 978-80-00-04087-5.
- SEKORA, Ondřej. *Knížka Ferdy Mravence*. 2. vyd. v SNDK, (1. vyd. v Klubu mladých čtenářů). Praha: SNDK, 1965. Klub mladých čtenářů (SNDK).
- SVĚRÁK, Zdeněk. *Mravenčí ukolébavka*. 3. vydání. Praha: Fragment, 2021. ISBN 978-80-253-5466-7.

Vzdělávací cíle učitele:

- Podněcovat zájem dětí o psanou formu jazyka a literaturu – seznámit děti s naučnou literaturou, která se vztahuje k tématu, a podporovat je ve vyhledávání informací o mravencích prostřednictvím knih.
- Rozvíjet řeč – obohacení slovní zásoby dětí novými pojmy (larva, kukla, mšice, mravenišťe, mravenčí jed – kyselina mravenčí, agresivní, feromon aj.).
- Podporovat zvědavost a radost z objevování – krmení mravenců drobečky a pozorování jejich reakcí.

- Rozvíjet koordinaci ruky a oka – pomocí výtvarných, pracovních a jiných činností zaměřených na mravence.
- Prohloubit v dětech zájem o téma prostřednictvím zážitkového učení v přírodě – hledání a pozorování mravenců při jejich práci v mraveništi aj.
- Propojit řízenou literární činnost s dalšími aktivitami vycházejícími z obsahu knih.

Očekávané výstupy (cíle):

- Dítě seřadí a popíše vývojová stadia mravence na obrázkových kartičkách dle časové posloupnosti. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, mravenec.)
- Dítě se zajímá o naučné knihy a umí v nich vyhledávat informace.
- Dítě ví, zda mravenci chodí za sebou nebo vedle sebe a umí zdůvodnit proč tomu tak je.
- Dítě se vhodně a citlivě chová k pozorovaným mravencům.
- Dítě popíše, že mravenci jsou agresivní tvorové a proč tomu tak je.

7.3.1 Řízená literární činnost s knihou „Knížka Ferdy Mravence“ a práce se čtenářskými strategiemi:

Předcházející činnosti:

- Seznámení dětí s tematikou mravenců prostřednictvím interaktivních naučných knih: „Co se děje v mraveništi“ a „Mraveniště“, veršovaných lepoprel: „Polámal se mraveneček“, „Mravenčí ukolébavka“ a publikace „Jak zvířata spí“.

Řízená literární činnost s knihou „Knížka Ferdy Mravence“

Přerušení 1 – strategie propojování (melodie – text písně)

„Po lesní pěšině šel hoch, ani nevím, jak se jmenoval, a něco si hvízdal. Co to bylo, to vám také nepovím. Znělo to nějak jako: *Úí-úi-úiiúii!*“ Otázka položená dětem: „Nevíte, jaká to mohla být písnička?“ Poté jsem hrála na flétnu melodie různých dětských písní a děti propojovaly slyšené melodie s písněmi, které znají, a přidaly se zpěvem poznaných písní.

Přerušení 2 – strategie předvídání

„Hoch by si byl tak hvízdal, jistě až na konec lesa, ale najednou se mu do písničky něco vpletlo. Takové: „*Ššššš-šš-šš.*“ Otázka dětem: „Napadá vás, co by to mohlo být?“ Děti usuzovaly, že by takto mohlo šumět listí nebo stromy ve větru, také navrhovaly hada. Poté jsem dětem přehrála zvukovou nahrávku mraveniště – děti zvuk poznaly.

Přerušení 3 – strategie vizualizace

„Hoch rozevřel úžasem oči. Pod smrkem bylo vysoké, vysokánské mraveniště, skoro vyšší než hoch sám, a na něm mravenců, až to šustilo.“ Zadání dětem: „Myslíte, že byste společně dokázaly postavit také tak velké mraveniště, jako je popsáno v knize?“ Děti stavěly mraveniště z přírodních materiálů (klacků, listí, šišek aj.) v lese.

Přerušení 4 – strategie propojování (já – text)

„A než se kdo nadál, sedl si mravenec na jehličí a fúúúú! Jel na něm vesele dolů jako na sáňkách. A jak jel dolů, nevyhmuli se mu uprostřed cesty nějací tesaři, kteří nesli do mraveniště trám. Vrazil do nich, trám spadl, tesaři také.“ Po přečtení tohoto úryvku se děti ptám: „Stalo se vám někdy, že byste do někoho vrazili stejně jako mravenec?“ Děti si vzpomněly na spoustu situací ze svého života a jmenovaly je.

Přerušení 5 – strategie hodnocení

„Ale čipera mravenec si z toho nic nedělal, vyskočil honem zase na jehličí a fúúúú! Dojel na svých podivných sáňkách až dolů.“ Zamýšlení pro děti: „Myslíte si, že se mravenec v pohádce zachoval správně? Zachovali byste se stejně jako on nebo jinak?“ Děti hodnotily chování mravence a vymýšlely různé varianty, jak by se dala situace vyřešit jinak.

Navazující činnosti:

- Hledání, pozorování mravenců v přírodě a jejich krmení drobečky aj.
- Pozorování stavby těla mravence zvětšovací lupou.
- Dramatizace veršovaného příběhu „Polámal se mraveneček“ s rekvizitami.
- Zdravotní cviky s námětem vývojových stadií mravence.
- Pohybová hra: „Mravenčí kyselina“ (Koho chytí mravenec, toho píchne – dotkne se ho prstem a dotyčný si musí zakrýt zraněnou část těla oběma dlaněmi a běhat dále i s „handicapem – zakrytým štípancem“.)
- Hra podporující spolupráci – skupinové stavění (co nejvyššího) mraveniště z dřevěných kostek, kvádrů a kuželů.
- Pohybová aktivita v terénu na téma mravenčích cestiček – kopírování cesty prvního mravence, který ostatním zanechal pachovou stopu – feromon, podle které se orientují.

- Estetické činnosti – tvorba mravence ze shrabaného listí (vyplnění pytlů listím a dotvoření dalších částí těla), tvorba mraveniště s mravenci z jehličí, hlíny (dotvoření těl mravenců zmačkáním krepového papíru do kuliček, dokreslení končetin a tykadel fixem).
- Hledání a přesívání mravenčích vajíček (rýže) v mraveništi vytvořeném z písku, budování mravenčích chodbiček v písku.
- Poslech, zpěv a tanec na písni „Mravenčí ukolébavka“ a „Polámal se mraveneček“.

Sebereflexe lekce:

Výběr publikací pro tuto lekci byl dobrý, rozhodně bych však příště doplnila více příběhových knih. Využitím zhudebněných veršů z knih „Mravenčí ukolébavka“ a „Polámal se mraveneček“ jsem dětem dala prostor k vyjádření se tancem a zpěvem. Řada aktivit v této lekci vedla děti ke spolupráci a kooperaci, což pozitivně podpořilo kamarádské vztahy ve třídě. Pro řízenou literární aktivitu jsem si vybrala „Knížku Ferdy Mravence“, která se ukázala být vhodnou volbou, děti oslovila humornou pointou příběhů Ferdy mravence a jeho činorodou a neúnavnou osobností. V návaznosti na tuto knihu se mi dařilo vymýšlet různé aktivity, které děti všestranně rozvíjely. Otázky v testu byly vymyšlené tak, aby děti během lekce mohly objevovat jejich správná řešení. Stanovené cíle pro tuto lekci byly splněny, děti na konci lekce v posttestech prokázaly získané přírodovědné znalosti.

7.4 Lekce č. 4 - „Brouci“

Datum realizace: 23.10. – 27.10. 2023

Počet dětí: 14

Věková kategorie dětí: 3–6 let

Název školního vzdělávacího programu: „Slunečný rok s kamarády“

Měsíční blok: „Objevujeme svět hmyzu!“

Týdenní téma: „Brouci“

Pro tuto lekci byly vybrány tyto tituly:

- ALADJIDI, Virginie a Caroline PELLISSIER. *Malá beruška*. Brno: Kazda, 2021. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-7670-055-0.

- *Broučci*. Na motivy knihy J. Karafiáta zpracovali: úvodní slovo napsal a texty z Broučků vybral František Hrubín. Praha: Pressfoto, 1993, 74 s. ISBN 80-704-6146-2. Barevné fotografie Jan Kraus a Adolf Hejzlar.
- FLEMING, Lucy a Caroline PELLISSIER. *Ela a noční světýlka*. Dotisk 1. vydání (v roce 2023). V Praze: Albatros, 2022. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-00-06650-9.
- HAPLOVÁ, Barbora. *Cesta do švábiho ráje*. 1. vydání. V Praze: Mladá fronta, 2023. ISBN 978-80-204-6162-9.
- KARAFIÁT, Jan. *Broučci*. Praha: Studio trnka, 2011. Jiří Trnka. ISBN 978-808-7209-820.
- SMATANA, Simona. *Hovnivál Hugo*. 1. české vydání. V Praze: Labyrint, 2023. ISBN 978-80-86803-80-7.
- TREVISAN, Irena. *V lese plném zvuků*. Praha: Dobrovský, 2019. Drobek. ISBN 978-80-7585-642-5.

Vzdělávací cíle učitele:

- Podněcovat zájem dětí o psanou formu jazyka a literaturu – seznámit děti s naučnou literaturou, která se vztahuje k tématu, a podporovat je ve vyhledávání informací o broucích prostřednictvím knih.
- Rozvíjet řeč – obohacení slovní zásoby dětí novými pojmy (larva, kukla, názvy různých druhů brouků aj.).
- Rozvíjet koordinaci ruky a oka – pomocí výtvarných a pracovních činností zaměřených na brouky.
- Prohloubit v dětech zájem o téma prostřednictvím zážitkového učení v přírodě – hledání, pozorování a odchyt brouků v přírodě.
- Propojit řízenou literární činnost s dalšími aktivitami vycházejícími z obsahu knih.

Očekávané výstupy (cíle):

- Dítě seřadí a popíše vývojová stadia slunéčka sedmítečného na obrázkových kartičkách dle časové posloupnosti. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, slunéčko sedmítečné.)
- Dítě se zajímá o naučné knihy a umí v nich vyhledávat informace.
- Dítě dokáže vyjmenovat alespoň tři druhy brouků.

- Dítě vnímá pestrost, krásu a rozmanitost různých druhů brouků v přírodě.
- Dítě se vhodně a citlivě chová k nalezeným a odchyceným broukům.
- Dítě dokáže zdůvodnit, proč si brouk chrobák (hovnivál) válí svoji kuličku trusu.

7.4.1 Řízená literární činnost s knihou „Hovnivál Hugo“ a práce se čtenářskými strategiemi:

Předcházející činnosti:

- Seznámení dětí s tématem brouků – hledání a pozorování různých druhů brouků v přírodě.

Řízená literární činnost s knihou „Hovnivál Hugo“

Přerušení 1 – strategie předvídání

Děti měly nejprve odhadnout podle titulní obálky, o čem kniha bude. Většina si myslela, že bude o broukovi, který válí kuličky, ale ještě ho nedokázaly pojmenovat. Po chvíli chlapec, který již umí číst, přečetl nadpis na obale knihy.

Přerušení 2 – strategie propojování (já – text)

„Jenže Hugovi jedna kulička nestačí. Je nenasyta. Chce jich mít co nejvíc! Chodí po lese a sbírá všechna hovínka která najde, i když jich vůbec tolik nepotřebuje.“

Po přečtení tohoto textu se děti ptám: „Znáte někoho ze svého okolí, kdo si hromadí více a více věcí či předmětů jako Hugo?“ Děti propojují informace z knihy se svým životem a odpovídají: „Moje babička hromadí pořád nějaké věci!“, „Já si hromadím mušle!“, „Já zase hračky!“, „Já časopisy!“, „Já šišky a kaštiny!“.

Přerušení 3 – strategie vizualizace

„Najdeš poctivě vyválenou kuličku hovnivála Huga?“

Děti mají za úkol po hmatu vybrat ze sáčku kuličku zamíchanou mezi jiné tvary.

Přerušení 4 – strategie usuzování

„Přestože si nahrabal tak velké množství kuliček, Hugo stále cítí, že mu něco chybí. Možná další kulička? Ne vždyť jich má mnohem víc, než potřebuje a stejně mu to štěstí nepřináší.“

Po přečtení tohoto textu se děti ptám: „Napadá vás, co Hugovi chybí? Proč není šťastný, i když má spoustu kuliček?“. Děti nejdříve odpovídají, že mu chybí vajíčka, nebo že by byl šťastnější, kdyby měl jednu velkou kuličku. „Myslíte si, že ke štěstí a k tomu, abyste byli

spokojení, potřebujete opravdu jenom věci? Co by vám chybělo?“. Na tuto otázku již začaly děti odpovídat kamarádi, rodiče, sourozenci aj.

Přerušení 5 – strategie předvídání

„Najednou se strhne prudký déšť. „Co bude Hugo dělat?“

Děti předvídají různé pokračování děje – „Hugo se poběží domů schovat!“, „Začne schovávat své kuličky před deštěm, aby se nerozmočili!“ apod.

Přerušení 6 – strategie propojování (ilustrace – ilustrace), předvídání

„Hugo se začíná radovat z vůně hub...i z náhodných setkání. Zastavuje se s pocestnými na kus řeči. S některými se určitě skamarádí!“

Po přečtení tohoto textu se děti ptám: „Poznáte podle ilustrace na této straně, s kým se Hugo potkal?“ Děti si vzpomenu a propojí současnou ilustraci čtené knihy s ilustrovanou postavou Včelaře Josífka, kterou znají z druhé lekce.

Přerušení 7 – strategie hodnocení

Děti hodnotí pomocí dvou ilustrací z knihy, kdy byl Hugo šťastnější. (Zda předtím, když měl pokoj plný kuliček, ale byl sám. Nebo později, když měl v bytě pouze jednu kuličku, ale byl tam se svými kamarády.)

Knihu uzavřeme rozhovorem: „Jaký příklad si můžeme vzít z této knihy?“

Děti odpovídají, že nezáleží na počtu věcí, které vlastníme, ale na tom, zda kolem sebe máme kamarády a lidi, které máme rádi.

Navazující činnosti:

- Pohybová aktivita – válení gymnastických míčů (kuliček trusu) v terénu.
- Kulinářská aktivita – vyválení nepečených těstových kuliček z rozemletých datlí, kokosu, medu a dalších surovin podle receptu z knihy „Hovnivál Hugo“.
- Pozorování stavby těla brouků zvětšovací lupou.
- Nácvič a zpěv písně „Svítil brouček malý“.
- Land art – tvorba sluníček z barevného listí a kaštanů.
- Předmatematická činnost – počítání teček u sluníčka sedmitečného.
- Zdravotní cviky s námětem vývojových stadií brouků.
- Pohybová hra „barevní brouci“ – podbíhání padáku dle vyvolaného druhu brouků.
- Skládání brouků z různých geometrických tvarů ze stavebnice.

- Společná výtvarná činnost – louka plná brouků (otisk bublinkové fólie, kresba různých druhů brouků fixem).
- Četba a prohlížení dalších naučných knih: „Malá beruška“, „Broučci“, „Ela a noční světýlka“, „Cesta do švábiho ráje“ a „V lese plném zvuků“.

Sebereflexe lekce:

Děti mě svými výroky při hodnocení titulů utvrdily v tom, že výběr publikací k lekci „Brouci“ byl vhodný. Měla jsem radost, že mnou vybrané knižní tituly byly pestré a každá publikace se zaměřovala na jiný druh brouků („hovnivál, beruška, světluška, šváb, broučci všeobecně“). To pomohlo dětem udělat si širší přehled o rozmanitosti brouků a v následujícím posttestu se jim pak snáze dařilo vyjmenovat alespoň tři druhy brouků. Pro řízenou literární aktivitu jsem si vybrala knihu „Hovnivál Hugo“, se kterou se mi moc dobře pracovalo, a bylo vidět, že děti svým poučným příběhem zaujala. Na tuto knihu se mi snadno vymýšlely i navazující aktivity. Skrze propojení práce s naučnou literaturou a dalších aktivit si děti osvojily stanovené cíle. Příště bych tuto lekci realizovala v dřívějším termínu, aby bylo více pozorovatelných druhů brouků a děti měly možnost si jejich rozmanitost ověřit přímým pozorováním.

8 Vyhodnocení oblíbenosti naučných knih

V této části výzkumu jsem zjišťovala oblíbenost naučných knih o hmyzu mezi dětmi. Téma hmyzu jsem rozdělila do čtyř lekcí, každá lekce byla realizována v rámci jednoho pracovního týdne a byly řazeny v tomto pořadí. Lekce číslo jedna se věnovala motýlům, lekce číslo dvě byla zaměřena na včely, třetí lekce se zabývala mravenci a čtvrtá lekce se věnovala broukům. Po realizaci těchto lekcí jsem zjišťovala oblíbenost naučných knih, které se svým obsahem zaměřují všeobecně na hmyz nebo nespádají ani do jedné z výše uvedených lekcí.

8.1 Sběr dat a vyhodnocení oblíbenosti knih u jednotlivých lekcí

Hodnocení oblíbenosti knih u jednotlivých lekcí jsem prováděla vždy na konci týdne po dokončení lekce viz kapitola 7. s názvem *Lekce a jejich realizace*. Dětem byla poskytnuta dostatečná doba na to, aby se s knihami v lekci seznámily. Během týdne proběhly různé aktivity, které byly propojeny s obsahem knih a navazovaly na literární činnosti s nimi. Děti ke knihám měly přístup při volné hře během ranních činností, při řízených literárních činnostech i jiných na ně navazujících aktivitách a také během odpoledního odpočinku na lehátkách, kdy si mohli knihy volně půjčovat z knihovny a prohlížet si je.

Soubor využívaných knih byl při hodnocení vyskládan do řady vedle sebe, tak aby děti měly přehled o všech knihách. Každé dítě mohlo dát svůj hlas jedné knize z lekce. Děti hodnotily knihy tak, že ke knize, která je nejvíce zaujala, daly svoji značku. Poté jsem s dětmi vedla individuální rozhovory, ve kterých jsem zjišťovala zdůvodnění výběru knihy v této závěrečné reflexi.

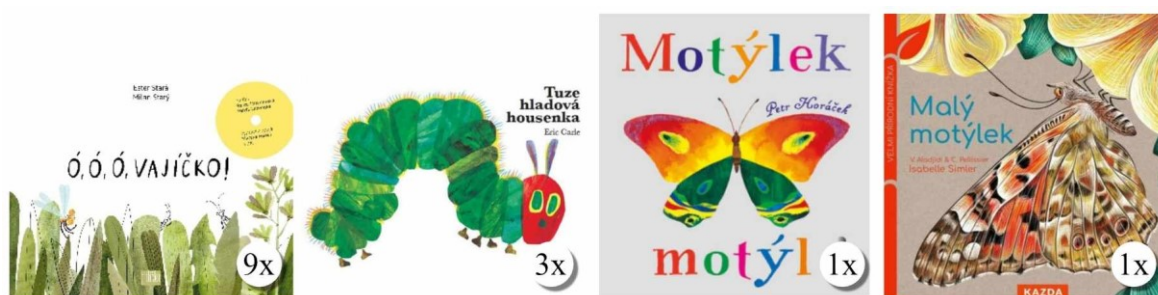
8.1.1 Lekce č. 1 – motýli

Hodnocení oblíbenosti naučných knih s tematikou motýlů provedlo 14 dětí, měly na výběr z těchto čtyř knih:

- ALADJIDI, Virginie a Caroline PELLISSIER. *Malý motýlek*. Brno: Kazda, 2021. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-7670-056-7.
- CARLE, Eric. *Tuze hladová housenka*. 1.vydání. Zelený kocúr, 2018. ISBN 978-80-89761-41-8.

- HORÁČEK, Petr. *Motýlek motýl*. Praha: Portál, 2023. ISBN 978-80-262-2052-7.
- STARÁ, Ester. *Ó, ó, ó, vajíčko!*. První vydání. Praha: 65. pole, 2019. Políčko. ISBN 978-80-88268-14-7.

Nejoblíbenější byla kniha s názvem: „Ó, ó, ó, vajíčko!“, pro kterou hlasovalo 9 dětí. Následovala ji kniha s názvem: „Tuze hladová housenka“, kterou si oblíbily tři děti. Nejméně hlasů dostaly knihy: „Motýlek, motýl“ a „Malý motýlek“, pro každou z nich hlasovalo jedno dítě.

Tabulka č.1 Hodnocení oblíbenosti knih v lekci č. 1

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Ó, ó, ó, vajíčko!“ dětmi

- Šestiletý chlapec „O“: „Líbilo se mi, jak se tam měnil Pepík a taky jak se do sebe zamilovali a jak se z nich stali motýli a jak je napadl Smrtník Lišaj.“
- Pětiletý chlapec „E“: „Protože je vtipná, a ještě kvůli tomu, že se mi líbí, jak Pepík pomáhá.“
- Čtyřletý chlapec „K“: „Mně se líbilo: „budeš ošklivý jako zadek“ a že ten houseňák se přeměňoval a jak tam Pepík lezl tím podzemím, těma cestičkama.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Tuze hladová housenka“ dětmi

- Tříletý chlapec „CH“: „Všechno se mi na ní líbí.“ A co nejvíc? „Ta jahoda a housenka. Je to krásný!“
- Čtyřletý chlapec „G“: „Ty ovoce, protože tam jsou ty dírky.“
- Čtyřletá dívka „C“: „Protože okousala všechny ty sladkosti a taky se mi líbí ten měsíc.“ (Nalistovala na první stranu s měsícem a ukázala na něj.)

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Motýl, motýlek“ dětmi

- Pětiletá dívka „H“: „Mně se líbilo, jak tam byly ty obrázky hmyzu s dírama a mohli jsme pod ně dávat různé barvičky papírů a napalovat tím kamarády“.

Příklad zdůvodnění výběru knihy „Malý motýlek“ dětmi

- Pětiletá dívka „I“: „Protože se mi líbí ten příběh a ten motýlek, a to, jak knížka vypadá, a ta pichlavá housenka.“

Závěrečná reflexe oblíbenosti knih v lekci č. 1 – motýli

Výběr oblíbené knihy v této lekci byl pro děti zpočátku obtížný, protože typ této aktivity byl nový, neznámý. Většina dětí váhala mezi více knihami a bylo obtížné se rozhodnout a zvolit pouze jednu. Při rozhovoru, když jsem zjišťovala zdůvodnění volby knihy, měla řada dětí problém zformulovat a opodstatnit své rozhodnutí.

Výsledek hlasování mě příliš nepřekvapil. Během týdne jsem pozorovala děti a jejich nadšení z knihy: „Ó, ó, ó, vajíčko!“ bylo očividné. Kniha si je podle mého názoru získala díky neotřelému humoru, poutavému veršovanému dobrodružnému příběhu a pestrým ilustracím, které podrobně znázorňují cestu houseňáka Pepíka za svou vyvolenou. Tuto knihu si při závěrečném hodnocení zvolilo 7 starších – pěti až šestiletých dětí a pouze 2 mladší – tři až čtyřleté děti. Z celkových devíti hlasů bylo osm přiděleno chlapci a pouze jeden hlas dívkou. Dalo by se tedy říci, že si tuto knihu oblíbili převážně starší – pěti až šestiletí chlapci.

Na druhém místě skončilo leporelo: „Tuze hladová housenka“, kterou si vybrali mladší – tři až čtyřleté děti, což se dalo očekávat vzhledem k druhu knihy a jejím vybízejícím interaktivním dírkám na prsty.

Interaktivní kniha s názvem „Motýl, motýlek“ zaujala děti především díky vyřezaným průhledům ve stránkách a 3D motýlovi, který vylétne po otevření poslední strany. Tato kniha byla nejvíce žádaná během odpočívání na lehátkách, kdy si s ní děti hrály tak, že vsunovaly pod průhledy ve stránkách různé barevné papíry, a tím měnily barevnost hmyzu – průhledu. Tuto knihu si nakonec vybrala pouze jedna starší dívka, ale během týdne byla žádána i chlapci.

Kniha „Malý motýlek“ se dětem líbila především díky podrobnému vyobrazení všech stádií vývoje motýla. Vyniká pestrými propracovanými realistickými ilustracemi, a proto si jí vybrala jedna starší umělecky zaměřená dívka.

8.1.2 Lekce č. 2 – včely

Hodnocení oblíbenosti naučných knih s tematikou včel realizovalo 14 dětí a vybíraly při něm z následujících osmi titulů:

- BARTÍKOVÁ, Petra. *Co se děje ve včelím úlu*. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-04997-7.
- GERSTMEIER, David, Tobias MILTENBERGER a Hannah GÖTTE. *Jeden rok v životě včely: jak včely žijí, co všechno dělají a proč je královna matkou všech včel*. 1.vydání. Brno: Kazda, 2020. ISBN 978-80-88316-50-3.
- HOLASOVÁ, Aneta Františka. *Lumír včelaři, aneb, Medový slabikář*. 1.vydání (dotisk).V Praze: Raketa v produkci nakl. Labyrint, 2013. ISBN 978-80-86803-25-8.
- KAHOUN, Jiří a Zdeněk SVĚŘÁK. *Včelí medvídci od jara do zimy*. 3. vydání. Praha: Albatros, 2021. ISBN 978-80-00-06486-4.
- KÖPPOVÁ, Barbara. *Dobrodružství včelky Máji*. Vydání první. Praha: Svoboda, 1992. ISBN 80-205-0244-0.
- POPPROVÁ, Andrea. *Medový domeček*. 1.vydání V Praze: Mladá fronta, 2023. ISBN 978-80-204-6144-5.
- SMATANA, Simona. *Včelař Josífek*. 1.české vydání. V Praze: Labyrint, 2019. ISBN 978-80-86803-59-3.
- ŠIBOROVÁ, Zdeňka. *Včelka Meduška: pohádky z včelího úlu*. Vydání třetí. V Praze: Fragment, 2022. ISBN 978-80-253-5947-1.

První místo oblíbenosti mezi dětmi získala kniha s názvem: „Medový domeček“, pro kterou hlasovalo pět dětí. Druhé místo obsadila kniha s názvem: „Včelař Josífek“, která kombinuje příběh o přátelství s naučným textem, tu si oblíbily tři děti. Na třetím místě se umístila interaktivní kniha vrstvená⁸⁸: „Co se děje ve včelím úlu“, pro kterou hlasovaly dvě děti. Na čtvrtém místě skončily čtyři knihy, pro každou z nich hlasovalo

---

⁸⁸ různě tvarované stránky řadící se od nejmenší po největší

jedno dítě. Byly to knihy s názvem: „Dobrodružství včelky Máji“, „Jeden rok v životě včely“, „Včelka Meduška“ a „Lumír včelaři“.

Tabulka č. 2 Hodnocení oblíbenosti knih v lekci č. 2

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Medový domeček“ dětmi

- Čtyřletá dívka „J“: „Líbí se mi tam ta včelička Anička, jak spolu s Lukáškem dělají ty srandičky.“
- Pětiletý chlapec „E“: „To „podsvicování“ a ty obrázky, taky jak se Lukášek zmenšil a lítal na šišce a jak se včely oprašovaly.“
- Pětiletý chlapec „M“: „Protože se mi tam líbilo to kouzlo s tím úlem a s tou Aničkou.“ Takže se ti líbí nejvíce podsvícení stránek? „Jo.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Včelař Josífek“ dětmi

- Šestiletý chlapec „L“: „Jak byl smutný, nikoho neměl, a pak si našel ty kamarády a včelky.“
- Pětiletý chlapec „D“: „Mě se tam líbilo všechno, nejvíc ty včeličky, jak tam byl ten roj, vypadá to, jak pověšené prádlo.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Co se děje ve včelím úlu“ dětmi

- Čtyřletá dívka „C“: „Líbí se mi tam královna s korunkou a jak tam včelky krmí ty miminka“.

- Tříletý chlapec „CH“: „Líbí se mi tam ty komůrky s vajíčkama a jak tam je na konci ten medvěd, který jim bere med.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Dobrodružství včelky Máji“ dětmi

- Šestiletý chlapec „O“: „Protože se mi hrozně moc líbil ten souboj sršáňů, pak se mi tam ještě líbilo, jak tam byl ten pavouk, a ještě se mi líbilo, jak tam je obrázek včelky Máji.“ (Listuje a ukazuje obrázky.)

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Jeden rok v životě včely“ dětmi

- Pětiletá dívka „I“: „Je tam hodně obrázků těch včeliček a je to opravdový, takže tomu můžu věřit.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Včelka Meduška“ dětmi

- Čtyřletý chlapec „N“: „Protože mě se tam líbily ty larvičky.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy dětmi „Lumír včelaří“ dětmi

- Čtyřletý chlapec „K“: „Protože se mi tam líbil ten obrázek.“ (obal knihy)

Závěrečná reflexe oblíbenosti knih v lekci č. 2. – včely

Výběr oblíbené knihy byl pro děti snazší než v lekci předchozí, tato aktivita jim už byla známá. Tentokrát si ale měly vybrat mezi dvojnásobným množstvím knih, kterých bylo v této lekci využito osm. Při rozhovoru, když jsem po dětech žádala zdůvodnění volby knihy, měla většina dětí už připravené odůvodnění, zbytek dětí se spontánně rozhodoval převážně podle ilustrací a titulních stran knih. Formulace důvodů a schopnost argumentace, pro dětmi zvolené knihy, byla již přesnější a byl zde vidět pokrok ve srovnání s předchozí lekcí.

Během týdne jsem pozorovala děti a všimla jsem si velikého zájmu o knihu: „Medový domeček“. Myslím si, že tato kniha děti zaujala tím, že během jejího čtení, jsou zde připraveny různé úkoly, otázky, bludiště a obrázkové čtení, které vhodně doplňují a zpestřují text. Nejvíce se ale dětem líbily ilustrace, které po podsvícení odhalily další skryté detaily v obrázku. Kniha má velice poutavý dobrodružný příběh, doplněný nápaditými a výrazně barevnými ilustracemi. Tuto knihu si při závěrečném hodnocení

zvolilo pět dětí různého věku i pohlaví, lze o ní tedy říci, že zaujala široké spektrum dětských „čtenářů“.

Na druhém místě skončila kniha: „Včelař Josífek“, kterou si oblíbili tři starší – pěti až šestiletí chlapci. Důvodem výběru byl především poučný příběh, který nesl poselství o přátelství doplněný autorčinými osobitými ilustracemi.

Na třetím místě skončilo leporelo: „Co se děje ve včelím úlu“, kterou si vybraly dvě nejmladší – tři až čtyřleté děti (chlapec a dívka), což odpovídalo druhu knihy a jejím vybízejícím interaktivním stránkám ztvárňujícím včelí úl.

Kniha: „Dobrodružství včelky Máji“ zaujala jednoho šestiletého chlapce, který uvedl jako důvod to, že se mu líbí akční „bojovné“ kapitoly v knize (o sršních, pavoukovi).

Knihu s názvem: „Jeden rok v životě včely“ si vybrala pouze jedna starší – pětiletá (na svůj věk hodně vyspělá) dívka. Výběr zdůvodnila tím, že těmto ilustracím v knize může věřit, že jsou skutečné. (Tato dívka si jako jediná vybrala i při předchozím hodnocení knihu s realistickými ilustracemi.) Bohužel tato kniha ostatní děti svými ilustracemi – reálnými fotografiemi – příliš nezaujala.

„Včelka Meduška“ zaujala děti především díky popisnému příběhu vyprávěcímu o životě ve včelím úlu provázenému ilustracemi. Tuto knihu si při hodnocení vybral pouze jeden čtyřletý chlapec.

Pozorovala jsem, že knihu „Lumír včelaří“ si půjčují převážně starší děti. Kniha je napsána velmi odborně a je, dle mého názoru, určena spíše dětem prvního stupně základní školy. V závěrečném hodnocení byla vybrána jen jedním čtyřletým chlapcem, kterého zaujala ilustrace na titulní straně.

8.1.3 Lekce č. 3 – mravenci

Naučné publikace s tematikou mravenců zhodnotilo dle oblíbenosti 10 dětí a na výběr měly z těchto šesti knih:

- BARTÍKOVÁ, Petra. *Co se děje v mraveništi*. 2. vydání (v této úpravě 1.). V Praze: Albatros, [2019]. Dětská knihovnička. ISBN 978-80-00-05391-2.
- BARTÍKOVÁ, Petra. *Jak zvířata spí*. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05056-0.

- KOŽÍŠEK, Josef. *Polámal se mraveneček*. 18. vydání. V Praze: Albatros, 2022. ISBN 978-80-00-06605-9.
- PETŘEKOVÁ, Jitka. *Mraveniště*. První vydání. V Praze: Albatros, [2016]. ISBN 978-80-00-04087-5.
- SEKORA, Ondřej. *Knižka Ferdy Mravence*. 2. vyd. v SNDK, (1. vyd. v Klubu mladých čtenářů). Praha: SNDK, 1965. Klub mladých čtenářů (SNDK).
- SVĚŘÁK, Zdeněk. *Mravenčí ukolébavka*. 3. vydání. Praha: Fragment, 2021. ISBN 978-80-253-5466-7.

U této lekce byly hlasy dětí, pro jednotlivé publikace velmi vyrovnané. První místo oblíbenosti mezi dětmi obsadila interaktivní kniha (prořezávané, vrstvené stránky)⁸⁹: „Co se děje v mraveništi“, pro kterou hlasovaly tři děti. O druhé místo se podělily tři knihy, pro každou hlasovaly dvě děti, – dobrodružná „Knižka Ferdy mravence“ a dvě veršovaná leporela: „Polámal se mraveneček“ a „Mravenčí ukolébavka“. (Text obou knih je zhudebněn, to se projevilo při výběru oblíbenosti knih, nahrávky písní jsme s dětmi poslouchaly a tančily na ně). Na třetím místě se umístila interaktivní kniha s názvem: „Mraveniště“, pro kterou hlasovalo jediné dítě.

Tabulka č.3 Hodnocení oblíbenosti knih v lekci č. 3

⁸⁹ různě tvarované stránky řadící se od nejmenší po největší

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Co se děje v mraveništi“ dětmi

- Šestiletý chlapec „A“: „Líbí se mi v tom, jak nosí to ovoce, a ještě jak tady ležej (ukazuje), ještě ta královna se mi líbí.“
- Pětiletý chlapec „D“ zdůvodňuje svůj výběr zejména interaktivním pojetím knihy: „Jak tady je to okýnko a když to otevřeš, jak je tady ta sova a pak ještě tahle stránka, jak tam jsou ty kluci a jak tam kopou.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Knížka Ferdy mravence“ dětmi, které zaujal zejména příběh o tom, jak si mravenec Ferda ochočil hlemýždě, tedy svou vtipnou pointou:

- Pětiletá dívka „I“: „Líbil se mi Ferda a taky to, jak si osedlal šneka.“
- Pětiletý chlapec „E“: „Mě se ta knížka líbí, protože je vtipný, že Ferda mravenec si udělal spřežení z hlemýždě a taky jak sjížděl mraveniště na jehličí a vrazil do dělníků. A jak ho srazila ta velká dešťová kapka.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Polámal se mraveneček“ dětmi, která zaujala zejména báseň pro svou rytmičnost, s níž se pracovala i v rámci řízené činnosti:

- Pětiletá dívka „H“: „Líbila se mi ta hudba, na kterou jsme tančili a ta básnička. A jak se polámal, tak měl na obrázku zavřený jedno oko a ty všechny pavoučci. A ten vtipný doktor, jak měl tu kapucku.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Mravenčí ukolébavka“ dětmi, kde zaujaly ilustrace od Ladislavy Pechanové a píseň od Zdeňka Svěráka:

- Pětiletý chlapec „M“: „Jsou tam hezké obrázky a líbí se mi ta písnička“.

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Mraveniště“ dětmi

- Čtyřletý chlapec „K“: „Protože se mi líbil ten mravenec červený, mravenec faraon a ty mravenci s knihama.“

Závěrečná reflexe oblíbenosti knih v lekci č. 3 – mravenci

Děti si v této lekci vybíraly oblíbenou publikaci ze souboru sedmi knih. Většina dětí si již předem připravila odůvodnění výběru knihy. Výběr knihy ovlivňovaly především tyto faktory: ilustrace, zhudebněné veršované texty (u dvou knih), příběh a interaktivní prvky.

Schopnost argumentace a odůvodnění výběru dané publikace se u dětí stále zlepšuje, – jsou přesnější a konkrétnější.

Nejvíce dětských „čtenářů“ zaujalo interaktivní leporelo neobvyklého strukturovaného formátu s názvem: „Co se děje v mraveništi“. Tato naučná kniha uvádí děti do světa mravenců a ukazuje jim, jak to chodí v mraveništi. Během týdne si ji půjčovaly všechny děti různého věku a pohlaví. Při hodnocení si ji zvolili tři starší – pěti až šestiletí chlapci, což bylo překvapivé, – podobnou knihu od stejné autorky s názvem: „Co se děje ve včelím úle“ si v předchozí lekci vybraly nejmladší děti.

Publikaci s názvem: „Knižka Ferdy mravence“ si oblíbily dvě starší pětileté děti, – chlapec a dívka. Důvodem výběru byl především poutavý dobrodružný příběh o mravenci Ferdovi, který je vždy optimisticky naladěný, vynalézavý, chytrý a ničeho se nezalekne. Během týdne nás s dětmi mnohokrát rozesmály jeho vtipné historky a nápady.

Stejně oblíbená byla dvě veršovaná leporela: „Polámal se mraveneček“ a „Mravenčí ukolébavka“. Každé z nich si vybraly dvě děti různého věku a pohlaví. Jak bylo zmíněno výše v textu, hlavním důvodem výběru těchto rozkládacích leporel, bylo to, že jsme na jejich zhudebněné texty (písňe) tančily a zpívaly si je.

Interaktivní naučná kniha s názvem „Mraveniště“ taktéž zaujala široké spektrum dětí, bez rozdílu věku či pohlaví. Dětského „čtenáře“ vnáší do světa mravenců, kde se dozvídají zajímavé informace o jejich životě, druzích aj. V závěrečném hodnocení byla vybrána jen jedním čtyřletým chlapcem, kterého zaujaly informace spojené s ilustracemi o rozmanitých druzích mravenců.

8.1.4 Lekce č. 4 – brouci

Po realizaci této lekce s tématem brouků hodnotilo nejoblíbenější naučnou publikaci 14 dětí. Na výběr měly z následujících sedmi titulů:

- ALADJIDI, Virginie a Caroline PELLISSIER. *Malá beruška*. Brno: Kazda, 2021. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-7670-055-0.
- *Broučci*. Na motivy knihy J. Karafiáta zpracovali: úvodní slovo napsal a texty z Broučků vybral František Hrubín. Praha: Pressfoto, 1993, 74 s. ISBN 80-704-6146-2. Barevné fotografie Jan Kraus a Adolf Hejzlar.

- FLEMING, Lucy a Caroline PELLISSIER. *Ela a noční světýlka*. Dotisk 1. vydání (v roce 2023). V Praze: Albatros, 2022. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-00-06650-9.
- HAPLOVÁ, Barbora. *Cesta do švábiho ráje*. 1. vydání. V Praze: Mladá fronta, 2023. ISBN 978-80-204-6162-9.
- KARAFIÁT, Jan. *Broučci*. Praha: Studio trnka, 2011. Jiří Trnka. ISBN 978-808-7209-820.
- SMATANA, Simona. *Hovnivál Hugo*. 1. české vydání. V Praze: Labyrint, 2023. ISBN 978-80-86803-80-7.
- TREVISAN, Irena. *V lese plném zvuků*. Praha: Dobrovský, 2019. Drobek. ISBN 978-80-7585-642-5.

Největší ohlas vzbudila zvuková kniha s názvem: „V lese plném zvuků“, pro kterou hlasovalo 6 dětí. Následovala ji kniha s názvem: „Ela a noční světýlka“, kterou si oblíbily tři děti. Nejméně hlasů dostaly knihy: „Hovnivál Hugo“, „Malá beruška“, „Broučci“ (obrázková kniha s ilustracemi nafocených loutek z televizního zpracování knihy *Broučci*) a „Cesta do švábiho ráje“, pro každou z nich hlasovalo jedno dítě.

Tabulka č. 4 Hodnocení oblíbenosti knih v lekci č. 4

Příklady zdůvodnění výběru knihy „V lese plném zvuků“ dětmi, které zaujala přidaná zvuková podoba knihy

- Pětiletý chlapec „M“: „Protože tam jsou ty zvuky a jsou tam krásné obrázky. A taky se mi líbil ten příběh o světlušce a taky to, že je ta světluška na každé stránce na stejném místě.“
- Čtyřletý chlapec „K“: „Líbilo se mi na ní, že tam jsou ty zvuky a ty značky na zvuky. A líbí se mi, jak je tam noc a ten měsíc, a že si světluška našla kamarády.“
- Pětiletý chlapec „B“: „Protože je zvuková a líbí se mi jak hledá ty menší věci, než je ona a jak na konci přijde na to v čem je dobrá. A taky se mi líbí, jak tam hučí ten vodopád.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Ela a noční světýlka“ dětmi

- Čtyřletá dívka „J“: „Líbí se mi ta světluška a její kamarádi sova a lištička a jak světlušce udělali domeček, aby mohla vidět východ slunce.“
- Čtyřletý chlapec „N“: „Světluška má v ruce hůl, která krásně svítí.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Hovnivál Hugo“ dětmi

- Pětiletý chlapec „E“: „Líbí se mi, protože je poučnej – protože nemusí mít všeho tolik, stačí jen jedna věc, a že jsou důležitější kamarádi a svět kolem. Ale moc se mi líbila i kniha „*V lese plném zvuků*“, protože to dělá ty zvuky a ta světluška, jak si všímá okolí a všude lítá a má hezké obrázky. A taky se mi líbila „*Ela a noční světýlka*“, ta má taky hezké obrázky a líbil se mi východ slunce a jak sbírala to světlo.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Malá Beruška“ dětmi

- Čtyřletá dívka „C“: „Líbí se mi ta červená beruška a líbí se mi, jak je nejdřív žlutá a pak zčervená.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Broučci“ dětmi

- Čtyřletý chlapec „G“: „Protože jsou tam hezké obrázky a je tam nemocný brouček v postýlce.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Cesta do švábiho ráje“ dětmi

- Pětiletý chlapec „A“: „Líbí se mi, jak utíkají z toho domu do švábiho ráje. A jak ty šváby nosí klacek s listem (ukazuje na obrázek na titulní straně knihy).“

Závěrečná reflexe oblíbenosti knih v lekci č. 4 – brouci

Výběr oblíbené knihy se po čtyřech realizovaných lekcích o hmyzu, pro děti stal již obvyklou aktivitou, kterou předem očekávaly. Když měly tentokrát vybírat ze sedmi knih, měly již všechny připravené odůvodnění. Schopnost argumentace, pro dětmi zvolené knihy, byla konkrétní, přesnější a jejich sdělení byla obsáhlejší.

V průběhu lekce jsem pozorovala děti a všimla jsem si velikého nadšení ze zvukové knihy: „V lese plném zvuků“. Tato kniha děti jednoznačně zaujala příjemnými tlumenými zvuky přírody a zvířat, se kterými se na své cestě setkává malá světluška. Příběh malé světlušky nese poselství – odhaluje v čem je její síla. Ilustrace této publikace byly pro děti zajímavé, především tím, že zobrazují noční život. Tuto knihu si při závěrečném hodnocení zvolilo šest dětí různého věku, lze o ní tedy říci, že zaujala široké spektrum dětských „čtenářů“.

Na druhém místě skončila kniha: „Ela a noční světýlka“, kterou si oblíbily převážně dívky. Tato kniha je zaujala příběhem o Ele, který vypráví o síle přátelství a pomoci druhým. Při hodnocení si ji vybraly dvě dívky a jeden mladší chlapec, kterého zaujala kouzelná třpytící se hůlka v ruce Ely.

Na třetím místě oblíbenosti skončily současně čtyři publikace. Kniha s názvem „Hovnivál Hugo“, se těšila veliké oblíbenosti a během týdne si ji půjčovaly všechny děti ze třídy. Naučná kniha o hovniválovi sebou nese poučný příběh o nenasytosti, síle přátelství a také o tom, co nás dělá skutečně šťastnými. Tuto knihu si v závěrečném hodnocení vybral pouze jeden pětiletý chlapec.

Inovativní leporelo s názvem: „Malá beruška“ se dětem líbilo především díky podrobnému vyobrazení všech vývojových proměn v životě berušky. Vyniká pestrými propracovanými realistickými ilustracemi, které jsou od stejné ilustrátorky jako kniha „Malý motýlek“ – (viz první lekce).

Kniha „Broučci“ zaujala především mladší děti, a to díky netradičním ilustracím – nafocenému loutkovému příběhu broučků z televizního zpracování knihy „Broučci“ od

Jiřího Trnky. Tato obrázková kniha je na každé straně doplněna textem o jedné větě, a oproti „klasických broučků“ děti zaujala. V hodnocení si ji vybral jeden čtyřletý chlapec.

Knihu s názvem: „Cesta do švábiho ráje“ si vybral pouze jeden pětiletý chlapec. Myslím si, že tato publikace je určena spíše starším dětem předškolního věku a dětem prvního stupně základní školy. Kniha bojuje proti zažitým předsudkům lidí vůči švábům. Je zde humorně popsáno, co si švábi myslí o lidech, ale tento styl nadsázky nebyl pro předškolní děti příliš srozumitelný.

8.1.5 Naučné publikace zaměřující se obecně na hmyz

Po dokončení výzkumu oblíbenosti publikací u uvedených čtyř lekcí, jsem dále zjišťovala oblíbenost knih, které se svým obsahem zaměřují na hmyz obecně. S těmito publikacemi jsme pracovali v průběhu celého měsíce, byly tak dětem k dispozici během všech čtyř lekcí. Jejich oblíbenost hodnotilo 12 dětí. Na výběr měly z následujících šestnácti titulů:

- ČECH, Pavel. *Dobrodružství pavouka Čendy*. Vyd. 2. [Havlíčkův Brod]: Petrkov, 2014. ISBN 978-80-87595-28-2.
- DONALDSON, Julia. *Superworm*. 1 ed. Alison Green Books, 2016. ISBN 978-1-407170-72-5.
- DVOŘÁK, Jiří. *Hmyz: kniha se zvuky*. První české vydání. Praha: Albatros, 2007. Dětská knihovnička. ISBN 978-80-7352-703-7.
- DZIUBAK, Emilia. *Rok v lese*. První vydání, dotisk (2021). Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-332-6.
- DZIUBAK, Emilia. *Stavitelé z říše zvířat*. První vydání. Brno: Host, 2021. ISBN 978-80-275-0212-7.
- ERNSTEN, Svenja a Tobias PAHLKE. *Copak ze mě bude?: fascinující proměny ve světě zvířat a rostlin*. I. vydání. Brno: Kazda, 2020. ISBN 978-80-88316-70-1.
- KROLUPEROVÁ, Daniela. *Mizící hmyzíci: pohádka*. Vyd.1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0470-1.

- LEBEDA, Jan. *Pohádky skřítků Medovnička*. Vydání druhé, v Euromedii první. Praha: Euromedia Group, 2021. Pikola (Euromedia). ISBN 978-80-242-7706-6.
- LEBLANC, Catherine. *Jak vyzrát na pavouky? Vydání první*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0908-9.
- LECHUGA, Maribel a Emily BONE. *Jak bydlí zvířata*. První české vydání. Praha: Svojtka, 2019. Podívej se pod obrázek. ISBN 978-80-256-2518-7.
- PERABONI, Cristina a Cristina M. BANFI. *Objevuj svět brouků*. První české vydání. Praha: Svojtka, 2019. Podívej se pod okénko. ISBN 978-80-256-2583-5.
- PIRODDI, Chiara. *Moje první kniha o zahradě*. Praha: Slovart, [2018]. Montessori: svět úspěchů: svět úspěchů: svět úspěchů. ISBN 978-80-7529-573-6.
- ROBIN, Clover a Libby WALDEN. *Hmyzí hotel: odklápěj okénka a objevuj : kniha o přírodě*. První české vydání. Praha: Svojtka, 2020. ISBN 978-80-256-2715-0.
- TAYLOR, Barbara. *Hravý hmyz*. Drobek. Praha: Dobrovský, 2022. ISBN 978-80-277-1110-9.
- VOSTRADOVSKÁ, Tereza. *Hravouka*. Vydání druhé. Praha: Běžilíška, 2022. ISBN 978-80-88360-22-3.
- ZOMMER, Yuval. *Velká kniha drobné havěti: brouci, mouchy, žížaly a jiné potvůrky*. Vydání první.[Praha]: Slovart, 2016. ISBN 978-80-7529-217-9.

U této lekce bylo hlasování dětí pro jednotlivé publikace vyrovnané s výjimkou nejoblíbenější knihy – „Jak vyzrát na pavouky“, pro kterou hlasovaly čtyři děti. O druhé místo se podělilo osm publikací, pro každou hlasovalo jedno dítě: wimmelbuch s názvem „Rok v lese“, interaktivní kniha (využívající barevnou lupu)⁹⁰ „Hravý hmyz“, interaktivní naučná kniha s otevíracími okénky „Objevuj svět brouků“, naučná kniha „Copak ze mě

---

⁹⁰ Děti objevují svět hmyzu pomocí magnetické trojbarevné čočky.

bude“, interaktivní leporelo s otevíracími okénky „Hmyzí hotel“, „Mizící hmyzíci“, „Hravouka“ a „Moje první kniha o zahradě“.

Tabulka č. 5 Hodnocení oblíbenosti knih obecně zaměřených na hmyz

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Jak vyžrát na pavouky“ dětmi, které zaujal zejména nápaditý příběh. Jádrem příběhu jsou různé způsoby, kterými se chlapec snaží zneškodnit pavouky, a jeho vtipné pointy:

- Pětiletý chlapec „M“: „Líbí se mi, jak je ve zrcátku ten veliký pavouk. Jak ten kluk vysává ty pavouky i s jinými věcmi a jak jde na ně s klobásou.“

- Šestiletý chlapec „O“: „Líbí se mi na ní pavoučí armáda, jak kluk pavouky vysává a pak na konci ten velikánský pavouk.“
- Pětiletý chlapec „D“: „Líbila se mi ta pavoučí armáda, a ještě jak vysával ten kluk ty pavouky, ale nakonec vysával skoro všechno v bytě.“
- Pětiletý chlapec „B“: „Líbí se mi ty obrázky, jak lidi utíkají před pavoukama. A líbí se mi tam ten děsivý pavouk.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Rok v lese“ dětmi

- Šestiletý chlapec „A“: „Nejvíc mě bavilo s klukama dělat ty hádanky a hledat různá zvířátka. Líbí se mi, jak tam je, co zvířátka dělají během roku.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Hravý hmyz“ dětmi

- Čtyřletý chlapec „K“: „Líbily se mi na ní ty barevné lupy a ten motýl na začátku.“
(ukázal na titulní stranu knihy)

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Objevuj svět brouků“ dětmi

- Pětiletá dívka „H“: „Protože se mi líbilo, jak tam byly ty okýnka a byly v nich schovaná vajíčka a kukly a larvy. Jak tam byli mravenci a různé druhy brouků.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Copak ze mě bude“ dětmi

- Pětiletá dívka „I“: „Líbily se mi tam zvířátka a příroda a kresby v knize.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Hmyzí hotel“ dětmi

- Čtyřletý chlapec „G“: „Líbili se mi tam otevírací okénka a obrázky.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Mizící hmyzíci“ dětmi

- Čtyřletý chlapec „N“: „Líbí se mi v ní ty obrázky – hlavně ty včely, protože my jsme včelaři! Děda je má na zahradě.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Hravouka“ dětmi

- Pětiletý chlapec „E“: „Protože myška stále cestuje za hmyzem a má hezké obrázky.“

Příklady zdůvodnění výběru knihy „Moje první kniha o zahradě“ dětmi

- Čtyřletá dívka „J“: „Líbí se mi tam samolepky, bludiště a je tam hodně motýlů.“

Závěrečná reflexe oblíbenosti obecně zaměřených knih na hmyz

Děti si vybíraly oblíbenou publikaci o hmyzu z rozsáhlého souboru šestnácti knih. Většina dětí váhala mezi více publikacemi a bylo obtížné se rozhodnout a zvolit pouze jednu.

Nejvíce dětských „čtenářů“ zaujala kniha s názvem: „Jak vyzrát na pavouky“ která nabízí řadu komických způsobů, kterými lze „zneškodnit“ pavouky. Během týdne si ji půjčovaly převážně starší – pěti až šestiletí chlapci, – čtyři si ji i poté vybrali při závěrečném hodnocení.

Wimmelbuch s názvem „Rok v lese“, byl v průběhu výzkumu velice žádanou publikací. Byl oblíben převážně staršími – pěti až šestiletými chlapci, – ti se vzájemně úkolovali a vyhledávali konkrétní zvířata na stránkách. Tuto knihu si při závěrečném hodnocení zvolil pouze jeden šestiletý chlapec i přesto, že zaujala většinu starších dětí.

Interaktivní publikace „Hravý hmyz“ děti zaujala díky trojbarevné lupě, s jejíž pomocí, mohli objevovat skryté obrázky ze světa hmyzu a rostlin. Tato kniha zaujala široké spektrum dětských „čtenářů“ různého věku i pohlaví. Při hodnocení si ji vybral pouze jeden čtyřletý chlapec.

Naučná interaktivní kniha s otevíracími okénky „Objevujeme svět brouků“ zaujala všechny děti. Tuto knihu si v závěrečném hodnocení vybrala pouze jedna pětiletá dívka.

Naučná publikace s názvem „Copak ze mě bude“ učí děti vnímat v přírodě souvislosti týkající se koloběhu vývojových stadií hmyzu a dalších živočichů. Vše je v ní provázeno přehlednými realistickými ilustracemi, pro které si je vybrala jedna pětiletá dívka. (Tato dívka preferovala i při předchozích dvou hodnocení knihy s realistickými ilustracemi.)

Interaktivní leporelo „Hmyzí hotel“ zaujalo mladší – tři až čtyřleté děti především díky otevíracím okénkům a přehledným jednoduchým ilustracím. V hodnocení si ji vybral jeden čtyřletý chlapec.

Dobrodružný příběh s názvem: „Mizící hmyzíci“ dětským čtenářům otevírá dveře do tajemného světa drobných živočichů žijících v Království růží, které postihlo zlé prokletí a hrozí mu zkáza. Kapitoly v knize jsou na konci doplněny otázkami připravenými pro dětského „čtenáře“. Tuto publikaci si vybral jen jeden čtyřletý chlapec, i když během čtení, zaujala většinu předškolních dětí.

Naučná kniha „Hravouka“ se též těšila velké oblíbenosti mezi dětmi, především díky příběhu o myšce badatelce, která objevuje a miluje přírodu natolik, že o ní napíše vlastní knihu. Publikace vtáhne děti do světa objevování přírody. Proto si ji vybral jeden pětiletý chlapec.

„Moje první kniha o zahradě“ byla vybrána čtyřletou dívkou, kterou v ní zaujaly bludiště, samolepky, omalovánky a jiné interaktivní úkoly.

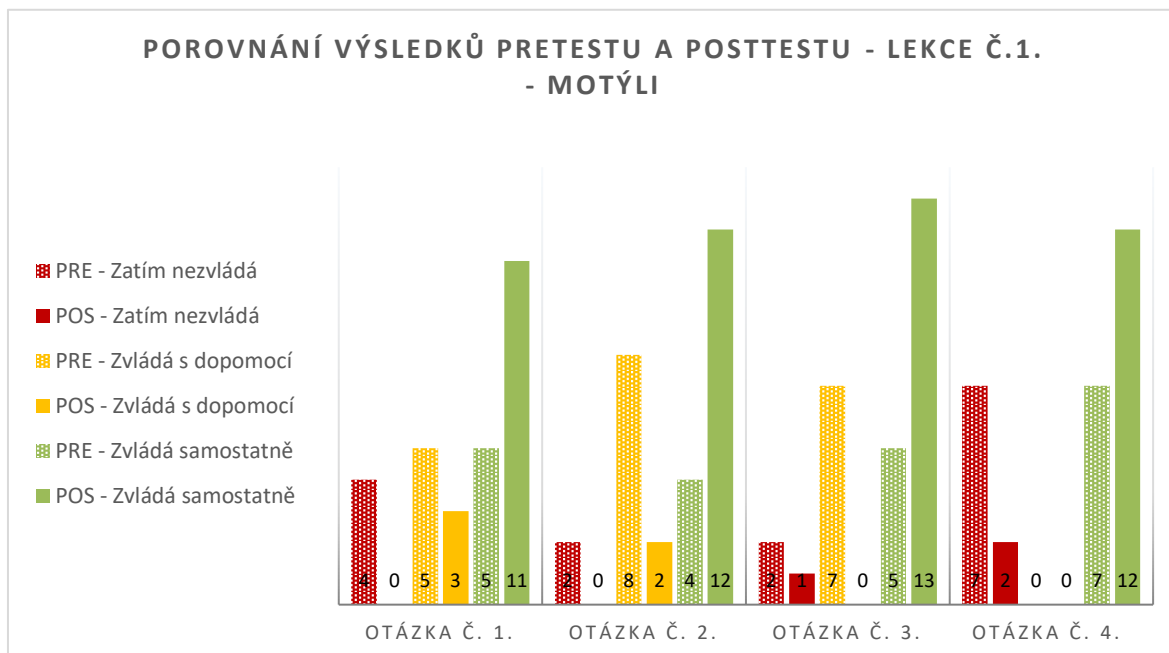
9 Vyhodnocení pokroků dětí v přírodovědných znalostech

Úroveň přírodovědných znalostí dětí jsem zjišťovala vždy před naplánovanou lekcí a po proběhlé lekci pomocí vyhodnocení výsledků pretestu a posttestu. Pro všechny čtyři lekce („motýli“, „včely“, „mravenci“ a „brouci“) je test tvořen čtyřmi úkoly/otázkami a reflektuje předpokládané prekoncepty dětí k danému tématu. Úkoly/otázky v něm jsou přizpůsobeny věku dětí od tří do šesti let a jejich schopnosti soustředit se po určitý čas. Cílem testů je vyhodnocení vstupních a výstupních znalostí dětí o těchto tématech pomocí porovnání získaných dat u stejných jednotlivců. Výsledky každého testu jsou systematicky zpracovány v tabulkách, které jsou součástí příloh.

9.1 Skupinové výsledky testů u jednotlivých lekcí

9.1.1 Lekce č. 1 – motýli

V pretestu a posttestu došlo k zodpovězení obou testů čtrnácti dětmi. Došla jsem k následujícímu vyhodnocení, které jsem pro lepší přehlednost zpracovala do grafu se slovním popisem.

Tabulka č. 6 Vyhodnocující vstupní a výstupní znalosti dětí u lekce č.1 - motýli

- Úkol č. 1: Skládání obrázkových kartiček vývoje motýla dle časové posloupnosti. U devíti dětí došlo ke zlepšení, v posttestu již dokázaly seřadit vývojová stadia motýla s dopomocí (3 děti) nebo samostatně (6 dětí).

- Úkol č. 2: Slovní popis obrázků vývojového stadia motýla (dítě používá pojmy – vajíčko, housenka, kukla, motýl). Dvě děti v pretestu pojmy zatím neznaly a osm dětí neznalo část pojmů nebo je vzájemně zaměňovalo (nejčastěji kuklu s housenkou). V posttestu došlo u deseti dětí ke zlepšení, osm dětí pojmenovalo správně všechna vývojová stadia motýla, alespoň polovinu pojmů dvě děti.

- Otázka č. 3: Čím se živí motýl? Častou odpovědí v pretestu bylo květinami (3x) nebo medem z květin (4x), dva chlapci zatím neznali odpověď – (vajíčky, listím) a pět dětí odpovědělo správně – pylem a nektarem z květin. V posttestu došlo u osmi dětí ke zlepšení, jeden chlapec odpověděl stejným způsobem – vajíčky (tento chlapec má diagnostikovaný opožděný vývoj řeči).

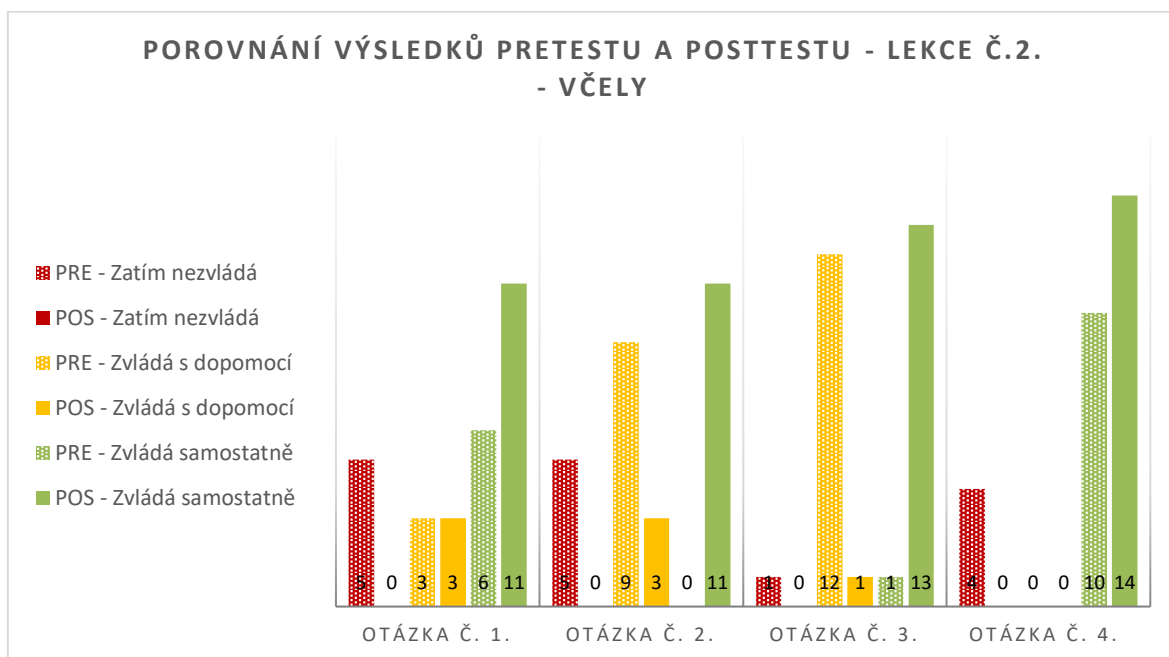
- Otázka č. 4: Jak se říká nočnímu motýlu? V pretestu polovina dětí neznala odpověď (7 dětí) a druhá polovina již odpověď znala. V tabulce výsledků pretestu lekce č. 1. – motýli, která je součástí příloh, je vidět, že mladší děti zatím pojem můra neznaly, kdežto většina starších dětí měla již pojem osvojen.

Ze zjištění je patrné, že si děti během lekce č. 1 – motýli osvojily nové přírodovědné znalosti a naučily se nové pojmy (housenka, kukla, nektar, pyl, můra). Děti velmi bavilo pracovat s knihami, nejvíce je zaujala publikace: „Ó, ó, ó, vajíčko!“, která detailně popisuje a vyobrazuje všechna vývojová stadia motýla. Bylo znát, jak děti nový způsob práce oceňovaly a nadšeně objevovaly nové informace a poznatky.

9.1.2 Lekce č. 2 – včely

Čtrnáct dětí zodpovědělo otázky jak pretestu, tak posttestu. Následující vyhodnocení, ke kterému jsem dospěla, je pro lepší přehlednost zpracováno do grafu se slovním popisem.

Tabulka č. 7 Vyhodnocující vstupní a výstupní znalosti dětí u lekce č. 2 - včely

- Úkol č. 1: Skládání obrázkových kartiček vývoje včely dle časové posloupnosti. U poloviny dětí (sedmi) došlo ke zlepšení, v posttestu již dokázaly seřadit vývojová stadia včely s dopomocí (2 děti) nebo samostatně (5 dětí). Jeden chlapec v posttestu úkol splnil s dopomocí, stejně jako v počátečním pretestu. (Tento chlapec má diagnostikován opožděný vývoj řeči).

- Úkol č. 2: Slovní popis obrázků vývojového stadia včely (dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, včela). Pět dětí v pretestu pojmy zatím neznalo a devět dětí znalo pojmy jen částečně nebo je mezi sebou zaměňovalo (často neznaly pojem larva). V posttestu došlo u třinácti dětí ke zlepšení – jedenáct dětí pojmenovalo správně všechna vývojová stadia motýla a dvě si osvojily polovinu pojmů. Jedna čtyřletá dívka měla stejný výsledek u obou testů (úkol vždy zvládla splnit s dopomocí).

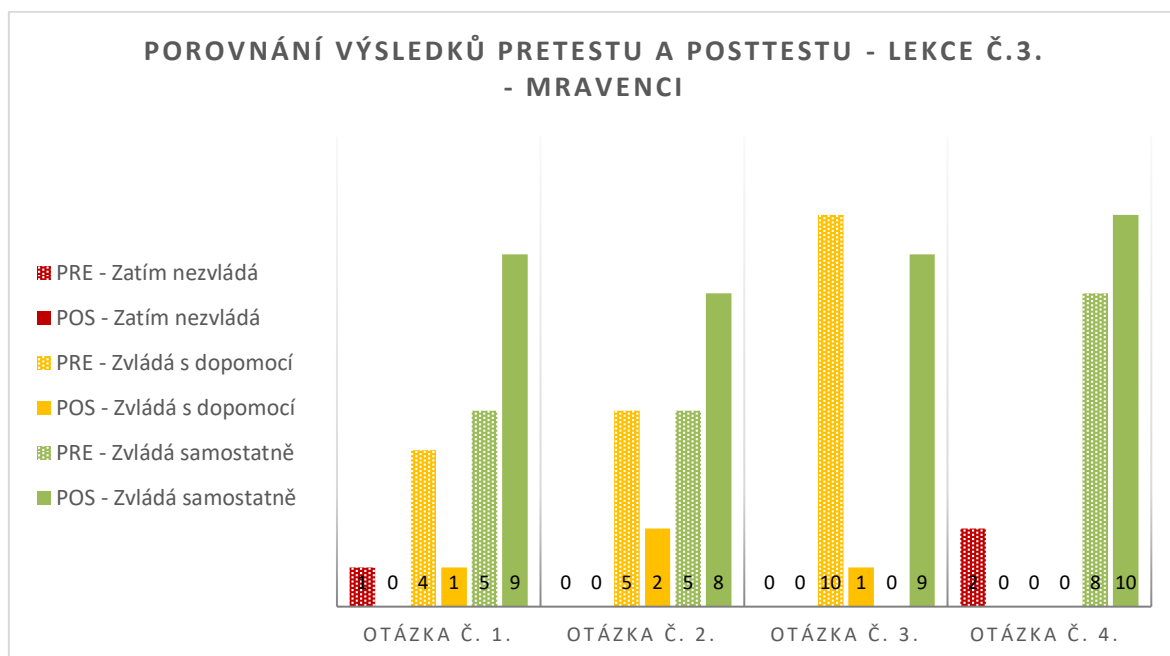
- Otázka č. 3: Proč jsou včely důležité? V pretestu dvanáct dětí odpověď částečně znalo a uvedlo, že včely dělají med, jedna dívka odpověděla přesněji, že bez nich bychom umřeli, že opylovávají stromy a keře a díky nim máme co jíst, jeden chlapec zatím neznal odpověď. V posttestu došlo u třinácti dětí ke zlepšení – děti si uvědomily, že včely mají hlubší význam v přírodě (opylují rostliny). Jedna čtyřletá dívka odpověděla stejně v pretestu i posttestu, že včely sbírají med, další význam nevěděla.

• Otázka č. 4: Jak se říká největší a nejdůležitější včele v úlu? V pretestu pouze čtyři děti neznaly správnou odpověď (jednalo se o tři mladší děti a jednoho staršího chlapce, který se spletl a odpověděl sršeň), deset dětí odpovědělo správně. V posttestu všechny děti odpověděly správně.

Ze zjištění je patrné, že si děti během lekce č. 2 – včely osvojily nové přírodovědné znalosti a naučily se nové pojmy (larva, královna nebo matka). Je zjevné, že u dětí vlivem této lekce došlo k uvědomění si hlubšího významu včel pro ekosystém a svět. Děti díky návštěvě včelaře, propojeným činnostem a práci s knihou pronikly hlouběji do světa včel.

9.1.3 Lekce č. 3 – mravenci

V pretestu a posttestu došlo k průniku obou testů u deseti dětí. Došla jsem k následujícímu vyhodnocení, které jsem pro lepší přehlednost zpracovala do grafu se slovním popisem.

Tabulka č. 8 Vyhodnocující vstupní a výstupní znalosti dětí u lekce č. 3 - mravenci

• Úkol č. 1: Skládání obrázkových kartiček vývoje mravence dle časové posloupnosti. U poloviny dětí (pěti) došlo ke zlepšení, v posttestu již dokázaly seřadit vývojová stadia mravence s dopomocí (1 dítě) nebo samostatně (4 děti). Polovina dětí (pět) zvládla seřadit obrázkové kartičky dle časové posloupnosti již v pretestu samostatně – je vidět, že děti si postupně s přibývajícimi lekcemi uvědomují, že vývojová stadia

u většiny hmyzu jsou podobné a aplikují předchozí získané vědomosti z lekcí do aktuálního úkolu.

- Úkol č. 2: Slovní popis obrázků vývojového stadia mravence (dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, mravenec). Polovina (pět) dětí v pretestu znala pojmy jen částečně, druhá polovina je již znala. V posttestu došlo u tří dětí ke zlepšení – pojmenovaly správně všechna vývojová stadia mravence. Dva čtyřletí chlapci měli stejný výsledek u obou testů (úkol vždy zvládli splnit s dopomocí).

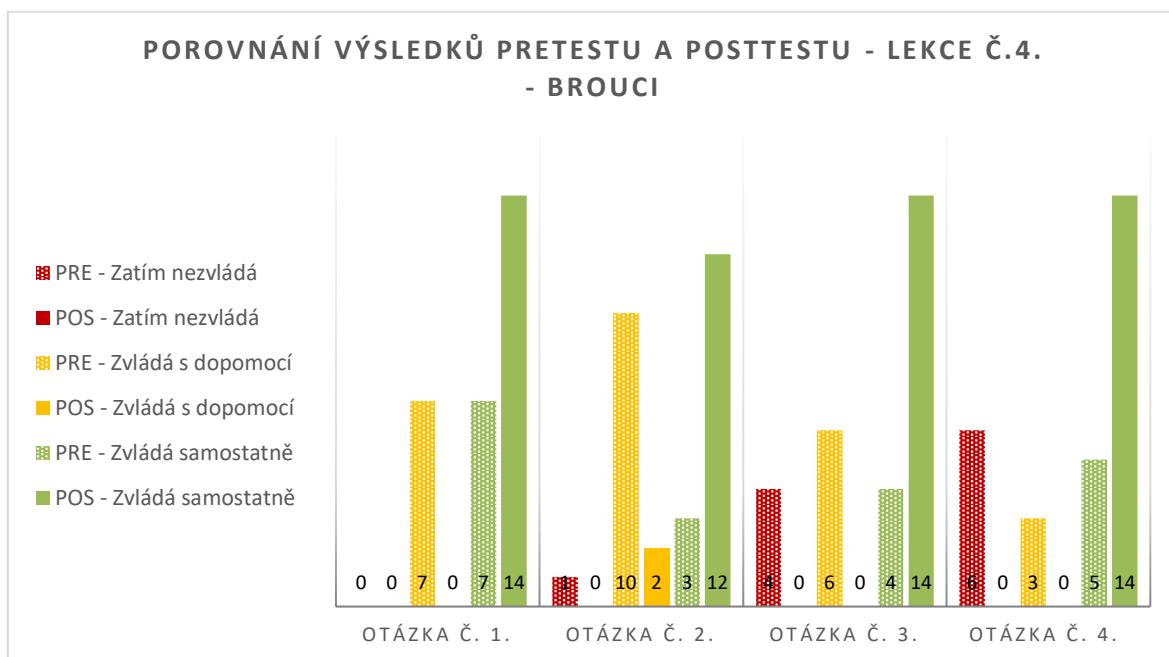
- Otázka č. 3: Je pro mravence obvyklé chodit za sebou nebo vedle sebe? Víš proč? V pretestu všech deset dětí odpovědělo správně, že mravenci chodí za sebou, ale nedokázalo zdůvodnit, proč tomu tak je. V posttestu došlo u devíti dětí ke zlepšení – již dokázaly říct z jakého důvodu. Jeden čtyřletý chlapec odpověděl stejně v pretestu i posttestu – (tento chlapec má diagnostikován opožděný vývoj řeči).

- Otázka č. 4: Jsou mravenci agresivní? V pretestu pouze dva chlapci neznali správnou odpověď (jednalo se o jednoho staršího chlapce a mladšího chlapce s opožděným vývojem řeči), osm dětí odpovědělo správně. V posttestu všechny děti odpověděly správně.

Ze zjištění je zjevné, že děti během lekce č. 3 – mravenci získaly nové vědomosti anebo využívaly získané znalosti z předchozích lekcí, které aplikovaly při plnění aktuálních úkolů a otázek u této lekce. Děti byly nadšené, oceňovaly získávání nových informací prostřednictvím knih a činností provázaných s knihami.

9.1.4 Lekce č. 4 – brouci

Pretest i posttest byl vyplněn skupinou stejných čtrnácti dětí. Pro lepší přehlednost výsledků jsem vyhodnocení zpracovala do následujícího grafu se slovním popisem.

Tabulka č. 9 Vyhodnocující vstupní a výstupní znalosti dětí u lekce č. 4 - brouci

- Úkol č. 1: Skládání obrázkových kartiček vývoje sluněčka sedmítečného (berušky) dle časové posloupnosti. U poloviny dětí (sedmi) došlo ke zlepšení, v posttestu již dokázaly seřadit vývojová stadia „berušky“ samostatně. Polovina dětí (sedm) zvládlo seřadit obrázkové kartičky dle časové posloupnosti již v pretestu samostatně. Opět se projevíly dětmi využití získané vědomosti z předchozích lekcí a schopnost aplikovat je při plnění aktuálního úkolu.

- Úkol č. 2: Slovní popis obrázků vývojového stadia sluněčka sedmítečného – (dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, beruška). Deset dětí v pretestu znalo pojmy jen částečně, tři děti je už používaly a jedna čtyřletá dívka je zatím nedokázala pojmenovat (Možná způsobeno tím, že na předchozí lekci nebyla přítomna). V posttestu došlo u deseti dětí ke zlepšení – devět jich správně pojmenovalo všechna vývojová stadia sluněčka sedmítečného a čtyřletá dívka zvládla úkol splnit s dopomocí.

- Otázka č. 3: Dokážeš vyjmenovat alespoň tři druhy brouků? V pretestu deset dětí zatím nedokázalo vyjmenovat tři druhy brouků – často v odpovědi vyjmenovávaly jiný hmyz (mravence, vážky, vosy aj.) anebo znaly méně než tři druhy brouků. V posttestu došlo u všech dětí ke zlepšení – již vyjmenovávaly více než tři druhy brouků (i u dětí, které již v pretestu úkol splnily, došlo k navýšení počtu jmenovaných druhů brouků).

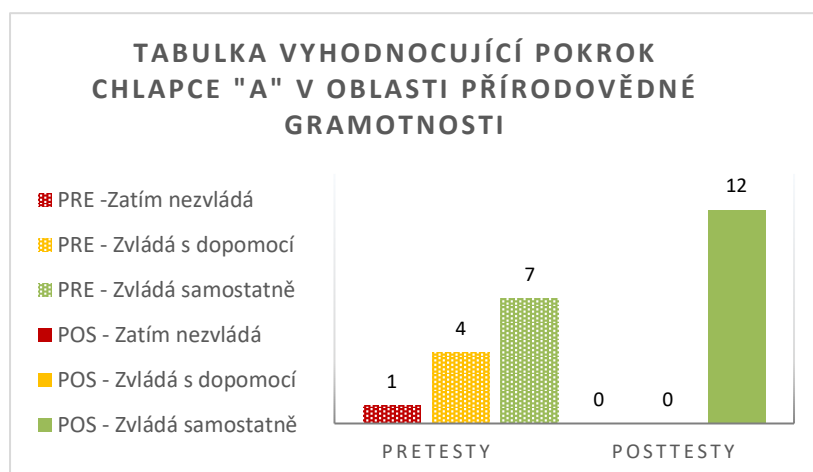
• Otázka č. 4: K čemu si brouk Chrobák Velký „hovnivál“ válí svoji kuličku trusu („hovínek“)? V pretestu pouze pět dětí uvedlo správnou odpověď. Šest dětí zatím odpověď neznalo – děti odpovídaly například: „dělá z toho kytičky“, „aby mu utekla a on ji mohl chytat“, „aby nenastydl“ a tři děti znaly odpověď částečně – „aby měl miminka“. V posttestu již všechny děti odpověděly správně a uvedly oba důvody – „hovínka jsou jejich potrava“ a „klade do nich vajíčka, ze kterých se pak vylíhnou malí hovniválové.“

I po čtvrté lekci je znát, že děti získaly nové vědomosti o životě různých druhů brouků. Osvojily si znalost dalších druhů brouků. Stále oceňovaly přístup k informacím v knihách a na další informace o broucích se doptávaly.

9.2 Individuální pokrok dětí v přírodovědných znalostech ověřený testy

V této kapitole vyhodnocuji individuální výsledky a pokroky dětí v oblasti přírodovědných znalostí, kterou jsem ověřovala u každé ze čtyř lekcí pomocí pretestů a posttestů.

• Chlapec „A“

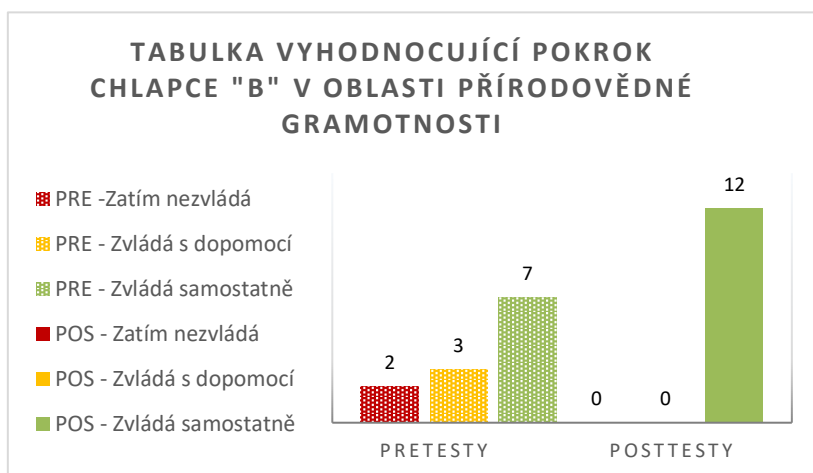

Tabulka č. 10 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „A“

Šestiletý chlapec „A“ byl přítomen na třech lekcích. V pretestech odpověděl na sedm otázek samostatně, na čtyři otázky s dopomocí – (slovní popis obrázků vývojového stadia mravence, znal méně než tři druhy brouků, nedokázal zdůvodnit, proč mravenci chodí za sebou a čím se živí motýli – odpověděl pouze obecně květinami). Na jednu otázku nejprve nezvládl odpovědět (konkrétně na otázku: „K čemu si brouk Hovnivál válí svoji

kuličku trusu?“). V posttestech se jeho přírodovědné znalosti zlepšily natolik, že dokázal samostatně odpovědět na všechny otázky. Tento chlapec měl všeobecně veliký zájem o knihy nabízené během lekcí. Také si oblíbil wimmelbuch „Rok v lese“, ve kterém si s kamarády vzájemně dávali úkoly a hledali různé živočichy.

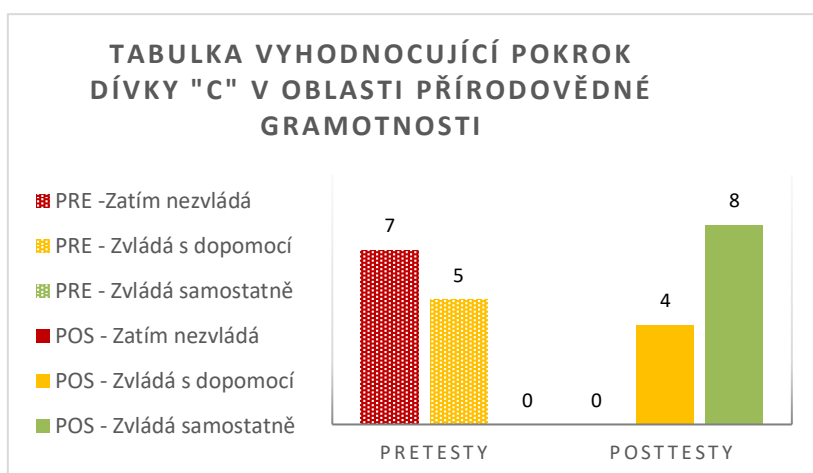
- **Chlapec „B“**

Tabulka č. 11 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „B“

Pětiletý (5,7 let) chlapec „B“ se účastnil tří lekcí. V pretestech odpověděl na sedm otázek samostatně, u více lekcí nezvládl nebo potřeboval dopomoci se skládáním obrázkových kartiček a jejich popisem. V posttestech se jeho přírodovědné znalosti zlepšily a slovní zásoba vzrostla natolik, že již dokázal samostatně odpovědět na všechny otázky a popsat všechna vývojová stadia hmyzu. Jeho nejoblíbenější kniha byla „Jak vyžrát na pavouky“, kterou si půjčoval téměř vždy během odpočívání na lehátku a smál se humornému obsahu knihy.

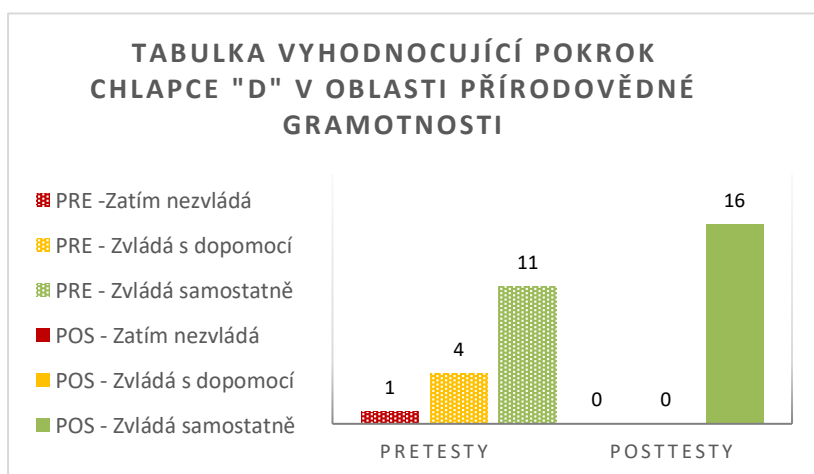
- **Dívka „C“**

Tabulka č. 12 *Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti dívky „C“*

Čtyřletá (4,5 let) dívka „C“ byla přítomna na třech lekcích „motýli“, „včely“ a „brouci“. V pretestech odpověděla na pět otázek s dopomocí a na sedm otázek nezvládala odpovědět. (Z počátku nezvládala u více lekcí skládání obrázků a popis vývojových stadií, také neznala odpovědi na otázky „Jak se říká nočnímu motýlu?“, „Jak se říká nejdůležitější včele v úle“, „K čemu si brouk hovníval váli svoji kuličku trusu?“ a znala méně než tři druhy brouků.) V posttestech se její přírodovědné znalosti výrazně zlepšily a samostatně dokázala odpovědět na osm otázek, zbylé čtyři odpověděla s dopomocí. Tato dívka se na počátku lekcí seznamovala s tématy, která pro ni byla dosud téměř neznámá, nová. Během lekcí však byla bystrá a zvládala si osvojit velké množství nových pojmů, informací a znalostí, které prokázala při závěrečných posttestech. Při řízených literárních činnostech byla spíše v roli „posluchačky“, naslouchala názorům a odpovědím druhých dětí. Tato dívka si velice ráda prohlížela naučné interaktivní knihy s otevíracími okénky a leporela.

- **Chlapec „D“**

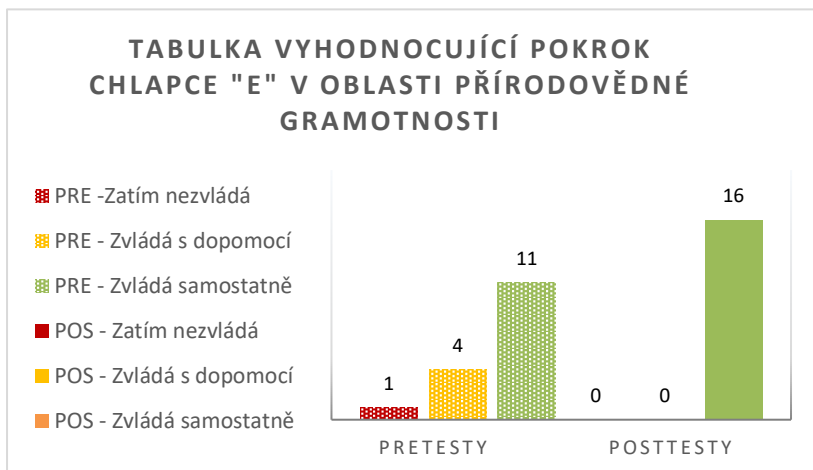

Tabulka č. 13 *Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „D“*

Pětiletý (5,6 let) chlapec „D“ byl přítomen při všech lekcích. Již v pretestech odpověděl na jedenáct otázek samostatně, potřeboval dopomoci pouze při popisu vývojových stadií včely a slunéčka sedmítečného. Dále zatím nedokázal zdůvodnit, proč chodí mravenci za sebou, na otázku „K čemu jsou včely důležité?“ odpověděl pouze, že nám dávají med. Nedokázal odpovědět na jedinou otázku – zda jsou mravenci agresivní.

V posttestech již dokázal odpovědět na všechny otázky správně, v porovnání s dalšími vrstevníky nadstandardně obsáhle. Během lekcí byl velice aktivní, bystrý, zvědavý a doptával se na spoustu dalších informací nebo je vyhledával v naučných publikacích.

- **Chlapec „E“**

Tabulka č. 14 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „E“

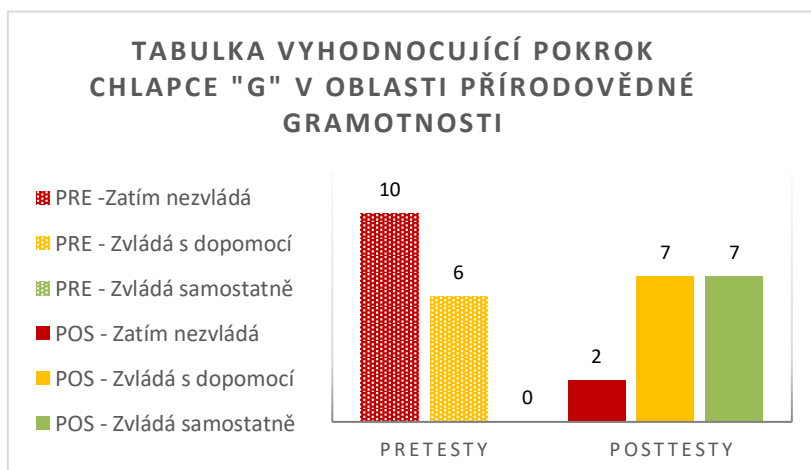
Pětiletý (5,10 let) chlapec „E“ účastnil se všech lekcí a měl velice podobné výsledky jako chlapec „D“. Již v pretestech odpověděl na jedenáct otázek samostatně, potřeboval dopomoci pouze při čtyřech úkolech – popisu vývojového stadia včely, proč chodí mravenci za sebou a na otázku „K čemu jsou včely důležité?“ odpověděl pouze, že nám dávají med. Jedinou otázkou, na kterou odpověděl chybně, byla – „Čím se živí motýli?“ V posttestech již dokázal odpovědět na vše správně, a stejně jako chlapec „D“ odpovídal na otázky nadstandardně v porovnání s jinými vrstevníky (například dokázal vyjmenovat veliké množství druhů brouků aj.). Během lekcí byl velice aktivní a zvědavý, při řízených literárních činnostech odpovídal velmi pohotově a každodenně pátral ve svém okolí po hmyzu a pozoroval ho. Měl také veliký zájem o naučné knihy, které se zabývají hmyzem.

- **Dívka „F“**

Pětiletá (5,3 let) dívka „F“ byla přítomna pouze první čtyři dny výzkumu a zodpověděla pouze první pretest první lekce, na posttestu již pro nemoc nebyla přítomna.

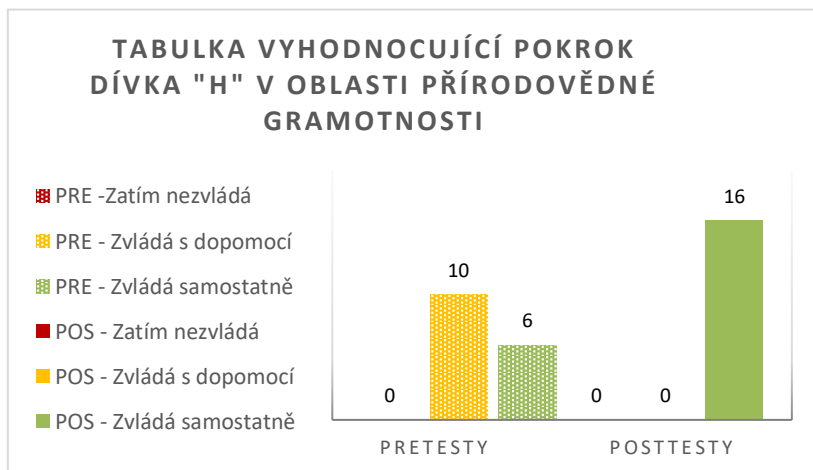
- **Chlapec „G“**

Tabulka č. 15 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „G“

Čtyřletý (4,6 let) chlapec „G“ byl přítomen na všech čtyřech lekcích. V pretestech zatím nedokázal odpovědět na deset otázek – na většinu otázek odpovídal „nevím“. S dopomocí zvládl odpovědět na šest otázek, samostatně zatím neodpověděl na žádnou. Tento chlapec má diagnostikován opožděný vývoj řeči a zpočátku školního roku pro něj bylo celkově těžké komunikovat v novém prostředí. Jelikož výzkum probíhal během měsíce října, tak chlapec teprve pozvolna získával důvěru a s tím se postupně zlepšovala jeho schopnost komunikace. O to větší byl jeho pokrok v posttestech, při kterých již dokázal samostatně odpovědět na sedm otázek. Naučil se mnoho nových pojmů, dokázal vyjmenovat více než tři druhy brouků, zdůvodnit důležitost včel pro ekosystém, proč si hovníval válí kuličku trusu aj. U většiny lekcí zvládl s dopomocí seřadit obrázky vývojových stadií hmyzu a pojmenovat je. Při řízených literárních činnostech byl spíše v roli „posluchače“ a naslouchal názorům druhých. Velice rád si prohlížel leporela a jiné naučné knihy o hmyzu, také ho zaujala zvuková kniha „V lese plném zvuků“ a obrázková kniha ilustrovaná fotkami ze zfilmované pohádky loutkových „Broučků“. Často si půjčoval knihu „Hravý hmyz“, kde ho bavilo objevovat svět hmyzu trojbarevnou lupou.

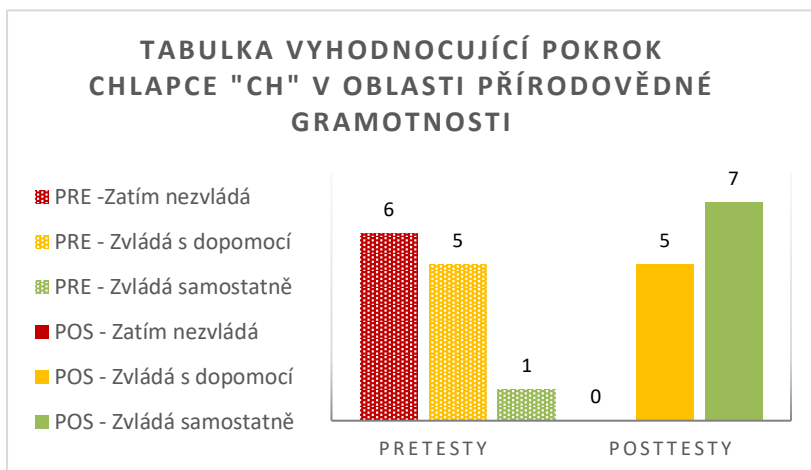
- **Dívka „H“**

Tabulka č. 16 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti dívky „H“

Pětiletá (5,8 let) dívka „H“ byla přítomna při všech lekcích. Již v pretestech odpověděla na šest otázek samostatně, u deseti otázek potřeboval dopomoci – bylo patrné, že si není jistá a hádá správnou odpověď. V posttestech se zlepšila, bylo vidět, že si již je v odpovědích na otázky jistá a na všechny odpověděla správně. Během lekcí byla bystrá, pohotová a při řízených literárních činnostech se aktivně zapojovala do diskusí a navazujících aktivit. Zaujala ji většina naučných knih, nejvíce si půjčovala publikace s dobrodružným nebo humorným příběhem – například: „Ó,ó,ó, vajíčko!“, „Včelka Meduška“, „Knížka Ferdy Mravence“, „Ela a noční světýlka“ nebo „Hovnivál Hugo“. Oblíbila si také zvukovou nahrávku knihy „Ó,ó,ó, vajíčko!“, při jejímž poslechu současně otáčela stránky publikace dle děje příběhu, který slyšela z CD. Také vyžadovala časté pouštění zhudebněných veršovaných textů knih „Polámal se mraveneček“ a „Mravenčí ukolébavky“, na něž ráda tančila.

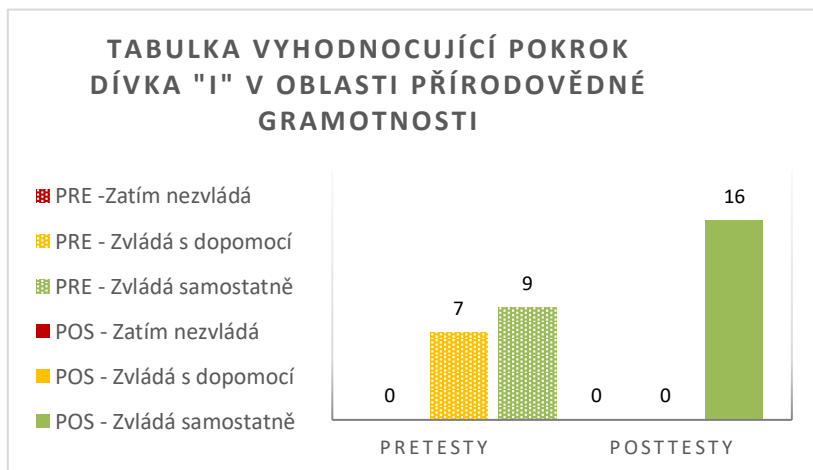
- Chlapec „CH“

Tabulka č. 17 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „CH“

Nejmladší tříletý (3,7 let) chlapec byl přítomen na třech lekcích. V pretestech odpověděl na pět otázek s dopomocí, na šest nezvládal odpovědět a na jednu dokázal odpovědět samostatně – konkrétně na otázku: „Jak se říká největší a nejdůležitější včele v úlu?“. Tento chlapec na počátku lekcí témata týkající se hmyzu teprve objevoval, většina informací pro něj byla nových a s řadou pojmů se teprve seznamoval. Během lekcí byl velice bystrý a zvládal si osvojit velké množství nových pojmů, informací a znalostí, které prokázal při závěrečných posttestech. Při nich se zlepšil a samostatně dokázal odpovědět na sedm otázek (například dokázal vyjmenovat tři druhy brouků, zdůvodnit význam včel, složit dle časové posloupnosti obrázky vývoje sluníčka sedmítečného aj.), na pět otázek odpověděl s dopomocí (obvykle potřeboval dopomoci s popisem obrázků vývojových stádií hmyzu). Při řízených literárních činnostech byl velice aktivní a komunikativní, nebál se odpovídat a zapojovat do diskusí se staršími dětmi. Tento chlapec si velice rád prohlížel leporela a interaktivní knihy s otevíracími okénky, také měl zálibu ve zvukové knize „V lese plném zvuků“.

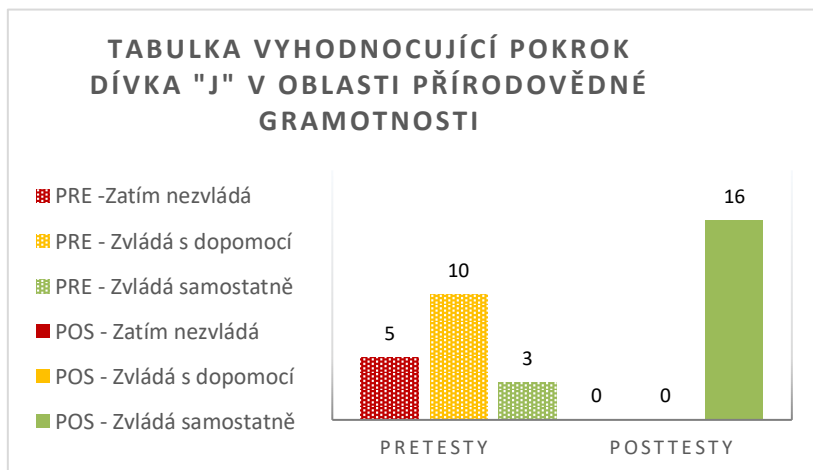
- **Dívka „I“**

Tabulka č. 18 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti dívky „I“

Pětiletá (5,10 let) dívka „I“ se účastnila všech lekcí. Již v pretestech odpověděla na devět otázek správně, potřebovala dopomoci při skládání a popisu vývojových stadií u některých druhů hmyzu a při vyjmenování více druhů brouků. Tato dívka je velmi inteligentní, na svůj věk velice vyspělá a hloubavá – většinu jevů: „K čemu jsou včely důležité?“, „Proč si brouk Chrobák válí kuličku trusu?“ aj, dokázala odůvodnit. V posttestech již dokázala odpovědět na všechny otázky samostatně. Během lekcí byla velice zvědavá, bavilo ji objevovat nové informace v knihách, vybírala si především knihy s realistickými nebo uměleckými ilustracemi. Výběr publikací zdůvodňovala tím, že těmto ilustracím v nich může věřit, že jsou skutečné. Také se jí líbily humorné a dobrodružné příběhy s nějakým hmyzím hrdinou, například: „Knížka Ferdy mravence“ nebo „Ó, ó, ó, vajíčko“. Také si oblíbila leporela „Malá beruška“ a „Malý motýlek“ ilustrovaná francouzskou ilustrátorkou Isabelle Simlerovou, tištěná na recyklovaném neběleném papíře, která jsou šetrnější k životnímu prostředí. Z aktivit navazujících na řízené literární činnosti měla nejraději výtvarné, estetické nebo land-artové aktivity.

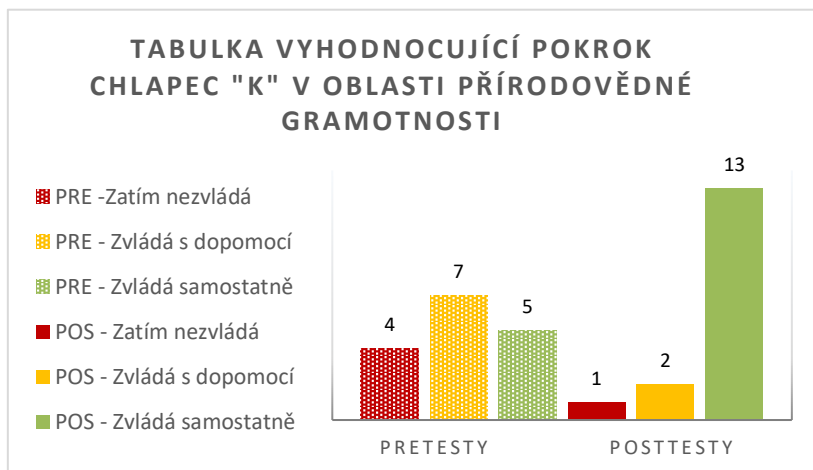
- **Dívka „J“**

Tabulka č. 19 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti dívky „J“

Čtyřletá (4,4 let) dívka „J“ byla přítomna na všech lekcích. V pretestech správně odpověděla na tři otázky, u deseti otázek potřeboval dopomoci a na pět otázek zatím neznala odpověď. S ohledem na svůj věk se v posttestech úžasně zlepšila, během lekcí byla bystrá a pohotová, při řízených literárních činnostech a navazujících aktivitách byla velice aktivní a dokázala si zapamatovat rozsáhlé množství nových informací. V posttestech dokázala samostatně seřadit a pojmenovat vývojová stadia motýla, včely, mravence i „berušky“. Dokázala zdůvodnit celou řadu jevů, nazvat a správně pojmenovat různé druhy hmyzu a další. Zaujala ji většina naučných interaktivních knih, měla oblibu v publikacích s humorným příběhem: „Ó,ó,ó, vajíčko!“, „Knižka Ferdy Mravence“. Společně s dívkou „H“ si oblíbila zvukovou nahrávky knihy „Ó,ó,ó, vajíčko!“ a zhudebněné veršované texty knih „Polámal se mravenček“ a „Mravenčí ukolébavky“ na něž, společně s dívkou „H“, rády tančily. Nejvíce ji upoutaly „fantasy“ ilustrace z knihy „Ela a noční světýlka“.

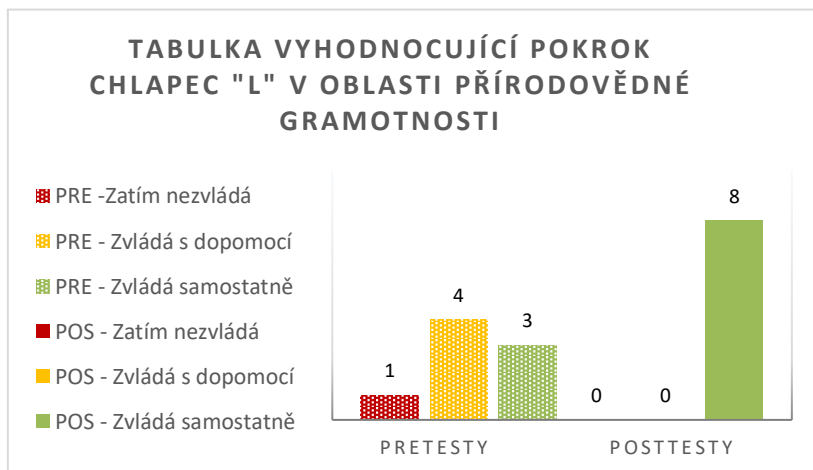
- **Chlapec „K“**

Tabulka č. 20 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „K“

Čtyřletý (4,3 let) chlapec byl přítomen na všech lekcích, chodil domů po obědě, proto neslyšel četbu některých publikací během poledního odpočinku. V pretestech odpověděl na pět otázek samostatně, na sedm s dopomocí a na čtyři neznal odpověď. Během lekcí byl velice bystrý a komunikativní, bylo vidět, že má z nově nabytých znalostí a informací radost, rád o nich mluví a sděluje je druhým, tím si je i dobře zapamatoval. Při závěrečných pretestech se zlepšil a samostatně dokázal odpovědět na třináct otázek (například dokázal popsat, seřadit a vyjmenovat většinu vývojových stadií hmyzu, zdůvodnit řadu jevů, vyjmenovat různé druhy brouků aj.). Při dvou otázkách dokázal odpovědět s dopomocí (při skládání a pojmenování obrázků vývojového stadia mravence). Na jednu – „Jak se říká nočnímu motýlu?“ nedokázal odpovědět. Tento chlapec si velice rád prohlížel interaktivní naučnou knihu „Hravý hmyz“ a trojbarevnou lupou v ní odkrýval skryté obrázky. Zamiloval a zapamatoval si vtipné verše z knihy „Ó,ó,ó, vajíčko!“ a rád je přednášel ostatním dětem a společně se jim smály. Také ho zaujala zvuková kniha „V lese plném zvuků“ a naučné knihy s příběhem od Simony Smatany Čechové „Hovnivál Hugo“ a „Včelař Josífek“, které i ilustrovala.

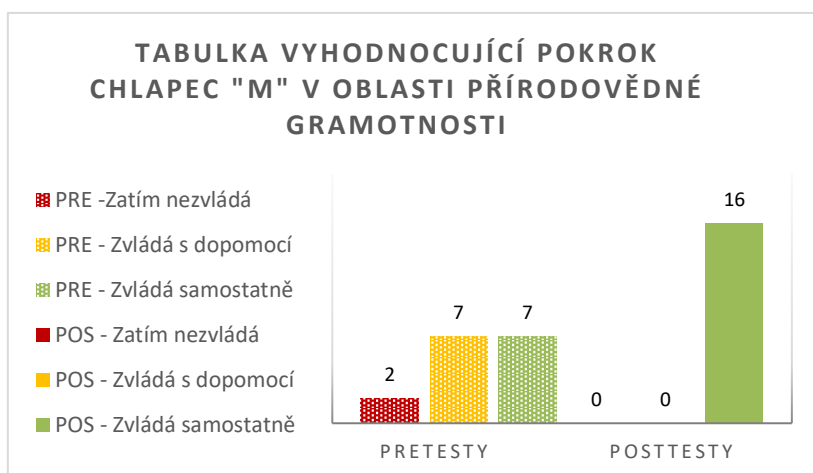
- **Chlapec „L“**

Tabulka č. 21 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „L“

Šestiletý (6,2 let) chlapec „L“ byl přítomen pouze první dva týdny výzkumu na lekcích „motýli“ a „včely“. Dále se pro zranění nemohl účastnit výuky v mateřské škole. V pretestech odpověděl na polovinu otázek samostatně, na tři s dopomocí (u lekce „včely“ a „motýli“ potřeboval dopomocí s pojmenováním jednotlivých vývojových stadií, na otázku: „Čím se živí motýli?“ a „Proč jsou včely důležité?“ odpověděl jen částečně). Na otázku „Jak se říká nočnímu motýlu?“ neznal odpověď. Během lekcí byl pozorný a projevoval o témata týkající se hmyzu zájem, rád při venkovních aktivitách hledal hmyz a byl nadšený z exkurze k panu včelaři. Z publikací si nejvíce oblíbil „Rok v lese“, kde s ostatními staršími chlapci vyhledávali různá zvířata a hmyz. V posttestech již dokázal na všechny otázky odpovědět samostatně.

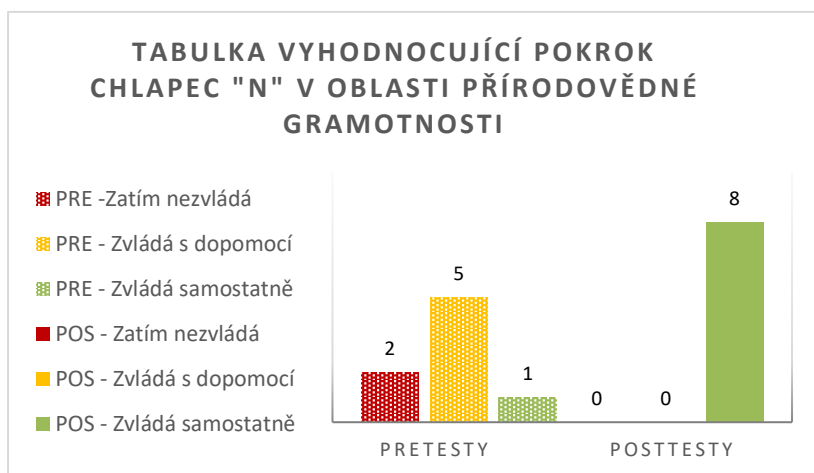
- **Chlapec „M“**

Tabulka č. 22 *Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „M“*

Pětiletý (5,5 let) chlapec „M“ se účastnil všech lekcí. V pretestech odpověděl na sedm otázek správně, s dalšími sedmi úkoly potřeboval dopomoci. Na dvě otázky nedokázal odpovědět (Na otázku „Jak se říká největší a nejdůležitější včele v úlu?“ odpověděl sršeň a nezvládl seřadit obrázkové kartičky vývoje včely dle časové posloupnosti). V posttestech se jeho přírodovědné znalosti zlepšily a slovní zásoba vzrostla natolik, že již dokázal samostatně odpovědět na všechny otázky, seřadit a popsat všechna vývojová stadia. Jeho nejoblíbenější kniha byla „Motýl, motýlek“, kterou si během první lekce půjčoval téměř vždy při odpočívání na lehátku. Vsouval pod vyřezané průhledy ve stránkách různě barevné papíry, a tím měnil barevnost hmyzu – průhledu. Také ho zaujala zvuková kniha „V lese plném zvuků“ a veršovaný humorný příběh z knihy „Ó, ó, ó, vajíčko!“.

- **Chlapec „N“**

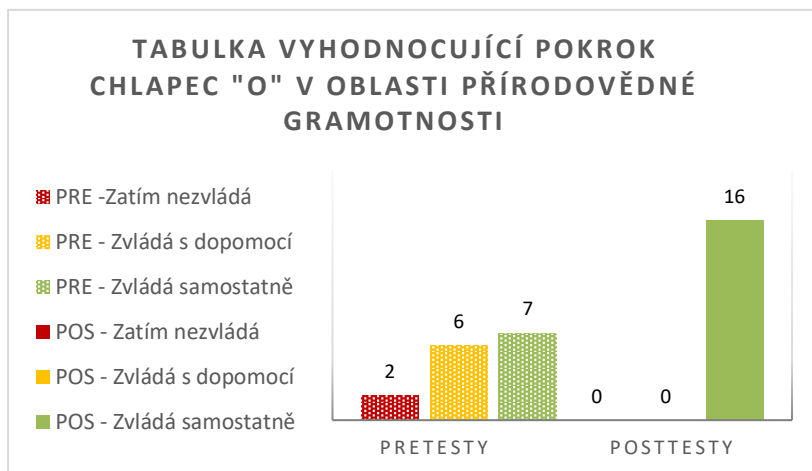
Tabulka č. 23 *Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „N“*

Čtyřletý (4,6 let) chlapec „N“ byl přítomen pouze na druhé lekci „včely“ a čtvrté lekci „brouci“. V pretestech odpověděl na jednu otázku správně, na pět s dopomocí a na dvě otázky neznal odpověď. Během lekcí byl aktivní a projevoval o témata týkající se hmyzu zájem, především u včel – rád se o nich bavil, protože pomáhá svému dědečku včelaři se o ně starat. Z publikací si nejvíce oblíbil knihu „Lumír včelaři“ a zvukovou knihu „V lese plném zvuků“. V posttestech již dokázal na všechny otázky odpovědět

samostatně – dokázal vyjmenovat více než tři druhy brouků, zdůvodnit, proč si chrobák válí kuličku trusu, vysvětlit důležitost včel a seřadit a popsat dle časové posloupnosti vývoj včely i sluníčka sedmítečného.

- **Chlapec „O“**

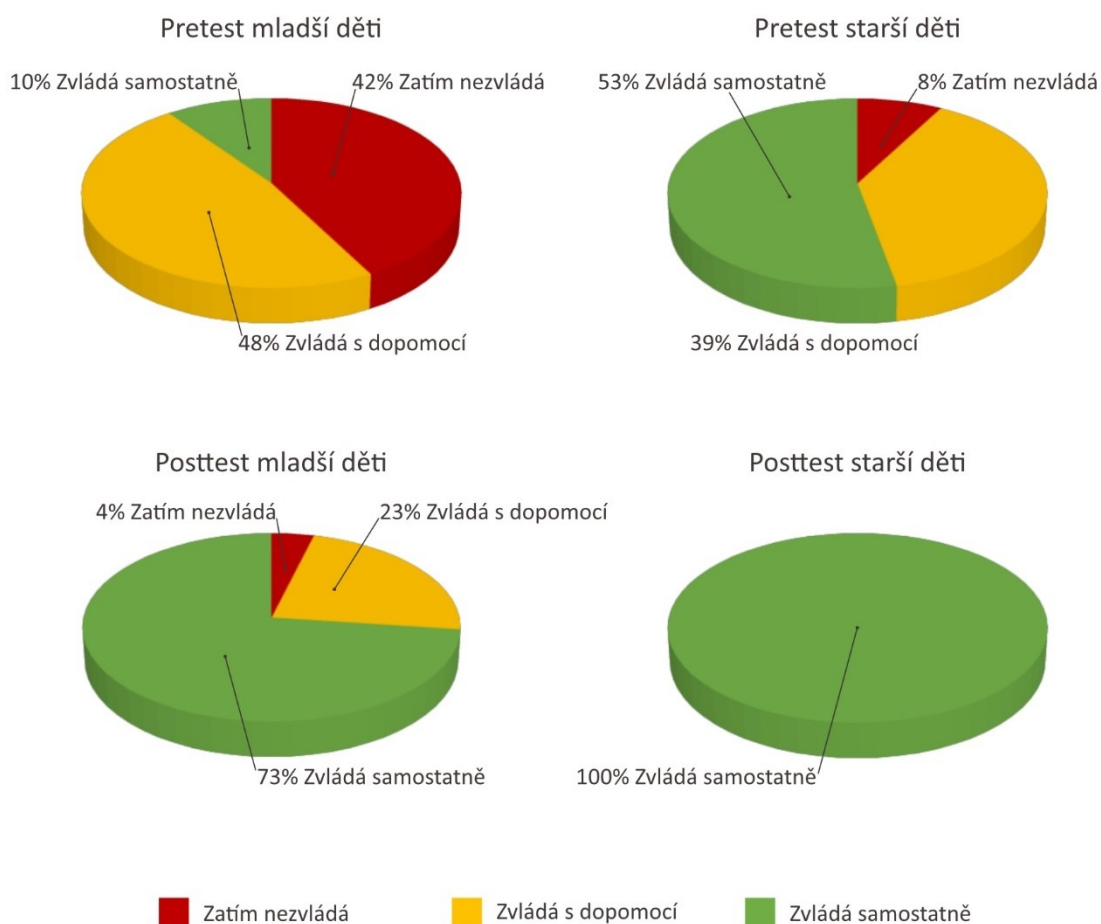
Tabulka č. 24 Vyhodnocující individuální vstupní a výstupní přírodovědné znalosti chlapce „O“

Šestiletý (6,1 let) chlapec „O“ byl přítomen na všech lekcích. V pretestech odpověděl na sedm otázek samostatně, na šest otázek s dopomocí – (často potřeboval pomoci s řazením a slovním popisem obrázků vývojových stadií hmyzu, nedokázal zdůvodnit, proč mravenci chodí za sebou). Na dvě otázky zatím nezvládl odpovědět – (na otázky: „Jak se říká nočnímu motýlu?“ a „K čemu si brouk hovníval válí svoji kuličku trusu?“ – odpověděl „Dělá z toho kytičky.“). V posttestech se jeho přírodovědné znalosti zlepšily natolik, že dokázal samostatně odpovědět na všechny otázky. Tento chlapec měl všeobecně během lekcí veliký zájem o nabízené naučné publikace, rád v nich listoval a prohlížel si obrázky. Také si velmi oblíbil wimmelbuch „Rok v lese“, ve kterém si s kamarády dávali úkoly a hledali různé živočichy. Zaujala ho i zvuková kniha „V lese plném zvuků“, kde byl fascinován zvukovými tlačítky v publikaci. Kniha „Ó,ó,ó, vajíčko!“ chlapce zaujala svými humornými verši.

9.3 Porovnání výsledků testu u mladších a starších dětí

V této kapitole budu porovnávat vstupní a výstupní úroveň přírodovědných znalostí u mladších – tří až čtyřletých dětí se staršími – pěti až šestiletými dětmi. Došla jsem k následujícímu vyhodnocení, které jsem pro lepší přehlednost zpracovala do grafu se slovním popisem.

VÝSLEDKY PŘÍRODOVĚDNÉ GRAMOTNOSTI DĚTÍ

Tabulka č. 24 Vyhodnocující přírodovědné znalosti mladších a starších dětí v pretestech a posttestech

Výsledky testů jasně prokazují, že mladší děti měly v pretestech pouze 10% úspěšnost, zatímco starší děti měly 53 % úspěšnost. Lze tedy říci, že na přírodovědné gramotnosti dítěte se značně podílí jeho zkušenost s daným tématem, která souvisí s jeho věkem a možnostmi, kterých se mu ohledně daného tématu během jeho života dostalo.

V posttestech již tak velké rozdíly v získaných přírodovědných znalostech mezi dětmi nebyly – mladší děti (tří až čtyřleté) samostatně zvládly odpovědět na 73 % otázek a starší (pěti až šestileté) děti dokázaly odpovědět na všechny otázky.

10 Vyhodnocení získaných dat dotazníků

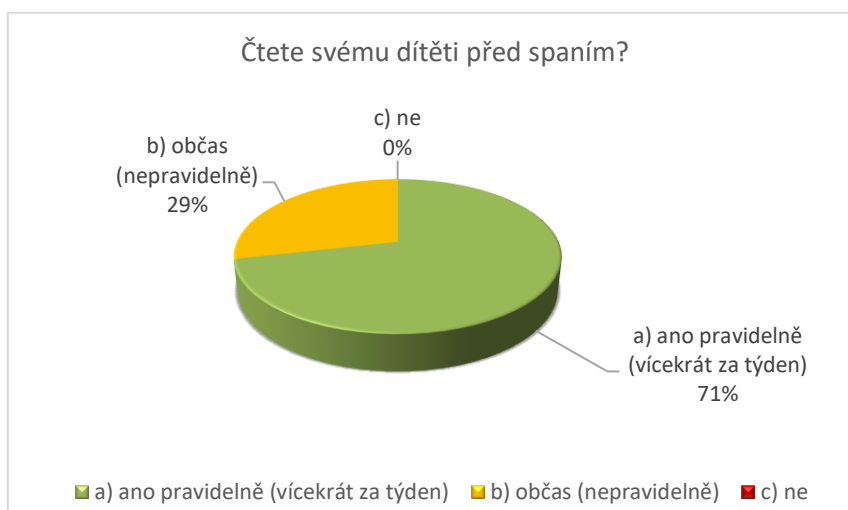
Z vyplněných dotazníků byly výsledky analyzovány a zpracovány do grafů se slovním popisem. Z celkového počtu 14 distribuovaných dotazníků byly vráceny všechny. Tento vynikající výsledek návratnosti přičítám pravidelnému kontaktu s rodiči, díky němuž jsem byla schopna opakovaně připomínat odevzdání dotazníků a získat od nich komplexní a důležité informace pro průzkum. Znění dotazníku pro rodiče je uvedeno v příloze číslo 3.

Jak již bylo zmíněno výše, šesti otázkami jsem mapovala čtenářské zázemí dětí, abych ho mohla propojit s mými zjištěními z lekcí. Výsledky prezentuji na základě položek v dotazníku. Při popisu výsledků, k nimž jsem dospěla, kombinuji slovní popis a grafy, které pomáhají výsledky vizualizovat.

10.1 Zpracování dotazníku pro rodiče: Rodinná čtenářská infrastruktura

1. Čtete svému dítěti před spaním?

Pomocí prvních tří otázek v tomto dotazníku jsem chtěla zjistit čtenářské zázemí dětí doma, tzv. rodinnou čtenářskou infrastrukturu. Z výsledků dotazníku vyplývá, že 71 % rodičů pravidelně čte svým dětem před spaním, 29 % rodičů čte občas a tedy nepravidelně. Ani jeden z rodičů neuvedl, že svému dítěti před spaním nepředčítá. Všichni dotazovaní rodiče aktivně podporují čtení svých dětí před spaním, ať už pravidelně, nebo občas.

Graf č. 1 Kolik rodičů čte dětem před spaním

2. Navštěvujete se svým dítětem knihovnu?

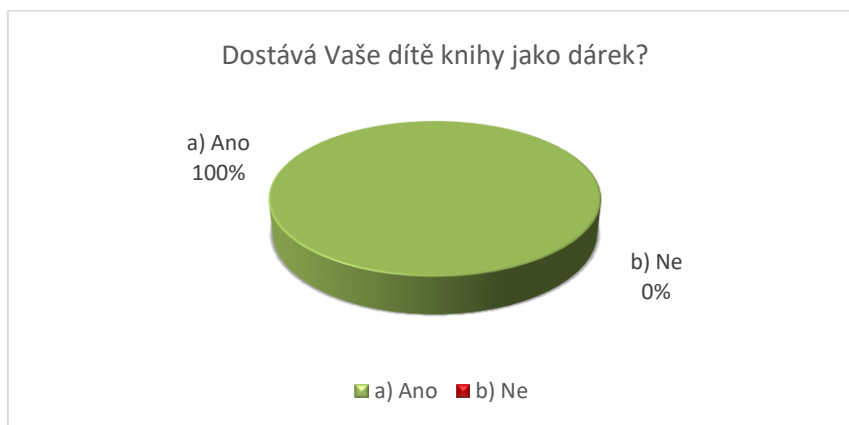
Podle výsledků dotazníku můžeme konstatovat, že 64 % rodičů pravidelně navštěvuje knihovnu společně se svými dětmi. Z toho vyplývá, že tato činnost je pro většinu rodin běžnou praxí. Oproti tomu 36 % rodičů neuvádí návštěvy knihovny jako součást svých společných aktivit s dětmi. Toto zjištění nám ukazuje různé postoje rodičů k důležitosti navštěvování knihoven se svým dítětem v předškolním věku.

Graf č. 2 Kolik rodičů navštěvuje se svým dítětem knihovnu

3. Dostává vaše dítě knihy jako dárek?

Všechny odpovědi na tuto otázku byly kladné, a to v podobě 100 % rodičů, kteří uvedli, že dávají svému dítěti knihy darem. V průzkumu se nevyskytla ani jedna negativní odpověď na tuto otázku. Toto shodné rozhodnutí rodičů zdůrazňuje význam knih jako dárku pro jejich děti a ukazuje na pozitivní postoj k literatuře.

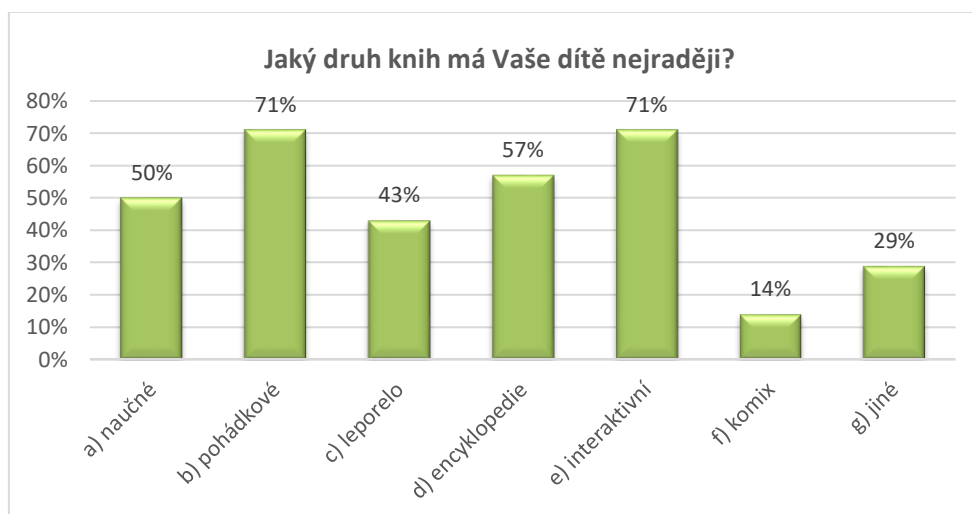

Graf č. 3 Kolik dětí dostává knihy darem

4. Jaký druh knih má Vaše dítě nejraději? (zakroužkujte podle potřeby více odpovědí)

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda mají rodiče povědomí o tom, jaký druh knih preferují jejich děti. Mezi oblíbenými druhy převládají pohádkové a interaktivní knihy, které získaly 71 % hlasů. Následují encyklopedie s 57 %, naučné knihy s 50 % a leporela s 43 % dětí, které si oblíbily tuto kategorii knih. U jiných druhů knih uvedli čtyři rodiče konkrétní příklady. První zmínili dobrodružné knihy s tematikou zvířat, druzí knihy zaměřené na matematické dovednosti, třetí uvedli obrázkové knihy bez textu – wimmelbuchy a čtvrtí zmínili knihy do kterých se dá psát nebo kreslit. Nejméně hlasů získaly komiksy, pouze 14 %. (viz graf č.4)

Oblibu pohádkových knih a naučných knih, včetně encyklopedií, v této věkové kategorii dokládají i výzkumy, např. Friedlanderová, Prázová, Landová a Richter (2018) či Prázová, Homolová, Landová a Richter (2014).

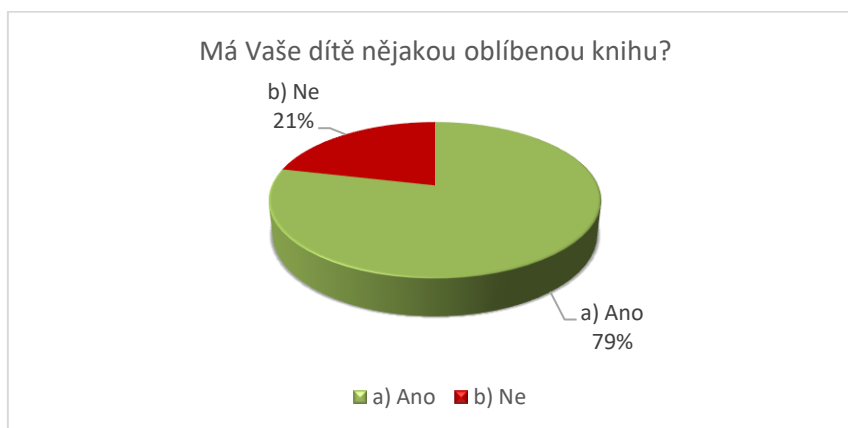

Graf č. 4 Oblíbenost druhu knih

5. Má Vaše dítě nějakou oblíbenou knihu?

Tato otázka navazuje na předchozí a zjišťuje, jaké mají rodiče povědomí o oblíbených knihách svých dětí. 79 % rodičů uvedlo, že jejich dítě má jednu nebo více oblíbených knih. Pozoruhodným zjištěním je, že tři rodiče uvedli knihu *Rok v lese*, s níž jsme pracovali během našich lekcí. Jiný rodič uvedl knihu *V lese plném zvuků*, což je zvuková kniha, kterou jsme také v rámci lekcí použili. Dále byly jmenovány různé knihy, které nejsou přímo spojeny s našimi lekcemi, jako například *Bílá paní na hlídání*, *Obrázkové říkanky*, *Myšák jménem Julian*, *Jak Janička zachraňovala kouzelnou říši*,

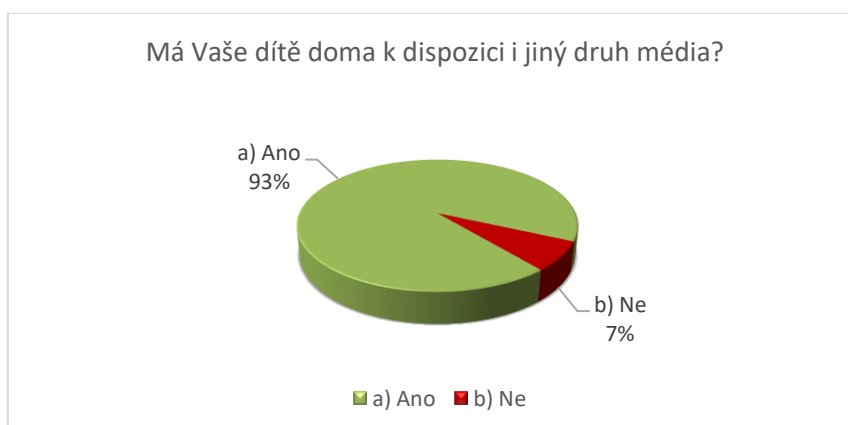
Ilustrovaný průvodce přírodou, Ferda a jeho mouchy, Ema a její kouzelná zoo, Varvara kniha o velrybím putování, Moje velká kniha čísel, Život na statku, Poviem ti: Čo robia autá, O vile Amálce, Hasičské pohádky, různé encyklopedie a klasické české pohádky. Z těchto získaných dat vyplývá, že rodiče mají dobré povědomí o oblíbených knihách svých dětí, a tyto knihy jsou tematicky rozmanité.

Graf č. 5 Oblíbenost knih

6. Má Vaše dítě k dispozici i jiný druh média? (televize, počítač, tablet, mobil, rádio – apod.)

Z této otázky vyplývá, že velká většina dětí, konkrétně 93 %, má doma kromě knih k dispozici i jiná média. Dva rodiče však zdůraznili, že i přes dostupnost jiných médií musí být jejich dítě pod dozorem, a čas, který mohou věnovat těmto médiím, je omezen. Pouze 7 % rodičů uvedlo, že jejich dítě nemá k dispozici žádná jiná média kromě knih. Tyto odpovědi ukazují, že se děti setkávají v domácím prostředí i s dalšími druhy médií. Rodiče zaujímají různé přístupy k jejich využívání.

Graf č. 6 Výskyt a dostupnost jiných médií doma

7. Pozorujete u Vašeho dítěte v poslední době zvýšený zájem o naučnou literaturu s tematikou hmyzu?

Záměrem této otázky bylo zjistit, jak byl ovlivněn vztah dětí k naučné literatuře těmito lekce. Zda se díky nim děti začaly více zajímat o tuto tematiku. Z výsledků průzkumu vyplývá, že 64 % dětí nyní projevuje zvýšený zájem o naučné knihy týkající se hmyzu. Dva rodiče dokonce k této otázce poznamenali, že jejich děti jim v důsledku lekcí doma pravidelně dělají přednášky o hmyzu. Naopak 36 % dětí tento zájem neprojevuje.

Graf č. 7 Zájem o naučné knihy s tematikou hmyzu

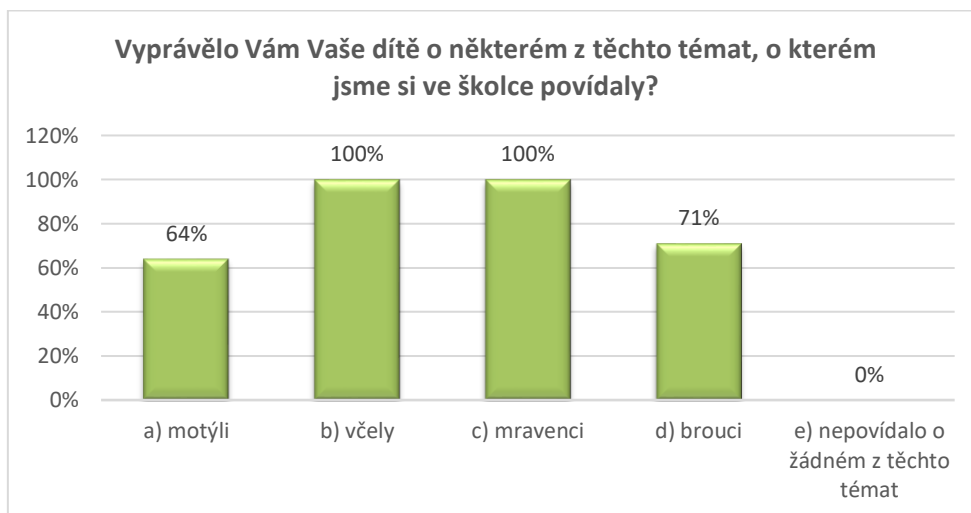
8. Vyprávělo Vám Vaše dítě o některém z těchto témat, o kterém jsme si ve školce povídaly? (podle potřeby zaškrtněte více odpovědí)

Cílem této otázky bylo zjistit, která ze čtyř lekcí (motýli, včely, mravenci, brouci) byla tématem, o jakém děti nejvíce hovořily s rodiči doma. Zároveň jsem zjišťovala, zda děti doma s rodiči diskutovaly o knihách, které jsme četli, případně jim vyprávěli o dalších aktivitách navazujících na práci s naučnou literaturou k dané lekci.

Z výpovědí rodičů lze vyčíst, že všechny děti doma diskutovaly o druhé lekci, týkající se včel (při které bylo přítomno 14 dětí), o třetí lekci, zabývající se mravenci (při které bylo přítomno 10 dětí). Tím pádem dosahuje procentuální zaujetí těmito lekce 100 %. O čtvrté lekci, která se zaměřovala na brouky, doma diskutovalo 71 % dětí (při níž bylo přítomno 14 dětí). Nejmenší procento dětí, celkem 64 %, se doma bavilo o první lekci věnované motýlům. Toto zjištění může být překvapující, protože kniha „Ó, ó, ó, vajíčko“

(použita v rámci první lekce o motýlech) obdržela největší počet hlasů při hodnocení knih u jednotlivých lekcí. Domnívám se, že důvodem pro tuto nižší diskusi o první lekci je fakt, že byla realizována o měsíc dříve než distribuce dotazníků rodičům. To mohlo být příčinou zapomenutí toho, co jim děti o této lekci vyprávěly.

Graf č. 8 Míra zaujetí jednotlivými tématy o hmyzu

10.2 Shrnutí výsledků z dotazníku pro rodiče o čtenářském zázemí dětí

Všichni rodiče aktivně přispěli k průzkumu tím, že vyplnili papírový dotazník. Někteří z nich doplnili své odpovědi ústně a poskytli další detaily k otázkám. Výsledky tohoto průzkumu ukazují, že všichni rodiče pravidelně nebo alespoň občas čtou svým dětem před spaním. 64 % rodičů navštěvuje pravidelně se svými dětmi knihovnu. Všichni rodiče uvádějí, že jejich dítě běžně dostává knihu darem. Nejvíce preferovanými druhy knih u dětí jsou pohádkové a interaktivní knihy, které získaly 71 % hlasů, následované encyklopediemi s 57 %, naučnými knihami s 50 % a leporely s 43 %. Více než tři čtvrtiny rodičů mají povědomí o oblíbených knihách svých dětí. Téměř všechny děti, konkrétně 93 %, mají kromě knih k dispozici i další média. Z výsledků průzkumu vyplývá, že po absolvování lekcí se u 64 % dětí projevuje zvýšený zájem o naučné knihy s tematikou hmyzu. Doma nejvíce diskutované lekce dětmi byly druhá a třetí, nadpoloviční většina dětí doma hovořila i o zbylých dvou lekcích.

11 Vyhodnocení výzkumných otázek

Tato diplomová práce si stanovila tři hlavní cíle:

Prvním cílem bylo vytvořit lekce s naučnou literaturou o hmyzu, přispívající k rozvoji přírodovědných znalostí u dětí ve vybrané třídě mateřské školy a ověřit jejich dopad na znalosti dětí.

K tomuto cíli byly stanoveny čtyři výzkumné otázky, na které budu postupně hledat odpovědi.

1.1 Jakými přírodovědnými znalostmi byly vybaveny děti před intervenční činností (tj. návrhu a realizaci lekcí)?

Přírodovědné znalosti dětí před intervenční činností jsem zjišťovala pomocí pretestů, které jsem prováděla vždy před realizací jednotlivých lekcí. Jejich prostřednictvím jsem zjišťovala úroveň vstupních znalostí dětí ke konkrétnímu tématu. Úroveň přírodovědných znalostí u jednotlivých dětí byla rozdílná – vyzorovala jsem, že veliký vliv na znalosti dětí má věk a jejich předchozí zkušenost s daným tématem. Starší – pěti až šestileté děti – měly již s jednotlivými tématy zkušenost a často jim stačilo jen dopomoci, případně nedokázaly odpovídat na otázky, které byly specializovanější a zaměřené více do hloubky. Zatímco mladší – tři až čtyřleté děti – se s tématy teprve seznamovaly, měly například větší problémy popsat vývojová stadia hmyzu, pro která neměly osvojenou dostatečnou slovní zásobu. Individuální výsledky pretestů, tedy vstupních přírodovědných znalostí, uvádím v kapitole č. 9.2 *Individuální pokrok dětí v přírodovědných znalostech ověřený testy*.

1.2 U jakých dětí byl zaznamenán největší pokrok v jejich přírodovědných znalostech a proč?

Největší pokrok v osvojení přírodovědných znalostí jsem zaznamenala u mladších – tří až čtyřletých dětí. Což bylo dáno tím, že se na počátku lekce teprve s tématy seznamovaly – obvykle neznaly příslušné pojmy a neměly potřebné znalosti a zkušenosti k zodpovězení otázek pretestů. Právě tyto děti na konci lekcí v posttestech prokázaly největší pokrok v získaných přírodovědných znalostech.

1.3 V jakých přírodovědných znalostech se děti nejvíce zlepšily?

Děti se postupně s přibývajícemi lekcemi nejvíce zlepšovaly v prvních dvou úkolech/otázkách testů, které byly u všech lekcí obdobné a spočívaly v řazení a pojmenování vývojových stadií jednotlivých druhů hmyzu. Děti si postupně s přibývajícemi lekcemi uvědomovaly podobnosti těchto dvou úkolů a použily znalosti získané v předchozích lekcích k řešení aktuálního úkolu.

1.4 Které další znalosti/oblasti se u dětí zlepšily?

Celkově byl u dětí podpořen kladný vztah k naučným knihám a čtenářství všeobecně. Prostřednictvím záměrného využití čtenářských strategií došlo k lepšímu porozumění příběhu (textu), rozvoji smyslového vnímání, kritického myšlení a rozvoji řeči (došlo k obohacení slovní zásoby dětí o nové pojmy). Také byla rozvíjena schopnost vyhledávat informace z naučných knih a soustředit se na mluvené slovo.

V aktivitách navazujících na literární lekce byla rozvíjena schopnost kooperace (při skupinových aktivitách), schopnost tvořivého vyjádření (při estetických činnostech), rozvoj předmatematických představ, koordinace ruky a oka (při grafomotorických, výtvarných a pracovních činnostech) a další.

Další rozvíjenou oblastí byl vztah k přírodě a živočichům (konkrétně hmyzu), radost z objevování a podpora dětské zvědavosti.

Jelikož všechny čtyři lekce byly zaměřeny na témata týkající se hmyzu a mnoho informací bylo provázáno napříč všemi lekcemi, byl vidět veliký pokrok v tom, jak si děti dokázaly logicky propojit velké množství informací, a právě dovednost propojování informací a hledání souvislostí se ukazuje jako významná při celoživotním učení.

Při zdůvodňování výběru nejoblíbenější knihy z lekce se postupně s přibývajícemi lekcemi zlepšovala schopnost argumentace.

Druhým cílem bylo zjistit oblíbenost vybraných naučných knih o hmyzu dle věku a pohlaví dětí.

K tomuto cíli byly stanovené dvě výzkumné otázky, na které budu postupně hledat odpovědi.

2.1 Jaké typy knih (a konkrétní knižní tituly) byly dětmi nejlépe hodnoceny?

Nejlépe byla hodnocena kniha s názvem „Ó, ó, ó, vajíčko“, která svým naučným humorným veršovaným příběhem zaujala osm dětských „čtenářů“. Tato kniha má zvukovou nahrávku, kterou si děti také velice oblíbily. Druhou nejoblíbenější publikací byla zvuková kniha „V lese plném zvuků“, která děti zaujala příjemnými tlumenými zvuky přírody a zvířat, se kterými se na své cestě setkává malá světluška. Příběh malé světlušky nese poselství – odhaluje v čem je její síla. Pro tuto knihu hlasovalo šest dětí. Třetí nejoblíbenější publikací byla naučná kniha „Medový domeček“, která vypráví poutavý a zábavný příběh o chlapci, jenž pomáhá svému dědečkovi včelaři a během toho se skamarádí s jednou včelkou. Kniha děti zaujala i díky možnosti podsvícení některých stránek odhalujících skrytý obrázek.

Je zajímavé, že všechny tyto knihy mají naučný příběh propojený s interaktivním prvkem (zvuková nahrávka CD, zvuková kniha, podsvícení stránek).

2.2 Jaké typy knih (a konkrétní knižní tituly) si děti nejčastěji půjčovaly při volné hře nebo při odpočinku?

Vyozorovala jsem, že na výběr knihy má významný vliv věk dětí a jejich pohlaví.

Mladší – tři až čtyřleté děti si nejčastěji při volné hře a odpočinku na lehátkách půjčovaly leporela, interaktivní knihy (s otevíracími okénky, trojbarevnou lupou, dírami ve stránkách odkrývajícími jinou ilustraci aj.), knihy s bohatými ilustracemi a zvukové knihy. Mezi ně patřily tyto tituly: „Tuze hladová housenka“, „Hmyzí hotel“, „Co se děje v mraveništi“, „Co se děje ve včelím úle“, „Motýlek, motýl“, „Polámal se mraveneček“, „Hravý hmyz“ a zvuková kniha „V lese plném zvuků“.

Naopak starší – pěti až šestileté děti a děti s odkladem školní docházky si nejčastěji při volné hře a odpočinku na lehátkách půjčovaly encyklopedie a naučné knihy o hmyzu, kde hledají různé druhy hmyzu, pojmenovávají je a popisují jejich anatomii a vývoj. Oblíbená byla také zvuková kniha „V lese plném zvuků“.

Starší chlapci si nejčastěji během odpočívání na lehátku brali knihu „Rok v lese“ (wimmelbuch), kde si vzájemně zadávali úkoly a hledali různá zvířata. Dále si půjčovali knihu „Jak vyžrát na pavouky“, jejímuž vtipnému obsahu se rádi smáli. Měli také rádi poutavé dobrodružné příběhy z knih: „Ó, ó, ó, vajíčko!“, „Knižka Ferdy Mravence“,

„Včelka Mája“ a jiných. Zaujal je tedy zejména humor v knihách, případně knihy, které podněcovaly k zadávání úkolů.

Starší děvčata si půjčovala různé příběhové knihy například „Ela a noční světýlka“, „Medový domeček“ aj. Děvčata ráda poslouchala zvukovou nahrávku knihy „Ó, ó, ó, vajíčko!“, k jejímuž poslechu současně listovala knihou. Také milovala zhudebněné texty knih: „Polámal se mraveneček“ a „Mravenčí ukolébavka“, na která mohla tančit. Zdá se tedy, že u dívek byla podstatná hudební a rytmičká složka a půvabné ilustrace.

Mimo knihy s tematikou hmyzu si děti půjčovaly, jako obvykle, i knihy zaměřené na jiná témata. U chlapců napříč všemi tématy pozorují veliký zájem o knihy týkající se dinosaurů a pravěku. Mladší chlapci se často zajímají o knihy týkající se dopravních prostředků. Naopak děvčata často vyhledávají příběhové knihy o vílách, princeznách a zvířatech, ideálně s dívčími hrdinkami.

Třetím cílem bylo zmapovat čtenářské zázemí dětí.

K tomuto cíli bylo stanoveno pět výzkumných otázek, na které budu postupně hledat odpovědi.

3.1 Jaké je rodinné čtenářské zázemí dětí zapojených do výzkumu (četba knih a práce s knihou, návštěva knihoven, kniha jako dárek apod.)?

Výsledky průzkumu ukázaly, že rodinné čtenářské zázemí dětí, účastnících se výzkumu, je velice dobré – všichni rodiče pravidelně nebo alespoň občas čtou svým dětem před spaním. 64 % rodičů navštěvuje pravidelně se svými dětmi knihovnu a všichni rodiče uvedli, že svému dítěti běžně dávají knihu darem.

3.2 Jaké typy knih jsou podle rodičů u dětí nejoblíbenější?

Nejoblíbenější typy knih u dětí jsou podle rodičů pohádkové a interaktivní knihy, které získaly 71 % hlasů. Následují encyklopedie s 57 %, naučné knihy s 50 % a leporela s 43 % dětí, které si oblíbily tuto kategorii knih.

3.3 Setkávají se děti v rodině i s dalšími médii?

Z výzkumu vyplývá, že velká většina dětí – konkrétně 93 %, má doma kromě knih k dispozici i jiná média. Dva rodiče však zdůraznili, že i přes dostupnost jiných médií musí

být jejich dítě pod dozorem a čas věnovaný těmto médiím je omezen. Pouze 7 % rodičů uvedlo, že jejich dítě nemá k dispozici žádná jiná média kromě knih.

3.4 Zda, event. jakým způsobem se projeví lekce na zájmech dětí doma?

Z výsledků průzkumu vyplývá, že 64 % dětí v důsledku realizovaných lekcí projevuje zvýšený zájem o naučné knihy týkající se hmyzu. Dva rodiče dokonce k této otázce poznamenali, že jejich děti jim v důsledku lekcí doma pravidelně dělají přednášky o hmyzu. Naopak 36 % dětí tento zájem neprojevuje.

3.5 Jaké téma (z oblasti hmyzu) podle výpovědi rodičů dětí nejvíce oslovilo?

Dle výpovědi rodičů nejvíce oslovilo děti téma týkající se včel a mravenců – o těchto dvou tématech doma hovořily všechny děti. O čtvrté lekci, která se zaměřovala na brouky, doma diskutovalo 71 % dětí a nejmenší procento dětí, celkem 64 %, se doma bavilo o první lekci věnované motýlům. Toto zjištění může být překvapující, protože kniha „Ó, ó, ó, vajíčko“ (použita v rámci první lekce o motýlech) obdržela největší počet hlasů při hodnocení knih u jednotlivých lekcí. Domnívám se, že důvodem pro tuto nižší diskusi o první lekci je fakt, že byla realizována o měsíc dříve než distribuce dotazníků rodičům. To mohlo být příčinou zapomenutí toho, co jim děti o této lekci vyprávěly.

12 Diskuse

Téma zaměřené na práci s naučnou literaturou v mateřské škole si pro své bakalářské a diplomové práce vybralo již více studentek. Mezi ně patří bakalářská práce Sandry Ahneové s názvem „*Práce s naučnou literaturou s dětmi předškolního věku*“ nebo diplomová práce Bc. Martiny Steklé s názvem „*Práce s naučnou literaturou v mateřské škole*“.

Obě tyto studentky pracovaly s naučnou literaturou a porovnávaly vstupní a výstupní znalosti dětí pomocí pretestů a postestů, jako tomu bylo v mé práci, proto mohu výsledky mé diplomové práce částečně porovnat s výsledky těchto dvou prací. Ve všech třech případech se totiž prokazatelně zvýšily znalosti dětí na dané téma, které se v lekcích s naučnou literaturou probíralo.

Ve svém výzkumu jsem zjišťovala pomocí dotazníku pro rodiče, jaký druh knih preferují jejich děti. Z výsledků vyplynulo, že mezi oblíbenými typy knih převládají pohádkové a interaktivní knihy, které získaly 71 % hlasů. Následují encyklopedie s 57 %, naučné knihy s 50 % a leporela s 43 % dětí, které si oblíbily tuto kategorii knih. Oblibu pohádkových knih a naučných knih, včetně encyklopedií, v této věkové kategorii dokládají i výzkumy, např. Friedlanderová, Prázová, Landová a Richter (2018) či Prázová, Homolová, Landová a Richter (2014).

V této diplomové práci jsem také chtěla zjišťovat, jaký vliv má rodinná čtenářská infrastruktura na znalosti dětí. Zda děti, které mají doma kvalitní čtenářské zázemí, si lépe zapamatují a osvojí přírodovědné znalosti v porovnání s dětmi, které doma nemají tak kvalitní čtenářské zázemí. Tento fakt mě velice zajímal, protože se problematikou rodinné čtenářské infrastruktury zabýval ve své publikaci i (Trávníček, 2018). Nakonec jsem tento fakt nemohla ověřit, jelikož všechny děti účastníci se výzkumu měly doma dobré čtenářské zázemí.

Výzkum byl poznamenán několika limity, mezi něž patří malý výzkumný vzorek dětských respondentů (jedna lesní třída). Kdyby se do výzkumu zapojilo více tříd, například děti z kamenných tříd, bylo by zajímavé porovnat výsledky dětí těchto dvou tříd. Přesto jsem ráda, že jsem mohla výzkum provádět v této heterogenní třídě – zde bylo patrné, jaký vliv má na výsledky věk a pohlaví dětí.

Jako další mírný nedostatek vnímám termín realizace lekce č. 1 „Motýli“, v říjnu již bylo v přírodě méně motýlů, než by tomu bylo v dřívějších měsících roku. Ideálním termínem by byl květen, kdy by bylo možno v rámci navazujících aktivit navštívit výstavu tropických motýlů v Botanické zahradě Praha v Troji.

Domnívám se, že mezi hlavní přínosy této práce patří vytvořená metodika čtyř tematických lekcí o hmyzu, pracujících s naučnou literaturou a využívajících čtenářské strategie. Tato metodika může poskytnout inspiraci učitelům v mateřských školách, kteří si mohou upravit aktivity a výběr knih podle konkrétní věkové skupiny dětí.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo vytvořit lekce s naučnou literaturou o hmyzu přispívající k rozvoji přírodovědných znalostí u dětí ve vybrané třídě mateřské školy a ověřit jejich dopad na znalosti dětí.

K přípravě výzkumu v praktické části jsem hojně využívala poznatků získaných v nastudované literatuře a popsanych v teoretické části diplomové práce.

Praktická část je realizována jako akční výzkum. Výzkumným vzorkem pro moji práci byla skupina 16 dětí ve věku od tří do šesti let, které navštěvují lesní třídu mateřské školy, kde pracuji jako pedagožka.

Výzkum byl rozdělen na několik částí. Nejprve jsem vytvořila čtyři lekce, které se zabývaly těmito tématy: „motýli“, „včely“, „mravenci“ a „brouci“. Ke každé z lekcí jsem vybrala soubor naučných knih, dále jsem k vybraným knihám vytvořila přípravy pro řízené literární činnosti (v nichž jsem využila práci se čtenářskými strategiemi) a na ně navazující činnosti. Následně jsem před začátkem realizace každé z lekcí s dětmi prováděla pretesty, které zjišťovaly vstupní přírodovědné znalosti dětí o daném tématu. Na konci týdne, po ukončení jednotlivých lekcí jsem prováděla posttesty, které ukazovaly výstupní přírodovědné znalosti dětí. Vyhodnocením a porovnáním těchto testů jsem zjistila individuální, ale i skupinové pokroky v osvojených přírodovědných znalostech dětí.

Z výsledků šetření vyplynulo, že každé z dětí se zlepšilo v přírodovědných znalostech. Vypozorovala jsem, že veliký vliv na znalosti dětí má věk a jejich předchozí zkušenost s daným tématem. Starší – pěti až šestileté děti – měly již s jednotlivými tématy částečnou zkušenost, zatímco mladší – tří až čtyřleté děti – se na počátku lekce teprve s tématy a k nim příslušejícími pojmy seznamovaly. Právě proto tyto mladší děti na konci lekcí v posttestech prokázaly největší pokrok v získaných přírodovědných znalostech.

Myslím, že by bylo přínosné na tento výzkum navázat a provést testy ještě jednou po delším časovém úseku. Dalo by se tak zjistit, zda osvojené přírodovědné znalosti u dětí jsou krátkodobé nebo dlouhodobé. Další možný směr zkoumání této problematiky vidím, v přizpůsobení pretestu a posttestu, aby i starší děti přistupovaly k tématům pro ně více neznámým, zde by se dal srovnávat pokrok různých věkových skupin.

Dále jsem zjišťovala oblíbenost vybraných naučných knih o hmyzu v závislosti na věku a pohlaví dětí. Vypožadovala jsem, že na výběr knihy má významný vliv věk dětí a jejich pohlaví. Jako podstatné vnímám, že první tři knihy s největším počtem dětských hlasů propojovaly naučný příběh s interaktivním prvkem (zvuková nahrávka CD, zvuková kniha, podsvícení stránek).

Na závěr jsem pomocí dotazníku pro rodiče dětí zjišťovala rodinnou čtenářskou infrastrukturu a prověřovala jsem, jaký vliv měly lekce na zájem dětí o dané téma. Z tohoto průzkumu vyplynulo, že děti účastníci se výzkumu mají dobré čtenářské zázemí v podobě rodičů pravidelně jim předčítajících, návštěv knihoven i darovaných knih.

Důsledkem realizovaných lekcí byl zvýšený zájem o naučné knihy u dvou třetin dětí. Všechny děti nejvíce oslovily lekce s tematikou včel a mravenců, o kterých doma diskutovaly. O lekci zaměřené na brouky doma hovořilo 71 % dětí, nejméně – 64 % dětí se doma bavilo o lekci věnované motýlům. Zde mohl výraznou roli sehrát fakt, že tato lekce proběhla v největším časovém odstupu od vyplňování dotazníku rodiči.

Z výše zmiňovaných částí výzkumu je patrné, že práce s naučnou literaturou rozvíjela děti v mnoha oblastech. Prostřednictvím naučných knih získávaly mnoho nových přírodovědných znalostí, které pak dále rozvíjely a upevňovaly v dalších navazujících činnostech. Tato forma byla pro děti zábavná a atraktivní, děti ji vyhledávaly a dávaly jí přednost například před pouhým rozhovorem v ranním kruhu. Tuto podobu lekcí s naučnou literaturou plánuji využívat i v budoucnu ve své pedagogické praxi, rozvíjet ji a využívat pro další témata.

Tyto vytvořené a realizované lekce, uvedené v mé diplomové práci, mohou sloužit pedagogům v předškolních zařízeních jako inspirace pro práci s naučnou literaturou. Výzkum oblíbenosti knih v této práci pak může pomoci učitelům při výběru literatury pro dětský kolektiv.

Seznam použitých informačních zdrojů

ANDRESKOVÁ, Jenny, Markéta KUBECOVÁ, Michaela KUKAČKOVÁ, Lenka SUCHARDOVÁ a Kateřina ZEMANOVÁ. *Rozvíjíme environmentální citění dětí*. 2018. Praha: Raabe, [2018]. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-355-1.

BARNES, J. L., BERNSTEIN, E., & BLOOM, P. (2015). *Fact or Fiction? Children's Preferences for Real Versus Make-Believe Stories. Imagination, Cognition and Personality*, 34(3), 243–258. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0276236614568632>.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Vyd.1. Praha: Portál, 2017. Klasici (Portál). ISBN 978-80-262-1172-3.

BLÁHOVÁ, Krista, Libuše HONZOVÁ, Jitka MÍČKOVÁ a Ivana VALTROVÁ. *Rozvíjíme děti s využitím příběhů a veršů*. 2017. Praha: Raabe, [2016]. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-275-2.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.

ČERNOUŠEK, Michal a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Vyd.1. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2.

ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. 1. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-147-8.

DLOUHÁ, Jana. *Vědění a participace: teoretická východiska environmentálního vzdělávání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 226 s. ISBN 978-802-4616-568.

DOLÁKOVÁ, Sylvie. *Umíte to s pohádkou?: práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. Vyd.1. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1.

FRIEDLANDEROVÁ, Hana; PRÁZOVÁ, Irena; LANDOVÁ, Hana a RICHTER, Vít. *České děti a mládež jako čtenáři 2017*. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-804-8.

FRANĚK, M. (2004): *Odcizení přírodě a možnosti environmentální výchovy*. Praha: Zpravodaj MŽP, 6/2000. s. 14-15. Pozn.: Krátký, leč zásadní článek. Online, získáno: http://www.ceu.cz/edu/vyzkum/vyzkum_text.htm. [Citace 1. 9. 2023]

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti*. Praha: SPN, 1987. ISBN: 14-283-89.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

HALADA, Jan. Populárně-naučná literatura. Trvalá čtenářská potřeba. *Zlatý máj*. 1994, (3-4), 70-72.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: rozšířený a aktualizovaný modelový program (dokument a metodika)*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8383-8.

HOMOLOVÁ, Kateřina. *Čtenářská propedeutika*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4.

HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Edice Státních vědeckých knihoven.

CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1982.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Činnosti k rozvíjení přírodovědné gramotnosti v předškolním vzdělávání*. 2017. Praha: Raabe, [2017]. ISBN 978-80-7496-327-8.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, c2010. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-86307-95-4. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201011/contents/nkc20102130410_1.pdf

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina a Magdaléna KAPUCIÁNOVÁ. *Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, c2013. Komplexní metodiky jednotlivých oblastí předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-071-0.

KINDLMANOVÁ, J. Co je to environmentální výchova a jaké jsou její cíle. *Nika* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://nika-casopis.cz/archiv/zari-2008.aspx>.

KIRCHNER, Jiří. *Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009, 135 s. ISBN 978-802-5125-625.

KROPÁČKOVÁ, Jana; WILDOVÁ, Radka; KUCHARSKÁ, Anna. Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období. *Pedagogická orientace*, [S.l.], v. 24, n. 4, p. 488–509, nov. 2014. ISSN 1805-9511. Dostupné na: <<https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1896>>. Datum přístupu: 10 apr. 2016 doi:<http://dx.doi.org/10.5817/PedOr2014-4-488>.

KOŽELUHOVÁ, Eva. *Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů*. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6.

KOŽELUHOVÁ, Eva a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů: kouzlo vyprávěného slova*. Vyd.1. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6.

KRÜGER, Květuše a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Čteme s nečtenáři a učíme je kriticky myslet*. Vyd.1. Dobříš: Šafrán, 2021. ISBN 978-80-907087-9-2.

KROPÁČKOVÁ, J., WILDOVÁ, R., & KUCHARSKÁ, A. (2014). *Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období*. *Pedagogická orientace*, 24(4), 488–509. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5817/PedOr2014-4-48>.

KVASNIČKOVÁ, Dana. *Výchova k péči o životní prostředí*. Praha: VŠZ, 1984.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. *Psyché* (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

LAUFKOVÁ, Veronika a Adéla GOLDMANNOVÁ. *Rozvoj čtenářské pregramotnosti v praxi mateřské školy* [online]. Praha: Charles University, Faculty of Education Press, 2020, s. 12 [cit. 2021-02-15]. ISBN 978-80-7603-202-6. Dostupné z:

<<http://vydavatelstvi.pdf.cuni.cz/index.php/2020/11/08/rozvoj-ctenarske-pregramotnosti-v-praxi-materske-skoly-2/>>

LAUFKOVÁ, Veronika a kol. *Projekt S knížkou do života a čtenářská gramotnost: metodická příručka pro práci knihoven s dětmi ve věku 3-6 let* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2020 [cit. 2021-03-01]. ISBN 978-80-7050-733-9. Dostupné z:

<<https://drive.google.com/file/d/1jrcVsCTNWzYqhShRisYnj53lCb8UE9re/view>>

LEBLOVÁ, E. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.

LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Vyd.1. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

LUKAVSKÁ, Jana Segi. *Dítěti vstříc: Teorie literatury pro děti a mládež*. Vyd.1. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-413-2.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Vyd.3. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0977-5.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-x.

NAJVAROVÁ, Veronika. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně základním školy. Pedagogická orientace*. Brno: Konvoj, 2008, roč. 18, č. 1, s 7-12, ISSN 1211-4669.

NEZVALOVÁ, Danuše. Akční výzkum ve škole. *Pedagogika*, 53(3), 2003, s. 300–308 [cit. 2020-12-15]. Dostupné z: <
<https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1942&lang=cs>>

PRÁZOVÁ, Irena; HOMOLOVÁ, Kateřina; LANDOVÁ, Hana a RICHTER, Vít. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

STRAKATÁ, Mirka. *Pojďte s námi do přírody: Hry pro mateřské školy*. 1. Praha: Computer Media, 2010. ISBN 978-80-7402-027-8.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.

ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Vyd.1. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1187-9.

ŠVEJDOVÁ, Hana, Eva RYBÁROVÁ a Eva SVOBODOVÁ. Čtenářská pregramotnost a její cíle v praxi mateřských škol. NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Čteme si, hrajeme si, poznáváme... Metodika čtenářské pregramotnosti* [online]. České Budějovice: Pedagogická

fakulta, JU v Českých Budějovicích, 2019, s. 5-26 [cit. 2021-01-19]. ISBN 978-80-7394-763-7. Dostupné z:

<http://www.pf.jcu.cz/misc/pvupms/doc/Methodika_ctenarske_pregramotnosti.pdf>

ŠVEJNOHOVÁ, Alena. *Dětské knihovny v mateřských školách: možnosti, limity a výzvy*. [online]. 2017 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/174219>.

ŠULOVÁ, Lenka. *Předškolní dítě a jeho svět*. Vyd.1. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-0752-8.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje (2018)*. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-994-6.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, 1992. ISBN 8070400552.

TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

URBANOVÁ Svatava a kol. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN: 80-7220-185-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. Brno: CERM, 1998. ITEM. ISBN 80-7204-092-8.

WILDOVÁ, Radka. *Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-228-8

WILDOVÁ, Radka. *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80.7290-579-9.

WILDOVÁ, Radka, VYKOUKALOVÁ, Věra, RYBÁROVÁ, Eva, RONKOVÁ, Jolana a Radka HARAZINOVÁ. *Rozvoj čtenářské pregramotnosti prostřednictvím čtenářských strategií Metodická příručka pro učitele mateřských škol pro práci s pohádkou a pověstí*. [online] Praha: PedF UK, 2019 [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <<https://pages.pedf.cuni.cz/...pdf>>

Portál veřejné správy [online]. 20234 © [cit. 2023-09-13]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=58471&fulltext=mate~C5~99sk~C3~A9~20~C5~A1koly&nr=&part=&name=&rpp=100#local-content>.

MSMT. *RVP PV září 2021*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-11-21].

Zákon č. 17/1992Sb., o životním prostředí. In [Systém ASP]. Wolters Kluwer [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Seznam použité dětské literatury

ALADJIDI, Virginie a Caroline PELLISSIER. *Malá beruška*. Brno: Kazda, 2021. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-7670-055-0.

ALADJIDI, Virginie a Caroline PELLISSIER. *Malý motýlek*. Brno: Kazda, 2021. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-7670-056-7.

BARTÍKOVÁ, Petra. *Co se děje ve včelím úlu*. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-04997-7.

BARTÍKOVÁ, Petra. *Co se děje v mraveništi*. 2. vydání (v této úpravě 1.). V Praze: Albatros, [2019]. Dětská knihovnička. ISBN 978-80-00-05391-2.

BARTÍKOVÁ, Petra. *Jak zvířata spí*. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05056-0.

Broučci. Na motivy knihy J. Karafiáta zpracovali: úvodní slovo napsal a texty z Broučků vybral František Hrubín. Praha: Pressfoto, 1993, 74 s. ISBN 80-704-6146-2. Barevné fotografie Jan Kraus a Adolf Hejzlar.

CARLE, Eric. *Tuže hladová housenka*. 1.vydání. Zelený kocúr, 2018. ISBN 978-80-89761-41-8.

ČECH, Pavel. *Dobrodružství pavouka Čendy*. Vyd. 2. [Havlíčkův Brod]: Petrkov, 2014. ISBN 978-80-87595-28-2.

ČECH, Pavel. *2. dobrodružství pavouka Čendy: [v lese]*. Vyd. 1. [Havlíčkův Brod]: Petrkov, 2014. ISBN 978-80-87595-36-7.

ČECH, Pavel. *3. dobrodružství pavouka Čendy: [vše ztraceno]*. Vyd.1. [Havlíčkův Brod]: Petrkov, 2015. ISBN 978-80-87595-38-1.

DONALDSON, Julia. *Superworm*. 1 ed. Alison Green Books, 2016. ISBN 978-1-407170-72-5.

DVOŘÁK, Jiří. *Hmyz: kniha se zvuky*. První české vydání. Praha: Albatros, 2007. Dětská knihovnička. ISBN 978-80-7352-703-7.

DZIUBAK, Emilia. *Rok v lese*. První vydání, dotisk (2021). Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-332-6.

- DZIUBAK, Emilia. *Stavitelé z říše zvířat*. První vydání. Brno: Host, 2021. ISBN 978-80-275-0212-7.
- ERNSTEN, Svenja a Tobias PAHLKE. *Copak ze mě bude?: fascinující proměny ve světě zvířat a rostlin*. I. vydání. Brno: Kazda, 2020. ISBN 978-80-88316-70-1.
- FLEMING, Lucy a Caroline PELLISSIER. *Ela a noční světýlka*. Dotisk 1. vydání (v roce 2023). V Praze: Albatros, 2022. Velmi přírodní knížka. ISBN 978-80-00-06650-9.
- GERSTMEIER, David, Tobias MILTENBERGER a Hannah GÖTTE. *Jeden rok v životě včely: jak včely žijí, co všechno dělají a proč je královna matkou všech včel*. 1.vydání. Brno: Kazda, 2020. ISBN 978-80-88316-50-3.
- HAPLOVÁ, Barbora. *Cesta do švábího ráje*. 1. vydání. V Praze: Mladá fronta, 2023. ISBN 978-80-204-6162-9.
- HOLASOVÁ, Aneta Františka. *Lumír včelaří, aneb, Medový slabikář*. 1.vydání (dotisk).V Praze: Raketa v produkci nakl. Labyrint, 2013. ISBN 978-80-86803-25-8.
- HORÁČEK, Petr. *Motýlek motýl*. Praha: Portál, 2023. ISBN 978-80-262-2052-7.
- KAHOUN, Jiří a Zdeněk SVĚRÁK. *Včelí medvídci od jara do zimy*. 3. vydání. Praha: Albatros, 2021. ISBN 978-80-00-06486-4.
- KARAFIÁT, Jan. *Broučci*. Praha: Studio trnka, 2011. Jiří Trnka. ISBN 978-808-7209-820.
- KOŽÍŠEK, Josef. *Polámal se mraveneček*. 18. vydání. V Praze: Albatros, 2022. ISBN 978-80-00-06605-9.
- KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dobrodružství včelky Máji*. Vydání první. Praha: Svoboda, 1992. ISBN 80-205-0244-0.
- KROLUPEROVÁ, Daniela. *Mizící hmyzíci: pohádka*. Vyd.1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0470-1.
- LEBEDA, Jan. *Pohádky skřítky Medovnička*. Vydání druhé, v Euromedii první. Praha: Euromedia Group, 2021. Pikola (Euromedia). ISBN 978-80-242-7706-6.
- LEBLANC, Catherine. *Jak vyzrát na pavouky? Vydání první*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0908-9.

- LECHUGA, Maribel a Emily BONE. *Jak bydlí zvířata*. První české vydání. Praha: Svojtka, 2019. Podívej se pod obrázek. ISBN 978-80-256-2518-7.
- PERABONI, Cristina a Cristina M. BANFI. *Objevuj svět brouků*. První české vydání. Praha: Svojtka, 2019. Podívej se pod okénko. ISBN 978-80-256-2583-5.
- PETŘEKOVÁ, Jitka. *Mraveniště*. První vydání. V Praze: Albatros, [2016]. ISBN 978-80-00-04087-5.
- PIRODDI, Chiara. *Moje první kniha o zahradě*. Praha: Slovart, [2018]. Montessori: svět úspěchů: svět úspěchů: svět úspěchů. ISBN 978-80-7529-573-6.
- POPPOVÁ, Andrea. *Medový domeček*. 1.vydání V Praze: Mladá fronta, 2023. ISBN 978-80-204-6144-5.
- ROBIN, Clover a Libby WALDEN. *Hmyzí hotel: odklápěj okénka a objevuj : kniha o přírodě*. První české vydání. Praha: Svojtka, 2020. ISBN 978-80-256-2715-0.
- SEKORA, Ondřej. *Knižka Ferdy Mravence*. 2. vyd. v SNDK, (1. vyd. v Klubu mladých čtenářů). Praha: SNDK, 1965. Klub mladých čtenářů (SNDK).
- SMATANA, Simona. *Hovnivál Hugo*. 1.české vydání. V Praze: Labyrint, 2023. ISBN 978-80-86803-80-7.
- SMATANA, Simona. *Včelař Josífek*. 1.české vydání. V Praze: Labyrint, 2019. ISBN 978-80-86803-59-3.
- STARÁ, Ester. *Ó, ó, ó, vajíčko!*. První vydání. Praha: 65. pole, 2019. Políčko. ISBN 978-80-88268-14-7.
- SVĚRÁK, Zdeněk. *Mravenčí ukolébavka*. 3. vydání. Praha: Fragment, 2021. ISBN 978-80-253-5466-7.
- ŠIBOROVÁ, Zdeňka. *Včelka Meduška: pohádky z včelího úlu*. Vydání třetí. V Praze: Fragment, 2022. ISBN 978-80-253-5947-1.
- TAYLOR, Barbara. *Hravý hmyz*. Drobek. Praha: Dobrovský, 2022. ISBN 978-80-277-1110-9.

TREVISAN, Irena. *V lese plném zvuků*. Praha: Dobrovský, 2019. Drobek. ISBN 978-80-7585-642-5.

VOSTRADOVSKÁ, Tereza. *Hravouka*. Vydání druhé. Praha: Běžiliška, 2022. ISBN 978-80-88360-22-3.

ZOMMER, Yuval. *Velká kniha drobné havěti: brouci, mouchy, žížaly a jiné potvůrky*. Vydání první.[Praha]: Slovart, 2016. ISBN 978-80-7529-217-9.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotodokumentace čtyř tematicky zaměřených týdenních lekcí

Fotodokumentace 1. lekce „Motýli“

Fotodokumentace 2. lekce „Včely“

Fotodokumentace 3. lekce „Mravenci“

Fotodokumentace 4. lekce „Brouci“

Fotodokumentace 5. činnosti a aktivity obecně zaměřené na téma hmyzu

Příloha č. 2: Individuální výsledky pretestů a posttestů u jednotlivých lekcí

Výsledky pretestu u lekce č. 1 – „Motýli“

Výsledky posttestu u lekce č. 1 – „Motýli“

Výsledky pretestu u lekce č. 2 – „Včely“

Výsledky posttestu u lekce č. 2 – „Včely“

Výsledky pretestu u lekce č. 3 – „Mravenci“

Výsledky posttestu u lekce č. 3 – „Mravenci“

Výsledky pretestu u lekce č. 4 – „Brouci“

Výsledky posttestu u lekce č. 4 – „Brouci“

Příloha č. 3: Dotazník pro rodiče

Příloha č. 1: Fotodokumentace čtyř tematicky zaměřených týdenních lekcí

Fotodokumentace 1. lekce „Motýli“

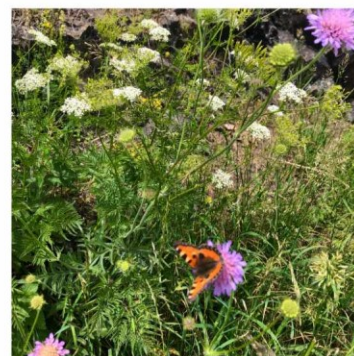
Pretest - skládání obrázkových kartiček vývoje motýla.

Výtvarná činnost - malba a otisk motýlích křídel.

Environmentální činnost - hledání, pozorování a odchyt housenek a motýlů.

Environmentální činnost - hledání, pozorování a odchyt housenek a motýlů.

Návštěva Národního muzea - expozice hmyzu.

Procvičování grafomotoriky na velkém formátu.

Řízená literární činnost - práce s knihou: „Ó, ó, ó, vajíčko!“.

Experiment lákání motýlů na vyrobené navoněné květiny.

Fotodokumentace 1. lekce „Motýli“

Procvičování jemné motoriky, koordinace ruky a oka v návaznosti na řízenou literární aktivitu (přenos housenky).

Přenášení nektaru brčkem a třídění dle barev do úlů.

Hodnocení nejoblíbenější knihy z lekce „Motýli“.

Prohlížení interaktivní knihy: „Motýl, motýlek“ a podsouvání barevných papírů pod průřezy stránek.

Četba a práce s knihou: „Motýl, motýlek“.

Prohlížení interaktivní knihy: „Motýl, motýlek“.

Poslech nahrávky knihy: „Ó, ó, ó vajíčko!“ s jejím současným prohlížením.

Environmentální činnost - hledání, pozorování a odchyt housenek a motýlů.

Experiment lákání motýlů na vyrobené květiny.

Prohlížení interaktivního leporela: „Tuze hladová housenka“.

Přenášení nektaru brčkem a třídění dle barev do úlů.

Fotodokumentace 2. lekce „Včely“

Ochutnávání různých druhů medu.

Pohybová aktivita zaměřená na koordinaci a rovnováhu.

Prohlížení naučných knih s tematikou včel.

Prohlížení knihy: „Co se děje včelím úlu“.

Prohlížení naučné knihy: „Josífek včelař“.

Pozorování včel v přírodě.

Edukační hra - sběr nektaru z květin a jeho přenášení do úlu pomocí kapátek zaměřená na jemnou motoriku.

Posttest - skládání obrázkových kartiček vývoje včely dle časové posloupnosti.

Hodnocení nejoblíbenější knihy z lekce „Včely“.

Výlet k hmyzímu hotelu a včelím úlům.

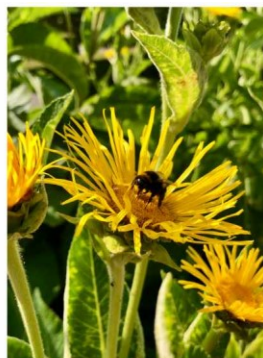
Fotodokumentace 2. lekce „Včely“

Detailní pozorování stavby těla včel a vos.

Pohybová hra s tematikou včel.

Pozorování včel, vos a čmeláků v přírodě.

Prohlížení knih s tematikou včel při volné hře.

Kresba stavby těla včely fixem.

Prohlížení naučné knihy: „Včelka Meduška“.

Exkurze k včelaři - nahlížení do úlu.

Exkurze k včelaři - předvádění plástve.

Výsledné dílo estetické činnosti vytváření pláství v úlu.

Exkurze k včelaři - prohlížení plástve.

Exkurze k včelaři - předvádění včelařské činnosti.

Exkurze k včelaři - včelařský dýmák.

Exkurze k včelaři - ochutnávání medu.

Fotodokumentace 3. lekce „Mravenci“

Pohybová aktivita na téma mravěních cestíček.

Prohlížení naučných interaktivních knih s tematikou mravenců při ranních činnostech.

Stavba mravenišť z přírodních materiálů.

Budování mravěních chodbiček v písku.

Přesívání a hledání mravěních vajíček v mraveništi.

Prohlížení naučných interaktivních knih s tematikou mravenců během poledního klidu.

Dramatizace příběhu z knihy „Polámal se mravěneček“.

Prohlížení naučných interaktivních knih s tematikou mravenců během poledního klidu.

Návštva Národního muzea - expozice hmyzu.

Fotodokumentace 3. lekce „Mravenci“

Prohlížení knihy s tematikou mravenců při volné hře.

Hra zaměřená na spolupráci mezi dětmi.

Estetická činnost - mraveniště z přírodnin, kresba a skládání stavby těla mravence.

Estetická činnost - tvorba mraveniště z přírodnin, stavba těla mravence: propojení jemné motoriky při skládání trupu mravence s dokreslováním tykadel a nožiček.

Prohlížení leporela: „Mravenci ukolébavka“ a naučné interaktivní knihy: „Mraveniště“.

Trénování rovnováhy - soubor mravenců.

Námětová dramatizující hra na mravence.

Pracovní činnost - tvorba mravence ze shraného listí a dotvoření dalších částí těla.

Pretest - řazení obrázkových kartiček vývoje mravence.

Fotodokumentace 4. lekce „Brouci“

Prohlížení zvukové knihy:
„V lese plném zvuků“.

Pozorování a hledání
brouků v přírodě.

Řízená literární činnost s knihou: „Hovnivál Hugo“.

Pohybová aktivita navazující na řízenou literární činnost
s knihou „Hovnivál Hugo“.

Navazující kulinařská aktivita na knihu: „Hovnivál Hugo“

Pohybová aktivita navazující na řízenou literární činnost
s knihou „Hovnivál Hugo“.

Prohlížení knihy:
„Broučci“.

Prohlížení knihy: „Cesta
do švábiho ráje“.

Prohlížení knihy „Hovnivál Hugo“ během
odpočinku na lehátkách.

Prohlížení knihy: „Ela a noční světýlka“.

Pozorování brouků v
přírodě.

Fotodokumentace 4. lekce „Brouci“

Předmatematická činnost - počítání teček u sluněčka sedmítečného.

Pohybová hra - vyměňování pozic podbíháním padáku dle vyvolaných názvů brouků.

Posttest - řazení obrázků vývoje sluněčka sedmítečného.

Zdravotní cviky - motivované vývojovými stádii brouků.

Řízená literární činnost s knihou: „Malá beruška“.

Hodnocení nejoblíbenější knihy z lekce „Brouci“.

Land art - tvorba sluněčka sedmítečného a dvoutečného z barevného listí a kaštanů.

Pozorování brouků pod lupou.

Pozorování brouků v přírodě.

Skládání brouků z různých geometrických tvarů.

Otisk bublinkové folie a dokreslování brouků fixem.

Fotodokumentace 5. činnosti a aktivity obecně zaměřené na téma hmyzu

Hledání hmyzu z pracovního listu.

Hledání vybraných ofocných ilustrací v knihách.

Návštěva Národního muzea - expozice hmyzu.

Hledání vybraných ofocných ilustrací v knihách.

Návštěva Národního muzea - expozice hmyzu.

Výlet k hmyzímu hotelu a pozorování hmyzu v něm.

Pozorování hmyzu v přírodě.

Návštěva městské knihovny, vyhledávání knih o hmyzu.

Prohlížení naučných interaktivních knih o hmyzu.

Prohlížení knihy: „Jak vyzrát na pavouky“.

Pojmenování různých druhů hmyzu a jeho následné vyhledávání v přírodě.

Předmatematická činnost - počítání hmyzu.

Fotodokumentace 5. činnosti a aktivity obecně zaměřené na téma hmyzu

Pozorování hmyzu
zvětšovací lupou.

Prohlížení knih obecně zaměřených na hmyz, během odpočinku na lehátkách.

Závěrečné hodnocení oblíbenosti naučných knih
zaměřených na hmyz obecně.

Výlet k hmyzímu hotelu a
pozorování hmyzu v něm.

Hledání vybraných ofocených
ilustrací v knihách.

Prohlížení naučných interaktivních knih zaměřených
na hmyz obecně.

Hledání vybraných ofocených ilustrací v knihách.

Oblíbená činnost dětí - vzájemně zadávání si a
vyhledávání živočichů ve wimmelbuchu: „Rok v lese“.

Prohlížení interaktivní knihy: „Hravý hmyz“ trojbarevnou
lupou.

Příloha č. 2: Individuální výsledky pretestů a posttestů u jednotlivých lekcí

Výsledky pretestu u lekce č. 1 – „Motýli“

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje motýla dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia motýla. (Dítě používá pojmy – vajíčko, housenka, kukla, motýl.)
3. Čím se živí motýl?
4. Jak se říká nočnímu motýlu?

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.			
		R (M)	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)				█			█		█				█
B ♂	5 (7)				█			█			█			█
C ♀	4 (5)	█					█		█		█			
D ♂	5 (6)				█			█			█			█
E ♂	5 (10)				█			█		█				█
F ♀	5 (3)													
G ♂	4 (6)	█					█		█		█			
H ♀	5 (8)		█				█				█			█
CH ♂	3 (7)	█					█		█		█			
I ♀	5 (10)		█				█				█			█
J ♀	4 (4)		█			█			█		█			
K ♂	4 (3)		█			█			█		█			
L ♂	6 (2)				█			█		█		█		
M ♂	5 (5)		█				█		█		█			█
N ♂	4 (6)													
O ♂	6 (1)	█						█			█		█	

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATNĚ

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Výsledky pretestu u lekce č. 1 – „Motýli“

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje motýla dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia motýla. (Dítě používá pojmy – vajíčko, housenka, kukla, motýl.)
3. Čím se živí motýl?
4. Jak se říká nočnímu motýlu?

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.			
		R (M)	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)													
B ♂	5 (7)													
C ♀	4 (5)													
D ♂	5 (6)													
E ♂	5 (10)													
F ♀	5 (3)													
G ♂	4 (6)													
H ♀	5 (8)													
CH ♂	3 (7)													
I ♀	5 (10)													
J ♀	4 (4)													
K ♂	4 (3)													
L ♂	6 (2)													
M ♂	5 (5)													
N ♂	4 (6)													
O ♂	6 (1)													

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATN Ě

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Výsledky pretestu u lekce č. 2 – „Včely“

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje včely dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia včely. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, včela.)
3. Proč jsou včely důležité?
4. Jak se říká největší a nejdůležitější včele v úlu? (klade vajíčka do buněk plástu)

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.			
		R (M)	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)													
B ♂	5 (7)													
C ♀	4 (5)													
D ♂	5 (6)													
E ♂	5 (10)													
F ♀	5 (3)													
G ♂	4 (6)													
H ♀	5 (8)													
CH ♂	3 (7)													
I ♀	5 (10)													
J ♀	4 (4)													
K ♂	4 (3)													
L ♂	6 (2)													
M ♂	5 (5)													
N ♂	4 (6)													
O ♂	6 (1)													

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATN Ě

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Výsledky posttestu u lekce č. 2 – „Včely „

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje včely dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia včely. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, včela.)
3. Proč jsou včely důležité?
4. Jak se říká největší a nejdůležitější včele v úlu? (klade vajíčka do buněk plástu)

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.		
		N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)												
B ♂	5 (7)												
C ♀	4 (5)												
D ♂	5 (6)												
E ♂	5 (10)												
F ♀	5 (3)												
G ♂	4 (6)												
H ♀	5 (8)												
CH ♂	3 (7)												
I ♀	5 (10)												
J ♀	4 (4)												
K ♂	4 (3)												
L ♂	6 (2)												
M ♂	5 (5)												
N ♂	4 (6)												
O ♂	6 (1)												

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATN Ě

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Výsledky pretestu u lekce č. 3 – „Mravenci“

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje mravence dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia mravence. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, mravenec.)
3. Je pro mravence obvyklé chodit za sebou nebo vedle sebe? Víš proč? (Když mravenec jde, zanechává za sebou pachovou stopu, pomocí níž se orientují další mravenci).
4. Jsou mravenci agresivní? (jednotlivé mraveniště spolu válčí o potravu a území).

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.			
		R (M)	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)													
B ♂	5 (7)													
C ♀	4 (5)													
D ♂	5 (6)													
E ♂	5 (10)													
F ♀	5 (3)													
G ♂	4 (6)													
H ♀	5 (8)													
CH ♂	3 (7)													
I ♀	5 (10)													
J ♀	4 (4)													
K ♂	4 (3)													
L ♂	6 (2)													
M ♂	5 (5)													
N ♂	4 (6)													
O ♂	6 (1)													

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATN Ě

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Výsledky posttestu u lekce č. 3 – „Mravenci“

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje mravence dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia mravence. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, mravenec.)
3. Je pro mravence obvyklé chodit za sebou nebo vedle sebe? Víš proč? (Když mravenec jde, zanechává za sebou pachovou stopu, pomocí níž se orientují další mravenci).
4. Jsou mravenci agresivní? (jednotlivé mraveniště spolu válčí o potravu a území).

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.			
		R (M)	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)													
B ♂	5 (7)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
C ♀	4 (5)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
D ♂	5 (6)													
E ♂	5 (10)													
F ♀	5 (3)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
G ♂	4 (6)													
H ♀	5 (8)													
CH ♂	3 (7)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
I ♀	5 (10)													
J ♀	4 (4)													
K ♂	4 (3)													
L ♂	6 (2)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
M ♂	5 (5)													
N ♂	4 (6)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
O ♂	6 (1)													

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATN Ě

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Výsledky pretestu u lekce č. 4 – Brouci

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje slunéčka sedmitečného (berušky) dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia slunéčka sedmitečného. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, beruška.)
3. Dokážeš vyjmenovat alespoň tři názvy brouků.
4. K čemu si brouk chrobák (hovnivál) válí svoji kuličku trusu (hovínek)?

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.			
		R (M)	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)													
B ♂	5 (7)													
C ♀	4 (5)													
D ♂	5 (6)													
E ♂	5 (10)													
F ♀	5 (3)													
G ♂	4 (6)													
H ♀	5 (8)													
CH ♂	3 (7)													
I ♀	5 (10)													
J ♀	4 (4)													
K ♂	4 (3)													
L ♂	6 (2)													
M ♂	5 (5)													
N ♂	4 (6)													
O ♂	6 (1)													

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATN Ě

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Výsledky posttestu u lekce č. 4 – Brouci

1. Skládání obrázkových kartiček vývoje slunéčka sedmitečného (berušky) dle časové posloupnosti.
2. Slovní popis obrázků vývojového stádia slunéčka sedmitečného. (Dítě používá pojmy – vajíčko, larva, kukla, beruška.)
3. Dokážeš vyjmenovat alespoň tři názvy brouků.
4. K čemu si brouk chrobák (hovnivál) válí svoji kuličku trusu (hovínek)?

Jméno dítěte	Věk dítěte	Úkol č. 1.			Úkol č. 2.			Úkol č. 3.			Úkol č. 4.			
		R (M)	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z	N	ZSD	Z
A ♂	6 (0)													
B ♂	5 (7)													
C ♀	4 (5)													
D ♂	5 (6)													
E ♂	5 (10)													
F ♀	5 (3)													
G ♂	4 (6)													
H ♀	5 (8)													
CH ♂	3 (7)													
I ♀	5 (10)													
J ♀	4 (4)													
K ♂	4 (3)													
L ♂	6 (2)													
M ♂	5 (5)													
N ♂	4 (6)													
O ♂	6 (1)													

Zkratky v tabulce:

N – ZATÍM NEZVLÁDÁ

ZSD – ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ

Z – ZVLÁDÁ SAMOSTATN Ě

R (M) – ROK (MĚSÍC)

♂ - CHLAPEC

♀ - DÍVKA

Příloha č. 3: Dotazník pro rodiče

Kateřina Faltusová
Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
(Pedagogika předškolního věku)

Dotazník pro rodiče

Milí rodiče,

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku. Pomůžete mi tím zjistit, zda má čtenářské zázemí dětí doma vliv na jejich aktivitu při literárních činnostech probíhajících v MŠ. Také, zda u vašich dětí vzrostl v posledních týdnech zájem o naučnou literaturu s tematikou hmyzu. S těmito poznatky budu pracovat ve své diplomové práci na téma: „Využití naučné literatury s tematikou hmyzu v praxi mateřské školy.“

V rámci diplomové práce jsem pro děti připravila čtyři týdenní lekce, ve kterých jsem s nimi pracovala s naučnými knihami zaměřenými na environmentální tematiku hmyzu (motýli, včely, mravence a brouky).

Výsledky tohoto dotazníku budou použity pouze pro výzkumné účely diplomové práce a budou anonymizovány.

DOTAZNÍK

1. Čtete svému dítěti před spaním?

- a) ano pravidelně (vícekrát za týden)
- b) občas (nepravidelně)
- c) ne

2. Navštěvujete se svým dítětem knihovnu?

- a) ano
- b) ne

3. Dostává Vaše dítě knihy jako dárek?

- a) ano
- b) ne

4. Jaký druh knih má Vaše dítě nejraději? (zakroužkujte podle potřeby více odpovědí)

- a) naučné
- b) pohádkové
- c) leporelo
- d) encyklopedie
- e) interaktivní (např.: 3D – rozkládací, s otevíracími okénky, zvukové knihy, s maňáskem apod.)
- f) komiks
- g) jiné (prosím popište)

Kateřina Faltusová
Univerzita Karlova
Pedagogick fakulta
(Pedagogika pŕedškolnho věku)

5. Má Vaše dítě nějakou oblíbenou knihu?

a) ano

prosím uveďte její název: _____

b) ne

6. Má Vaše dítě doma k dispozici i jin druh médií? (televize, pota, tablet, mobil, rádio – apod.)

a) ano

b) ne

7. Pozorujete u Vašeho dítěte v poslední době zvyšn zájem o naučnou literaturu s tematikou hmyzu?

a) ano

b) ne

8. Vyprávělo Vám Vaše dítě o některm z těchto témat, o kterm jsme si ve školce povídaly? (zakrouŕkujte podle potŕeby více odpovědí)

a) motýli

b) včely

c) mravenci

d) brouci

e) nepovdalo o ŕdnm z těchto témat

Děkuji za Vaši spolupráci a za Váš as,

Kateřina Faltusová.